

PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
OBCE LIPTOVSKÉ SLIAČE
na roky 2023 – 2030

október 2023

OBSAH

ÚVOD	2
ANALYTICKÁ ČASŤ	3
1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL.....	4
1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY	4
1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE	7
1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL	10
1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT	13
1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU	14
2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	15
2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSLE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE	15
2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU	17
2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO	18
3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	19
3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ	19
3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE	19
3.3 DOPRAVA	21
3.4 ENERGETIKA	21
3.5 ŠKOLSTVO	22
3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY	23
3.7 BÝVANIE	24
3.8 BEZPEČNOSŤ	24
4 SPRÁVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	26
4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY	26
4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE	26
4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM	30
5 SWOT ANALÝZA.....	31
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	34
STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ	35
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	43
FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ	44
VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASŤI	44
VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASŤI	49
Zhodnotenie programového obdobia EŠIF 2014-2020 z pohľadu obce Liptovské Sliače	49
Zoznam skratiek.....	56
Zoznam východiskových dokumentov	59
PRÍLOHY	60
Príloha 1	61
ZÁSObNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovské Sliače pre obdobie 2023 - 2030	61
Príloha 2	64
TYPOVÉ AKTIVITY pre jednotlivé opatrenia PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030	64

ÚVOD

Obec Liptovské Sliache patrí podľa administratívneho členenia do okresu Ružomberok, ktorý je súčasťou Žilinského kraja. Nachádza sa v Liptovskej kotline asi 9,4 km východo - južne od mesta Ružomberok.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej ako PHSR) je strednodobý strategický dokument, ktorý je základný programový dokument samosprávy, spracovaný za účelom riešenia súčasných a budúcich ekonomických a sociálnych problémov za efektívneho využitia všetkých zložiek jeho miestneho potenciálu (ekonomického, prírodného i demografického). Je vypracovaný na základe zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení zákona č. 309/2014 Z.z. a v zmysle aktuálne platnej Metodiky tvorby PHSR z roku 2020.

Zodpovednosť za jeho implementáciu preberá obecná samospráva. Prieběžná implementácia PHSR je nevyhnutnou podmienkou **zlepšovania kvality života obyvateľov obce**, ktorí majú príležitosť aktívne participovať na rozvoji obce či už pri jeho tvorbe, priebežnej aktualizácii alebo implementácii tým, že sa iniciujú alebo zapájajú do obecných aktivít a rozvojových projektov.

Zhrnutím analytickej časti tohto dokumentu je prehľad silných a slabých stránok obce a príležitostí a ohrození z vonkajšieho prostredia. Dokument tiež identifikuje potenciál rozvoja obce, jej aktuálne potreby a možnosti v kľúčových kompetenciách, ktoré obecná samospráva zastrešuje. V strategicko - programovej časti dokumentu je zadefinovaná vízia a strategické ciele a tiež opatrenia a aktivity, ktoré vedú k ich aktívnemu napĺňaniu. Vo finančno - realizačnej časti je definovaný systém monitorovania PHSR a možnosti viaczdrojového financovania rozvoja obce, vrátane Akčného plánu projektových priorít pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Zmluvným spracovateľom PHSR obce sa stalo **OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov**, ktorého je obec aktívnym členom podobne ako v predošlom PHSR zostavenom na obdobie rokov 2015 až 2021.

Obec je spoločne s ďalšími 16 obcami z dvoch okresov - Liptovský Mikuláš a Ružomberok - členom strategickej územnej spolupráce **UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš** a je zaradená do Integrovannej územnej stratégie (IÚS)¹ Liptov 2030.

Zmluvný partner: OZ Partnerstvo pre MAS Dolný Liptov

❖ Odborný garant

Ing. Rastislav Horvát

❖ Odborné spracovanie dokumentu

Ing. Iveta Niňajová, PhD.

❖ Analytické práce

Mgr. Veronika Mikulková

❖ Administratívne práce

Ing. Katarína Čižmáriková

¹ www.liptov2030.sk

ANALYTICKÁ ČASŤ

1 MIESTNE DANOSTI A MIESTNY POTENCIÁL

Ak má samospráva zámer, systematicky a koncepčne vytvárať a zlepšovať podmienky pre život svojich obyvateľov na území obce, mala by v plnej miere rešpektovať miestne danosti a miestny potenciál, ktoré spoločne vytvárajú isté jedinečné špecifiká, ktoré významne ovplyvňujú smerovanie a intenzitu rozvoja obce.

1.1 PRÍRODNÝ POTENCIÁL A PÔDNE POMERY

Obec Liptovské Sliače sa nachádza vo **východnej časti okresu Ružomberok**. Od mesta Ružomberok je obec vzdialená asi 10 km. Leží v západnej časti Liptovskej kotliny, v priemernej nadmorskej výške 550 m n.m.. Výškové rozpätie je pomerne veľké. Od najnižšej polohy pri rieke Váh (490 m.n.m) po najvyššiu polohu na hranici katastrálneho územia na vrchole Sliačanskej Magury (1 261 m.n.m).

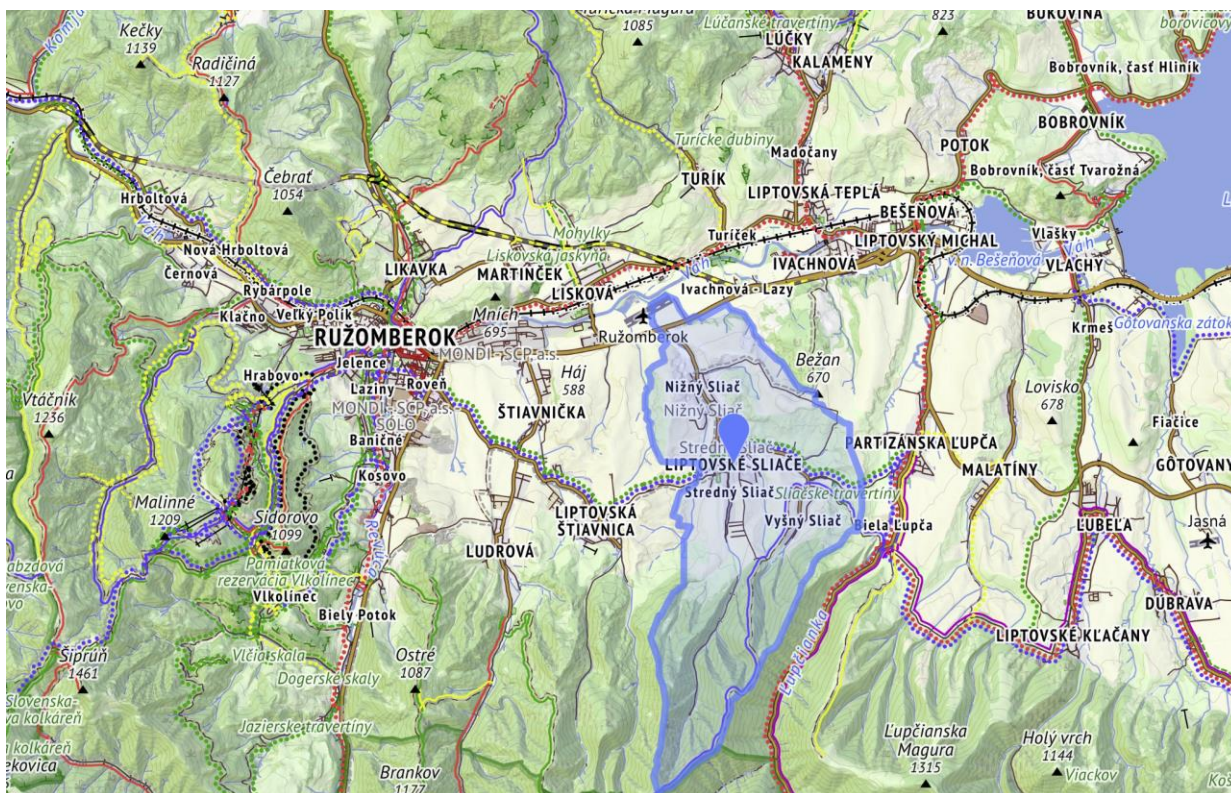
Na juhu kataster obce vyúsťuje do **hlbokých lesov Nízkyh Tatier**. V horskej časti katastrálneho územia Sliačov prevládajú dolomity a vápence. V odlesnenej časti na miestach oráčin a lúk sú to vápence, pieskovce a íly. **Lesy zaberajú** z katastrálneho územia Sliačov **asi jednu tretinu**. Sú to ihličnaté lesy s prevahou smreka obyčajného.

Katastrálne územie obce leží v strednej časti údolia riečky (potoka) **Sliačanky** v Liptovskej kotline. Najväčšiu šírku dosahuje medzi miestnymi časťami Hvozdec a Patočina, kde má 3,4 km. Je to ľavostranný prítok **Váhu** a meria 9,8 km. V Nízkyh Tatrách preteká cca 3,5 km dlhou Sliačskou dolinou. Povyše Nižného Sliača sa doň vlieva potok, ktorý preteká Vyšným Sliačom a potom ako na dolnom konci priberie asi 1 200 m dlhý potok z mofetového prameňa a vlieva sa do hlavného potoka Sliačanky. Do potoka Sliačanka sa z ľavej strany v Nižnom Sliači vlieva aj na vodu dosť bohatý potok Zúbra, ktorý vyviera pri Medokýši. Potok pramení v **Nízkyh Tatrách** na severovýchodnom svahu **Malého Salatína** (1 443,8 m n. m.) v nadmorskej výške 1 125 m n. m. Od prameňa tečie najprv na severoseverovýchod, prechodne potom na sever a znovu na severoseverovýchod. Na strednom toku tečie na sever, od sútoku s Vyšnosliackym potokom pokračuje k ústiťu severoseverozápadným smerom. Na nive Váhu vytvára oblúk prehnutý na severovýchod. Sliačanka sa vlieva do **Váhu** východne od obce **Lisková** v nadmorskej výške cca 489 m n. m.

V obci sa nachádzajú tri zdroje podzemných vôd a aj **prameň geotermálne vody - Teplica** a minerálnej vody - Medokýš.

Dĺžka katastrálneho územia je 8,5 km a ide o jednu z najdlhších liptovských obcí.

Susedí s katastrami šiestich obcí: Lisková, Ivachnová, Liptovský Michal, Partizánska Ľupča, Liptovská Štiavnica a Štiavnička.

Zdroj: www.freemap.sk

Masív **Nízkych Tatier** je po Vysokých Tatrách najvýznamnejším geografickým a relatívne vysoko ekologickým stabilným celkom Slovenska. Nízke Tatry predstavujú mohutnú horskú klenbu, ktorá sa tiahne v smere východ-západ v dĺžke takmer 100 km. **Národný park Nízke Tatry (NAPANT)** je najrozľahlejší slovenský národný park. Jeho najväčšou atrakciou sú početné **krasové javy** s viacerými **jaskyňami**.

Prírodné hodnoty Nízkych Tatier sú viac ako dve desaťročia pod ochranou **Národného parku Nízke Tatry**, ktorý vyhlásili v roku 1978. Pôvodná výmera vlastného územia NAPANT-u bola 811 km², pričom jeho ochranné pásmo sa rozkladalo na ploche 1 240 km². V roku 1997 sa kvôli účinnejšiemu uplatňovaniu ochrany prírody pristúpilo k úpravám hraníc národného parku. Dnes má vlastné územie NAPANT-u výmeru 728 km² a ochranné pásmo 1 102 km², čím je rozlohou najväčším národným parkom na Slovensku.

Geomorfologicky má katastrálne územie obce Liptovské Sliače ráz výraznejšie členenej pahorkatiny, ba až vrchoviny s dobre vyvinutým reliéfom. Zalesnenú časť katastrálneho územia obce tvoria prevažne podzolové pôdy. Odlesnenú časť tvoria prevažne flyšové súvrstvia.

Na území sa nachádza prírodná rezervácia - **Sliačske travertíny**, na ktorej území platí 4. stupeň ochrany. Predstavuje biotop "**karpatské travertínové slaniská**" s výnimočnou prírodnou lokalitou európskeho významu. Lokalita patrí do územia pôsobnosti NAPANT-u a je súčasťou európskej sústavy chránených území NATURA 2000. Jej výmera 7,0162 ha a výškové rozpätie 560-590 m n.m.

Prírodné zaujímavosti obce a jej okolia:

- ❖ **Prírodná rezervácia Sliačske travertíny:** Vyniká množstvom minerálnych prameňov. Na pomerne malej rozlohe je **117 minerálnych prameňov**, čo je 12,6% z celkove zaregistrovaných prameňov Slovenska (1981). Ležia na podhorí Nízkych Tatier v Liptovskej kotline, medzi obcami L. Sliače a P. Ľupča, v ochrannom pásme NP Nízke Tatry. Ide o mohutnú travertínovú kopu s výrazným vrcholovým kráterom. Ich okolie je charakterizované výraznými vývojmami travertínových terás a kôp, pričom niektoré časti už boli narušené ľudskou činnosťou. Prírodná rezervácia predstavuje jedinečný útvar. Ide o tzv. **mofetový prameň**, t.j. prameň s pravidelným, ale rôzne intenzívnym výronom plynov. Na päte kopy je upravený prameň minerálnej vody k pitným účelom. Výrony plynov spôsobujú občasné úhyn drobného vtáctva a iných živočíchov. Na nive potoka poníže výveru silne mineralizovaného prameňa sa na značne inkrustovanej pôde sformovala typická slatinná vegetácia so zastúpením škripinky stlačenej (*Blysmus*

compressus), škripinca dvojbliznového (*Schoenoplectus tabernaemontani*), baričky prímorskej (*Triglochin maritima*). Ostatná časť územia je zarastená predovšetkým trstou obyčajnou (*Phragmites australis*). Tento prameň je jedinečný v rámci celého bývalého Československa. Územím prechádza turistický chodník „Magna Via“.

- ❖ **Pramenisko Teplica:** Samotný prameň sa odborné nazýva mofetový. Sírna voda prameňa má stálu teplotu 16°C, a preto ani počas zimy potok opúšťajúci prameň nezamŕza. Prameň "Čertovica" je najvýdatnejší z prameňov. Vyviera zo severnej strany travertínovej kopy vo výške 583 m. Pramenisko vytvára plochu s rozmermi 300 x 200 metrov so sedimentáciou travertínov v podobe kopy. Voda z prameňa má v lete teplotu asi 20°C a výdatnosť 81,1 l/min. Obsah CO₂ je 1850 mg/liter. Na juh a juhozápad od prameňa je zostatok masívneho výtvaru mŕtvych travertínových terás, kde sa táto hornina ťažila. Dnes je to chránené územie. Je to lokalita Kotlísko a Skálie, miesta nálezov po dávnych obyvateľoch prehistorických sídlisk. K chránenej oblasti patrí hneď pod prameňom sa rozkladajúci rovinný močiar s typickým slatinným rastlinstvom a živočíšstvom. Je tu hojná šašina hrdzavá, fialka močiarna, vachta trojlístá - po sliačansky horká trojka a iné. Na travertínovej kope nad prameňom sú zastúpené vápnomilné druhy rastlín.
- ❖ **Prameň Medokýš** - nachádza sa v nadmorskej výške 565 m n.m. a 1 800 m juhozápadne od Stredného Sliača v Zúbrej. Vyviera z paleogénnych flyšových bridlíc na lúke. V lete je priemerná teplota vody asi 10°C, prameň má výdatnosť 4,3 l/min s obsahom 1 540 mg CO₂ na liter vody. Prameň je pomerne dosť mineralizovaný, svojou povahou sa radí medzi zemité kyselky.

Územie obce Liptovské Sliače **má celkovú rozlohu 1 960 ha**. Kataster obce zaberá **15,46% výmery okresu Ružomberok**, pričom poľnohospodárska pôda zaberá až 32,08% rozlohy poľnohospodárskej pôdy okresu Ružomberok. **Ide o jednu z obcí s najväčšou výmerou poľnohospodárskej pôdy v okrese Ružomberok** trvalých trávnych porastov aj ornej pôdy.

CELKOVÁ VÝMERA OBCE k 31.12.2022 (v m ²)				
Územie	Poľnohospodárska pôda (PP)	Nepoľnohospodárska pôda (NPP)	podiel PP	Celková výmera
Liptovské Sliače	11 756 945	7 838 832	60,00%	19 595 777
Okres Ružomberok	36 640 055	90 074 742	28,91%	126 714 797
podiel obce na okrese v %	32,08%	8,70%		15,46%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z poľnohospodárskej pôdy majú v roku 2022 najväčšiu výmeru (55,22%-ný podiel na celkovej výmere) Trvalé trávne porasty, pričom Orná pôda zaberá 41,66%. V obci nie sú evidované žiadne ovocné sady.

VÝMERA POĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022 (v m ²)					
Druh poľnohospodárskej pôdy (PP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Orná pôda	4 962 211	4 897 761	41,66%	-64 450	-1,30%
Záhrada	375 613	366 454	3,12%	-9 159	-2,44%
Ovocný sad	0	0	0%	0	
Trvalý trávny porast	6 504 980	6 492 730	55,22%	-12 250	-0,19%
Poľnohospodárska pôda - celkom	11 842 804	11 756 945	100%	-85 859	-0,72%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Z nepoľnohospodárskej pôdy majú v roku 2022 najväčšiu výmeru (78,09%-ný podiel na celkovej výmere) Lesné pozemky s prevažne smrekovými lesmi, pričom Zastavaná plocha a nádvoria zaberá polovicu (16,60%). Na území obce je evidovaných 1,02% nepoľnohospodárskej pôdy ako Vodné plochy, čo pravdepodobne súvisí s potokom Sliačanka.

VÝMERA NEPOĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022 (v m ²)					
Druh nepoľnohospodárskej pôdy (NPP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Lesný pozemok	6 121 372	6 121 371	78,09%	-1	0%
Vodná plocha	80 218	79 712	1,02%	-506	-0,63%
Zastavaná plocha a nádvorie	1 257 811	1 301 557	16,60%	43 746	3,48%

VÝMERA NEPOĽNOHOSPODÁRSKEJ PÔDY v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022 (v m²)

Druh nepoľnohospodárskej pôdy (NPP)	2015	2022	podiel	2022/2015	
				abs. zmena	zmena v %
Ostatná plocha	293 572	336 192	4,29%	42 620	14,52%
Nepoľnohospodárska pôda - celkom	7 752 973	7 838 832	100%	85 859	1,11%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:pl5001rr

Medzi rokmi 2015 a 2022 sa výmera poľnohospodárskej pôdy v obci Liptovské Sliače znížila o 85 859 m², čo je **jedna z najvyšších výmer poklesu poľnohospodárskej pôdy v okrese Ružomberok**, najmä v kategórii Orná pôda (75,1%) na prospech dvoch kategórií nepoľnohospodárskej pôdy - Zastavaná plocha a nádvorie a Ostatná plocha, a to približne rovnakým pomerom.

1.2 DEMOGRAFIA A ĽUDSKÉ ZDROJE

Početom obyvateľov podľa Sčítania obyvateľov v roku 2021 (ďalej ako SOBD2021) patria Liptovské Sliače medzi obce veľkostnej skupiny 2 000 až 4 999 obyvateľov a **na počte obyvateľov okresu Ružomberok sa podieľa 6,47%-ami**.

Územie	Základné údaje k 1.1.2021		
	Priemerný vek	Hustota (os/km ²)	Počet obyvateľov
Liptovské Sliače	41,2	189,73	3 718
okres Ružomberok	42,72	216,29	57 392
podiel na okrese v %	-	-	6,47%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

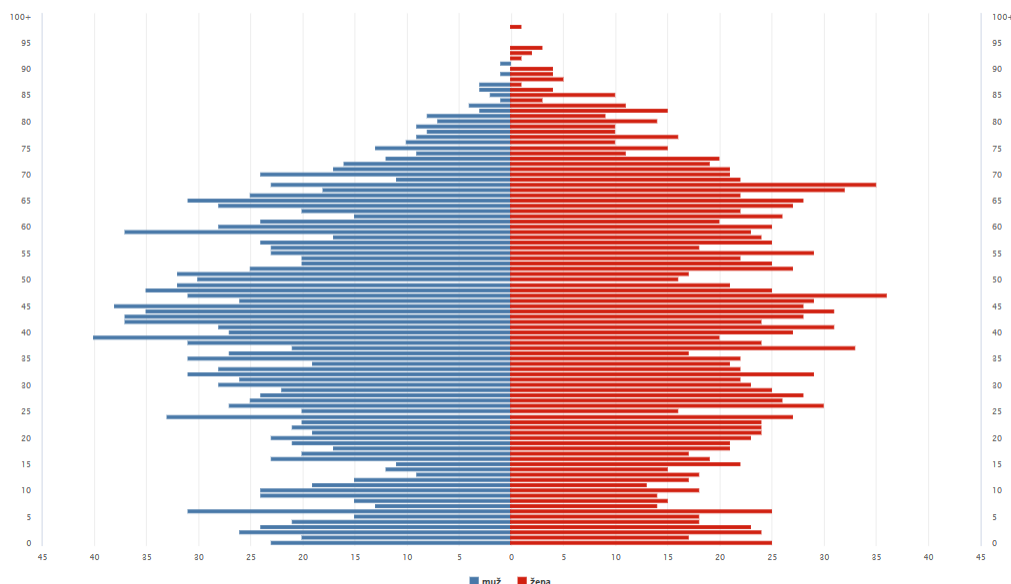
Pohlavie: V obci Liptovské Sliače žije momentálne presne rovnaký počet mužov a žien, kým v okrese Ružomberok prevláda o 2,54% viac žien ako mužov.

Územná jednotka	Spolu	Muži	Ženy
Liptovské Sliače	3 718	1 859	1 859
podiel v %	100%	50%	50%
okres Ružomberok	57 392	27 967	29 425
podiel v %	100%	48,73%	51,27%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_01_OK_SK0318_OB

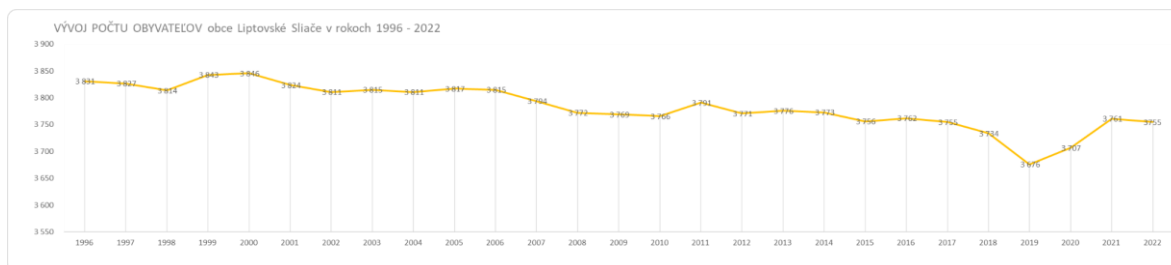
Ako ukazuje tento graf v obci Liptovské Sliače je najviac žien vo veku 47 rokov (36 žien) a 68 rokov (35 žien), pričom mužov je najviac vo veku 39 rokov (40 mužov) a 45 rokov (38 mužov).

Počet obyvateľov podľa jednotiek veku v obci Liptovské Sliache k 1. 1. 2021

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021)

Obec Liptovské Sliache patrí medzi obce okresu Ružomberok, kde od roku 1996 počet **medziročne mierne klesal**. Najväčší počet obyvateľov dosiahla obec v roku 2000 v počte 3 846 obyvateľov a najnižší v roku 2019 len 3 676 obyvateľov (pokles oproti roku 2018 predstavoval 68 obyvateľov), pričom v roku 2022 počet opäť narástol na 3 755 obyvateľov.

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7006rr

Kým celkový prírastok obyvateľstva v roku 1996 predstavoval nárast o 22 obyvateľov, v roku 2016 to bol nárast už len o 6 obyvateľov. Od roku 2016 sa tri roky po sebe (2017-2019) prejavil celkový pokles, najviac v roku 2019 o 58 obyvateľov z dôvodu zápornej migrácie (vysťahovania z obce). V rokoch 2020 a 2021 je zaevidovaný nárast z dôvodu pozitívnej migrácie (prísťahovania sa), najviac v roku 2021 o 43 obyvateľov. V roku 2022 bol celkový prírastok opäť negatívny a to o 4 osoby.

CELKOVÝ POHYB OBYVATEĽSTVA obce Liptovské Sliache v rokoch 1996 - 2022									
Ukazovateľ	1996	2006	2014	2016	2018	2019	2020	2021	2022
Živonarodení	65	28	56	40	49	37	46	47	38
Zomretí	38	46	46	33	41	44	42	37	42
Prirodzený prírastok obyvateľstva	27	- 18	10	7	8	-7	4	10	- 4
Migračné saldo	- 5	16	-13	- 1	-29	-51	27	33	- 2
Celkový prírastok obyvateľstva	22	-2	-3	6	-21	-58	31	43	-6

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, vbd_dem:om7105rr

Vekové zloženie: Obec disponuje **67,4% obyvateľov v produktívnom veku**, pričom počet obyvateľov v po-produktívnom veku (seniori nad 65 rokov) prevláda nad obyvateľmi v predproduktívnom veku (deti a mládež do 14 rokov) o 82 osôb.

Územná jednotka	Spolu	Predproduktívny vek (0-14 rokov)	Produktívny vek (15-64 rokov)	Poproduktívny vek (65 a viac rokov)
Liptovské Sliače	3 718	565	2 506	647
podiel v %	100%	15,2%	67,4%	17,4%
okres Ružomberok	57 392	85 455	38 546	10 302
podiel v %	100%	14,89%	67,16%	17,95%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_03_OK_SK0318_OB

Vzdelanie: Stredné odborné vzdelanie bez maturity má 25,55%, čo je len 1 % viac ako obyvateľov s úplným stredoškolským vzdelaním, pričom vysokoškolské vzdelanie má ukončených 13,69% obyvateľov obce, čo je menej ako obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním (18,48%).

Územná jednotka	Spolu	bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0- 14 rokov	Základné	stredné od- borné (uč- ňovské) (bez maturity)	úplné stredné (s maturitou)	vyššie odborné	vysokoškolské	bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	nezistené
Liptovské Sliače	3 718	425	687	950	908	197	509	10	32
podiel v %	100%	11,43%	18,48%	25,55%	24,42%	5,3%	13,69%	0,27%	0,86%
okres Ružomberok	57 392	6 015	9 335	12 337	15 017	3 059	9 935	111	1 583
podiel v %	100%	10,48%	16,27%	21,5%	26,17%	5,33%	17,31%	0,19%	2,76%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_06_OK_SK0318_OB

Rodinný stav: V obci Liptovské Sliače žije menej slobodných obyvateľov ako obyvateľov v manželskom zväzku, rozdiel je vo výške 1,5 % (57 osôb).

Územná jednotka	Spolu	slobodný, slobodná	ženatý, vydatá	rozvedený, rozvedená	vdovec, vdova	nezistené
Liptovské Sliače	3 718	1 597	1 654	174	291	2
podiel v %	100%	42,95%	44,49%	4,68%	7,83%	0,05%
okres Ružomberok	57 392	25 257	23 249	4 542	4 233	111
podiel v %	100%	44,01%	40,51%	7,91%	7,38%	0,19%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_05_OK_SK0318_OB

Národnosť: V obci Liptovské Sliače prevláda slovenská národnosť (98,74%), pričom z iných národností sa najviac objavuje česká národnosť (6 obyvateľov) a rakúska národnosť (4 obyvateľia). Obec eviduje 2 občanov rómskej národnosti.

Územná jednotka	Spolu	slovenská	česká	maďarská	rakúska	poľská	rómska	ostatné
Liptovské Sliače	3 718	3 671	6	0	4	1	2	34
podiel v %	100%	98,74%	0,16%	0	0	0,03%	0,05%	0,91%
okres Ružomberok	57 392	54 518	216	69	0	36	96	2 203
podiel v %	100%	94,99%	0,38%	0,12%	0,01%	0,06%	0,17%	3,84%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_11_OK_SK0318_OB

Vierovyznanie: Dominantným vierovyznaním v obci Liptovské Sliače je rímskokatolícke vierovyznanie u 89,86% obyvateľstva, čo je vyššie percento, ako v okrese Ružomberok.

Územná jednotka	Spolu	bez vyznania	rímsko- katolícke	evanjelické	grécko- katolícke	ostatné	nezistené
Liptovské Sliače	3 718	246	3 341	31	21	5	40
podiel v %	100%	6,62	89,86	0,83	0,56	0,13	1,08
okres Ružomberok	57 392	9 644	41 659	1 994	368	166	2 622
podiel v %	100%	16,8%	72,59%	3,47%	0,64%	0,29%	4,57%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_15_OK_SK0318_OB

1.3 KULTÚRNO - HISTORICKÝ POTENCIÁL

Na území dnešnej obce Liptovské Sliače bolo **osídlené doložené archeologickými nálezmi už v neolite** – výšinné sídlisko s kanelovanou keramikou, hromadný nález bronzových mečov liptovského typu, žiarové pohrebisko z doby hallštattskej.

Podľa donačných listín z roku 1252 premonštráti v Turci dostali „duas villa vtrasque Scelach nominatas“ susediace s villou Lysk (Lisková) a Lipche (Lupča). Sliače na začiatku druhej polovice 13. storočia mali dve osady. Prvým nížinným sídliskom v Sliačanskej kotline bol Nižný Sliač a druhým Stredný Sliač. Spomínajú sa aj v roku 1263 pri ohraničení darovizne Lupči. Hodnoverne sú doložené v roku 1326, keď sa osamostatnili od fary sv. Michala, a to Kostolany - neskoršie Stredný Sliač – a Nižnejša – Nižný Sliač. Patrili panstvu Zniev. Vyšný Sliač – Vyšnejša vznikol v prvej štvrtine 16. storočia. Neskôr sa osady uvádzajú pod názvom Tri Sliače. Názov obce je doložený z roku 1251 ako utraque Stelach, z roku 1252 ako due ville Scelech, z roku 1263 ako Szelec, z roku 1535 ako Tres possessiones Zlech, z roku 1572 ako Zlec Superior, z roku 1773 ako Sliače, z roku 1786 ako Oppidum Trium Slécsch, z roku 1808 ako Tri Sljáče, z roku 1920 ako Nižný, Prostredný a Vyšný Sliač, Tri Sliače, z roku 1927 ako Sliače, maďarsky ako Háromszlécs. V zmysle nariadenia vlády SR č. 74 Zb. zákonov zo dňa 31.01.2001 s účinnosťou od 01.07.2001 sa zmení názov obce Sliače na Liptovské Sliače.

V intervale rokov 1516-1543 vznikla tretia osada, Vyšný Sliač. V roku 1516 vrchnosť prijala revolúciu naturálnych dávok Sliače za peniaze, obec si volila magistrát a odvtedy sa považovala za mesto aj keď nemala výsady. Tri obce vytvorili spoločnú administratívnu jednotku, mali spoločného richtára a nazývali sa **Mestečko troch Sliačov (Oppidum Trium Slecsch)**. Od 17. storočia sa tu vyvíjajú remeslá, doložený je tesársky cech, mlyny, pivovar, papierená a vo Vyšnom Sliači valcha. V 18. storočí získal Stredný Sliač mestské výsady s jarmočným právom. Mestečko bolo známe najmä **obchodom s dobytkom**. Tri Sliače mali v roku 1715 mlyn a 96 daňovníkov. Mestečko používalo od roku 1732 spoločnú pečať. V pečatnom poli vyrastajú z pluhovej radlice tri ľalie (niekedy vysvetľované aj ako meče), medzi nimi dve ratolesti (vysvetľované ako klasy). V roku 1784 mala obec 147 domov a 1227 obyvateľov, v roku 1828 mali 225 domov a 1639 obyvateľov.

Značná časť obyvateľstva odchádzala od polovice 19. storočia na sezónne poľnohospodárske práce do Maďarska, od konca 19. storočia mnohí emigrovali do Ameriky. Popri remeslách sa obyvatelia zaoberali hlavne **chovom oviec a poľnohospodárstvom**. So salašníctvom súvisela **miestna výroba salašníckeho riadu, šperkov**. V Liptovských Sliačoch v rokoch 1892 až 1905 pôsobil Andrej Hlinka. Za I. Československej republiky pracovali obyvatelia ako poľnohospodári, robotníci s drevom a povozníci. V roku 1936 štrajkovali za vyššie mzdy. Obec podporovala partizánske hnutie a SNP.

Na zozname národných kultúrnych pamiatok v obci Liptovské Sliače **je jedna pamiatka**, a to **Farský kostol sv. Šimona a Júdu** pochádzajúci z roku 1326-1334. Veža kostola bola postavená v roku 1680. Obranný múr pochádza zo 17. storočia, v 18. storočí bol zbarokizovaný. V kostole sa zachovalo viacero pôvodných stredovekých architektonických detailov (okná, klenba, portály, mreže). **Pôvodné gotické maľby pochádzajú zo 14. a 15. storočia**. V roku 1896 - 1898 vymaľoval chrám akademický maliar Jozef Hanula. V rokoch 1956 - 1961 zrealizovali obnovu kostola za pôsobenia kňaza a spisovateľa Jozefa Kútnika. Na hlavnom neskororenesančnom barokovom oltári je neskorogotický tabuľový obraz Madony z roku 1517. Bočný neskorogotický krídlový oltár O. Márie je z rokov 1500 - 1510. Aj ďalší bočný krídlový oltár sv. Mikuláša je z roku 1510 a kazateľnica je z 18. storočia.

Kultúrne zaujímavosti obce:

1. Unikátnou architektonickou pamiatkou, na realizácii ktorej sa podieľali mnohí európski umelci, je **kostol Najsvätejšieho srdca Ježišovo a Nepoškvrneného srdca Panny Márie vo Vyšnom Sliači**. Verejnosti bol sprístupnený symbolicky v jubilejnom roku 2000. Toto umelecké dielo, navštevované aj zahraničnými turistami, je v tvare Noemovej archy.
2. **Folklorná skupina Sliačanka (FSk)**: Jej vznik sa datuje do roku 1932, keď učiteľka **Bronislava Kubánková** založila tanečno-spevácku skupinu. Kultúrne bohatstvo obce vtedajšiu riaditeľku ľudovej školy, matku známeho choreografa Juraja Kubánku, silno nadchlo a život v obci ju očaril. Sliačanka už od začiatku svojej činnosti bola známa aj mimo rodnej obce. Počas svojho trvania sa Sliačanka zúčastňovala rôznych súťaží, kde získala viaceré ocenenia. Medzi najväčšie úspechy patrí zisk **Európskej ceny za ľudové umenie** (1976). Získala 1. miesto na celoštátnej súťažnej prehliadke dedinských folklórnych skupín v Žiline v roku 1979 (VALASKÝ SVIATOK - autor Vojtech Littva); cenu na celoštátnej prehliadke vo Zvolene v roku 1997 (NA JÁNA - autorka Blažena Mihulcová); cena za objavnosť a spracovanie námetu na celoslovenskej súťaži v Rimavskej Sobote v roku 2000 (PREDSVADOBNÝ -

autorka Blažena Mihulcová); strieborné pásmo na celoslovenskej súťaži v Dolnej Súči v roku 2015 (JARNÉ OB-RÁZKY – autorka Alena Balážecová), strieborné pásmo na celoslovenskej súťaži vo Vranove nad Topľou v roku 2023 (Ej máje, máje – autori Marián Jacko a Alena Balážecová). **Medzi najvýznamnejšie úspechy za posledných dvadsať rokov patria umiestnenia sólistov tanečníkov na celoslovenskej súťaži O Šaffovu ostrohu v Dlhom Klčove.** FSK Sliačanka spolupracovala pri nakrúcaní slovenského filmu „Varujú“. Vynikala vždy nielen pestrosťou krojov, ale aj bohatstvom ľudových tradícií, ktoré prezentovala v rámci svojich vystúpení. Zriaďovateľmi folklórnej skupiny postupne boli Osvetová beseda Sliače, Poľnohospodárske družstvo Lisková – Sliače, Miestne kultúrne stredisko Liptovské Sliače, Miestny odbor Matice slovenskej. **V súčasnosti pracuje ako občianske združenie, finančne ju podporuje obec Liptovské Sliače.** Folklórna skupina sa okrem javiskovej prezentácie zameriava aj na udržiavanie **zvykov a ľudových tradícií v obci počas roka.** Každoročne pripravuje fašiangy, vynášanie Murieny, kúpačku, jánske spievanie, vianočné programy či spievanie na svadbách i pohreboch. Poslaním kolektívu je okrem tradícií **uchovať aj krásny sliačanský kroj**, ktorý má mnoho typov a kombinácií. Veľmi dôležitým článkom práce folklórnej skupiny je zachovanie tanečného štýlu a pôvodných piesní. V súbore sa **vystriedali sa významné osobnosti:** Zakladateľka **Bronislava Kubánková**, umelecký vedúci **Vojtech Littva**, organizační vedúci Štefan Kubačka, Pavol Sleziak, Jarmila Grajciarová a Ján Littva. Dlhoročným spolupracovníkom bol Dr. **Kliment Ondrejka**. V rokoch 1993 až 2010 skupina pracovala pod vedením Blaženy Mihulcovej a Aleny Balážecovej, ktorá je aj súčasnou vedúcou kolektívu. Počas 91 ročnej aktívnej a úspešnej práce sa vo folklórnej skupine objavilo veľa vynikajúcich interpretov – spevákov, tanečníkov, muzikantov. Z množstva výborných speváčok treba spomenúť Annu Grelovú, Máriu Fričovú, Máriu Vicianovú, Martu Littvovú, Annu Beniačovú, Miroslavu Dubovskú. Chýrnymi tanečníkmi boli Vojtech Littva, Vincent Kelčík, Dušan Domiter, Félix Sliacky. Medzi známymi muzikantov patrili Ignác Antol, Milan Frič, Štefan Šimček, Urban Jelšovka, Albín Frič, Vojtech Mamojka, Jozef Hanula. Spomenúť treba aj ďalších dlhoročných členov, ako boli Mária Čurillová, Ludmila Kajúchová, Štefan Littva, Milan Gejdoš a mnoho iných. **Účinkovanie Sliačanky v zahraničí:** Belgicko, Bosna a Hercegovina, Česká republika, Juhoslávia, Maďarsko, Nemecko, Poľsko, Rusko, Srbsko, Švajčiarsko, Taliansko, Ukrajina. **V súčasnosti má Sliačanka 38 členov**, tanečníkov, spevákov i hudobníkov. Ďalší spolupracujú príležitostne. **Ročne skupina uskutoční v priemere okolo 40 vystúpení**, predstavuje ľudovú kultúru rodnej obce po celom Slovensku i za jeho hranicami. **Folklórna skupina Sliačanka patrí medzi najstaršie a najznámejšie folklórne kolektívy na Slovensku.**

3. **Detský folklórny súbor (DFS) Sliačanček:** Pôsobí pri Základnej škole Jozefa Hanulu v Liptovských Sliačoch. Je pokračovateľom Detského národopisného súboru, ktorý v roku 1949 založila vtedajšia riaditeľka školy vo Vyšnom Sliači **Bronislava Kubánková**. B. Kubánková rod. Macková sa narodila 23. novembra 1901 v Ludrovej pri Ružomberku. V roku 1932 prišla do Vyšného Sliača ako riaditeľka ľudovej školy. Okrem pedagogickej činnosti režírovala divadelné hry a folklórne vystúpenia dospelých, mládeže i detí. Pripravovala hry z dedinského prostredia, s možnosťou prezentácie sliačanských piesní, tancov i kroja. Vedúcou folklórnej skupiny aj detského súboru bola v rokoch 1932 – 1950. Vybudovaním novej základnej školy v roku 1969 vznikli priaznivejšie podmienky pre návrat obnoveného súboru pod vedením tanečníka a choreografa **Vojtecha Littvu** (1940) a učiteľky **Alžbety Jackovej** (1940). Okrem nich stál pri obnovení súboru vtedajší riaditeľ školy **Štefan Kubačka**, ktorý bol autorom tejto myšlienky. Odbornými radami a tvorbou scenárov pomáhal rodák z L. Sliačov Dr. **Kliment Ondrejka**. Roky sa pravidelne každú stredu popoludní ozýval z chodby školy spev a hudba. Vtedy mal skúšku detský folklórny súbor Sliačanček. Umelecký vedúci a choreograf Vojtech Littva vytvoril pre súbor veľa tanečných čísel. Lúčne hry, Kvečkovanie, Odzemok, Cipovičku, Májovnicke rozkazovačky, Chriapsky či Starejšovský tanec, Detské ráno, Opaskový, Na Ducha a ďalšie. Poslaním pôvodného súboru i jeho pokračovateľa bolo pestovať, zachovať a ďalej rozvíjať vzácne klenoty ľudového umenia, ktoré vytvoril ľud tejto obce. Tak ako v minulých rokoch aj v súčasnosti sa DFS Sliačanček pravidelne zúčastňuje na rôznych súťažných prehliadkach, festivaloch, či iných podujatiach a rôznych príležitostiach, aj v zahraničí. Za svoju neúnavnú činnosť dostal súbor veľa ocenení, medzi najvzácnejšie patrí „**Strieborný Ajhasson**“ z festivalu vo Francúzsku, či viaceré úspechy z celoslovenských súťaží. Súbor sa medzi prvými zapojil do celoslovenského hnutia „Pri prameňoch krásy“. Spolupracoval aj televíziou, jeho členov bolo vidieť v niekoľkých inscenáciách či dokumentárnych programoch o ľudovej kultúre. Činnosť detí v súbore nemohla a nemôže existovať bez spolupráce so staršími pamätníkmi. Práve od nich preberajú námety pri zostavovaní hier a tancov, či sa učia krásne ľudové piesne. Od augusta 2003 súbor vedie kultúrna pracovníčka Alena Balážecová a od roku 2005 aj Blažena Mihulcová umelecká vedúca folklórnej skupiny (FSK) Sliačanka. V tomto období pribudli do repertoáru súboru programy Na Ondreja, Malí bursovníci, Nedeľné popoludnie, Dievčenské koleso, Veľká prestávka, Rozkazovačky, Poľovníci, Sadíme my máje, Na pažiti či vianočné programy Jasličková poklona, A ja malý žiačik, Láska volá ma na cestu. Počas svojej existencie súbor absolvoval stovky vystúpení a vystriedalo sa v ňom veľa chlapcov a dievčat vo veku 5 – 15 rokov. Za niekoľko desaťročí vyrástlo súbore Sliačanček veľa šikovných tanečníkov a spevákov. Jedni našli uplatnenie vo folklórnom súbore Liptov či iných kolektívoch, ďalší sa venovali alebo venujú uchovávaniu a

rozvíjaniu tradícií vo folklórnej skupine Sliačanka. Tí, ktorí sa už ľudovému umeniu nevenujú majú aspoň na čo spomínať. História kolektívu najlepšie pozná pani učiteľka **Alžbeta Jacková**. Deti v L. Sliačoch mali veľké šťastie v tom, že do obce pod pred mnohými rokmi prišli učiť **Bronislava Kubánková** a **Alžbeta Jacková**, dve osobnosti, ktorých rodiskom nebola táto dedina. Možno to bola náhoda, možno osud. Obidve videli okolo seba krásu, ktorú iní možno ani nezbadali. Obidve sa dokázali desaťročia starať o zachovávanie ľudových zvykov a tradícií a dbať o ich odovzdávanie ďalším generáciám. So súborom robila aj B. Mihulcová, ktorá robí dlhoročný výskum v oblasti ľudovej kultúry v jej rodnej obci. Vytvorila niekoľko choreografií, ktoré DFS nacvičil. **DFS Sliačanček sa natrvalo zapísal do histórie obce, regiónu i Slovenska.**

Erb obce: V modrom štíte zo stredného vŕška červeného trojvršia vyrastajúce tri strieborné ľalie, medzi nimi po jednom zlatom klase, to všetko sprevádzané hore a po bokoch tromi zlatými hviezdami. Tri hviezdíčky znázorňujú trojbec - Vyšný, Stredný a Nižný Sliač. Klasy sú symbolom hojnosti, ktorú si pracovní Sliačania nadobúdali poctivou prácou na poliach. Tri ľalie vyjadrujú čistotu ducha ľudí v trojbeci, pridŕžajúc sa kresťanstva od jeho prvého počiatku. Sú to anjuovské ľalie. Pochádzajú z erbu kráľovského rodu Anjú. Karol Róbert z Anjú panoval v našej krajine v rokoch 1308 - 1342 a má súvis s výstavbou sliačanskeho kostola z roku 1326, ktorého kópia pochádza z Francúzska.

V obci sa nachádzajú charakteristické **kaplnky, zvonice, pomníky, súsošia, drevorezby a drevené a kamenné kríže**, ktoré sú postavené zväčša pozdĺž ciest. Najväčšia je kaplnka sv. Jána Nepomuckého z roku 1983. Napriek tomu obec nemá schválené samostatné VZN s **miestnymi pamätihodnosťami**.

Na území obce **nie sú evidované žiadne divadlá, kiná, múzeá ani galérie**.

Kultúrny dom prešiel v posledných rokoch **kompletnou rekonštrukciou**. V obci slúži na realizáciu rôznych kultúrnych a spoločenských podujatí pre obec, ale aj širokú verejnosť. Okrem kultúrneho domu sa v Liptovských Sliačoch nachádzajú aj iné zariadenia na podporu rozvoja kultúrneho a spoločenského života, a to **spoločenská miestnosť ZpS, historická miestnosť** v kultúrnom stredisku a **amfiteáter Pažite**.

Obec Liptovské Sliače má zriadenú **obecnú knižnicu**. Počet čitateľov však neeviduje. Knižnica neprešla modernizáciou. Je potrebná výmena vybavenia a nákup knižničného systému na evidenciu.

OBECNÁ KNIŽNICA v obci Liptovské Sliače									
Ukazovateľ	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
počet knižničných jednotiek	6 804	6 842	6 885	0	6 961	7 000	7 108	7 339	

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [ku5008rr]

V obci pôsobí **desať kultúrnych organizácií a spolkov** pre dospelých a mládež, pričom až tri vedie Farnosť v Liptovských Sliačoch, jeden Jednota dôchodcov a jeden dobrovoľníci z obce.

PREHĽAD KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ A SPOLKOV v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022				
Zameranie	Organizácia/Spolok	Členská základňa	Počet členov	Činnosť od roku
Folklór	FSK Sliačanka	dospelí	38	1932
Folklór	DFS Sliačanček	mládež		1949
Komunitné	OZ Dráčik	mládež		
Poľovnícke	SZOPK Poľovné združenie Kamenná	dospelí		
Cirkevné	Spoločenstvo Srdce Ieva	mládež/dospelí		
Cirkevné	Mládežnícky spevokol	mládež		
Cirkevné	Detský chrámový spevokol	mládež		
Komunitné	Miestna jednota dôchodcov	dospelí		
Komunitné	eLSe klub	mládež		
Komunitné	Kynologický klub	mládež/dospelí		

Zdroj: Interná evidencia obce

Medzi významné osobnosti narodené a pôsobiace v obci, ktoré však nemajú zriadené pamätné izby, patrí:

- ❖ **Jozef Hanula** - akademický maliar, bol spoluzakladateľom Spolku slovenských umelcov v Martine a v roku 1941, bol vyznamenaný štátnou cenou,
- ❖ **Ján Makovický** - umučený kňaz,
- ❖ **Tomáš Bielavý - Belávka** - kazateľ, dal v Sliačoch postaviť v lodi renesančnú klenbu,
- ❖ **Matej Hanula** - kaplán, kanonik, bol najvýznamnejšou postavou slovenského bratislavského života v polovici 17. storočia,
- ❖ **Martin Hanula** - riaditeľ jezuitského gymnázia v Bratislave,
- ❖ **Vavrinec Ivák** - prefekt pána zámku Likava,
- ❖ **Andrej Hlinka** - národovec, politik, publicista, prekladateľ, vedúca osobnosť slovenského národného hnutia,
- ❖ **Jozef Kútnik - Šmálov** - literárny vedec, historik, prekladateľ, kultúrny pracovník a katolícky kňaz,
- ❖ **PhDr. Kliment Ondrejka, Csc.** - bol folklorista, spisovateľ, pracovník Umelecko-vedeckého ústavu SAV, autor scenárov pre folklórne programy,
- ❖ **Anna Hulejová rod. Littvová** - speváčka ľudových piesní, držiteľka Zlatej medaily a ceny Pribinového kríža II. triedy,
- ❖ **Juraj Kubánka** - tanečník, choreograf, umelecký vedúci SLUK-u,
- ❖ **Bronislava Kubánková, rod. Macková** - vedúca folklórnej skupiny Sliačanka a Sliačanček,
- ❖ **Štefan Kubačka** - riaditeľ školy a osvetár, viedol Sliačanské folklórne skupiny s pomocou Vojtecha Littvu,
- ❖ **Magda Kubačková** - učiteľka, knihovníčka osvetová práca,
- ❖ **Vojtech Littva** - tanečník a choreograf vo FSK Sliačanka, neskôr FK Liptov, autorsky a organizačne spolupracoval pri realizácii FF Východná, FSP Detva, DFF Likava a.i. vytvoril približne 150 choreografií aj ako hosťujúci choreograf vo FS Gymník, FS Magura, FS Oravan, FS Partizán, FS Považan, VUS Jánošík, nositeľ Medaily D. G. Licharda a víťaz I. celoštátneho súťažného festivalu folklórnych súborov,
- ❖ **Anna Grelová, rod. Ondrejková** - herečka, speváčka ľudových piesní, získala ocenenia Matice slovenskej a Ministerstva kultúry,
- ❖ **Alžbeta Jacková, rod. Trníková** - viedla detský folklórny súbor Sliačanček, veľkou mierou sa podieľala na kultúrnom živote obce, získala medailu sv. Gorazda.
- ❖ **Jozef Likavčan** – kňaz,
- ❖ V obci je organizovaných **6 tradičných kultúrno - spoločenských podujatí:**
- ❖ Karneval ZŠ (február, 250 návštevníkov),
- ❖ Deň matiek (máj, 350 návštevníkov),
- ❖ Majáles MŠ (jún, 300 návštevníkov),
- ❖ Juniáles ZŠ (jún, 350 návštevníkov),
- ❖ **Liptovské dni matky (každé 2 roky, leto, 6000 - 8000 návštevníkov),**
- ❖ Mesiac úcty k starším (október, 250 návštevníkov).

1.4 ŠPORTOVÉ TRADÍCIE A VYBAVENOSŤ PRE ŠPORT

Obec Liptovské Sliače disponuje športovou infraštruktúrou a vybavením vo vlastníctve obce pre **futbal** (dve futbalové ihriská), **basketbal** (basketbalové ihrisko), **tenis** (tenisové kurty), **hokej** (hokejové ihrisko), dve **multifunkčné ihriská**, telocvična a posilňovňa.

V obci pôsobí **Obecný športový klub 1. OFC** pre mládež aj dospelých. Okrem futbalového klubu pôsobí v obci aj Stolnotenisový klub, Tenisový klub a Kulturistický oddiel.

PREHĽAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022

Šport	Športový klub	Členská základňa	Počet členov	Činnosť od roku
Futbal	1. OFC	mládež/dospelí		

PREHLAD ŠPORTOVÝCH ORGANIZÁCIÍ A ŠPORTOVÝCH KLUBOV v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022

Šport	Športový klub	Členská základňa	Počet členov	Činnosť od roku
Tenis	Tenisový klub	mládež/dospelí		
Stolný tenis	Stolný tenis	mládež/dospelí		
Kulturistický oddiel	Klasik	mládež/dospelí		

Zdroj: Interná evidencia obce

V obci sa každoročne organizujú **tri významné športové podujatia**:

- ❖ Beh okolo Liptovských Sliačov (september, 2 000 účastníkov),
- ❖ Štefanský výstup na Malý Salatín (december, 100 návštevníkov),
- ❖ Futbalový turnaj o pohár starostu obce "Kopačka", ktorý bol po Covidovej prestávke znova obnovený v roku 2023,
- ❖ Každoročný výstup na Veľký Salatín,
- ❖ Štefanský turnaj v šachu,
- ❖ Každoročná sv. Omša na Magure.

1.5 TRÁVENIE VOĽNÉHO ČASU

Pre trávenie voľného času detí obec vybudovala **dve detské ihriská**. Na území obce je vybudovaný **jeden náučný chodník** "Magna Via" v dĺžke 11 km.

Mládež sa organizuje prostredníctvom obecného folklórneho súboru, cirkevného speváckeho zboru a klubu mladých eLSe.

Územná jednotka	DETSKÉ IHRISKÁ		NÁUČNÉ CHODNÍKY	
	Existujúci počet	Z toho ihrísk vo vlastníctve obce	Dĺžka náučných chodníkov v m	Z toho chodníky vo vlastníctve obce
Liptovské Sliače	2	2	1 000	1 000

Zdroj: Interná evidencia obce

2 MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE

V okrese Ružomberok sú dlhodobo **priemerné mesačné nominálne mzdy zamestnancov** vyššie ako v Žilinskom kraji (v roku 2022 o 31 Eur), pričom od roku 2016 vzrástli o 44%. **Miera evidovanej nezamestnanosti** sa v roku 2022 hýbala v okrese Ružomberok na úrovni 5,05%, pričom v Žilinskom kraji to bolo 4,63%.

EKONOMICKÉ UKAZOVATELE za okres Ružomberok				
Ekonomický ukazovateľ	2016	2022	2022/2016	
Miera evidovanej nezamestnanosti v %	8,76%	5,05%	-3,71%	-42,4%
Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v Eur	991 €	1 428 €	437 €	44%

Zdroj: ŠÚSR, pr3108rr, np3110rr

Podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 je v **obci Liptovské Sliače 48,19% obyvateľov ekonomicky aktívnych**, pričom prevládajú zamestnanci, ktorých je 5,92-krát viac oproti podnikateľom. Väčšina obyvateľov dochádza za prácou buď do okolitých obcí, mesta Ružomberok alebo mesta Liptovský Mikuláš.

EKONOMICKY AKTÍVNE OBYVATEĽSTVO obce k 1.1.2021		
Územná jednotka	Počet	Podiel na celkovom obyvateľstve
Liptovské Sliače	1 792	48,19%
okres Ružomberok	27 202	47,40%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Územná jednotka	Spolu	Zamestnanec	Podnikateľ	Nezistené	iné
Liptovské Sliače	1 792	1 434	242	4	112
podiel v %	100,00%	80,02%	13,50%	0,22%	6,25%
okres Ružomberok	27 202	2 1248	3 663	2 213	78
podiel v %	100,00%	78,11%	13,47%	8,13%	0,29%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_17_OK_SK0318_OB

Za sledované obdobie rokov 2016 až 2021 **vzrástol počet podnikateľov v obci o 12,9%** (65 subjektov), pričom početnosť fyzických osôb podnikateľov a právnických osôb vzrástla takmer rovnako (po 19 až 20 subjektov), a početnosť živnostníkov až o 26 subjektov.

Územná jednotka	Fyzické osoby - podnikatelia				Živnostníci				Právnické osoby				PODNIKATELIA celkom			
	2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016		2016	2021	2021/2016	
Liptovské Sliače	243	262	19	7,8%	230	256	26	11,3%	30	50	20	66,7%	503	568	65	12,9%
okres Ružomberok	1828	1 888	60	3,3%	1703	1729	26	1,5%	1054	1331	277	26,3%	4585	4948	363	7,9%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, VBD_SK_WIN:og3011rr, VBD_SK_WIN:og3008rr

2.1 MIESTNE PODNIKANIE V PRIEMYSELE, SLUŽBÁCH, REMESLÁCH, POTRAVINÁRSTVE A POĽNOHOSPODÁRSTVE

Obec Liptovské Sliače nemá zriadený **obecný podnik** na verejno - prospešné služby. Obec však podniká v **registrovanom sociálnom podniku Sliačanské Obecné Služby, s.r.o.** ktorý zabezpečuje verejno - prospešné služby, ako stravovacie a upratovacie služby, rozvoz stravy a stavebné služby. Sociálny podnik zamestnáva 9 zamestnancov.

Priamo v obci Liptovské Sliače podľa ORSR podniká viac ako **30 podnikateľských subjektov**, svoje zastúpenie majú aj remeselníci, farmári a **samostatne hospodáriaci roľníci (SHR)**, ktorých obec eviduje až 10, čo je jeden z najvyšších počtov v okrese Ružomberok. Ich prehľad uvádza tabuľka nižšie.

Oblasť podnikania	Podnikateľ	Remeselníci	Poľnohospodári, farmári a SHR
Stavebná činnosť	❖ B.M.R. spol. s.r.o., ❖ Art House, s.r.o., ❖ Bisio-servis s.r.o., ❖ DUMA FOREST, s.r.o., ❖ FRIBAU SK s.r.o., ❖ Investspol SK, s.r.o., ❖ JUKROL s.r.o., ❖ ML building, s.r.o., ❖ MORAVA SK s.r.o., ❖ RPM Stav s.r.o., ❖ STRECHY DOBRÍK RK, s.r.o., ❖ TERRA LIPTOV, s.r.o., ❖ VP STAVEBNÝ SERVIS, s.r.o.		
Kovovýroba	❖ CAMOX, s.r.o.,		
Opravné áut	❖ AUTOSPA and DETAILING s.r.o., ❖ Auto Good, s.r.o., ❖ D and K pneuservis s.r.o., ❖ JACKO TRANSPORT, s.r.o.,		
Potravinárstvo			❖ Mliekareň Liptovské Sliače, družstvo, ❖ Ondrej Lupták - SHR, ❖ Ján Vajda - SHR, ❖ Milan Kočibal - SHR, ❖ Milan Brežňan - SHR, ❖ Ľubomír Jacko - SHR, ❖ Jakub Likavčan - SHR, ❖ Ivan Hradský - SHR, ❖ Tomáš Vajda - SHR, ❖ Filip Rázga - SHR,
Výroba strojov a prístrojov	❖ HDV Engineering, Consulting s.r.o. ❖ PM SYSTEMS, a.s.		
Iné služby	❖ Beeplan s.r.o. (výroba potravinárskych, textilných a dekoratívnych výrobkov) ❖ HOLZWOOD s.r.o. (služby v rôznych oblastiach) ❖ KUFSTAV s.r.o. (inžinierske činnosti) ❖ Nosko Health Prevention, s.r.o. (vzdelávanie a podpora v oblasti zdravia) ❖ Amonte, s.r.o. (služby v rôznych oblastiach) ❖ Cannapurna (CBD výrobky) ❖ DatalIntegra s.r.o. (softvérové služby) ❖ FIBRU s.r.o. (internetový provider) ❖ FULL JOB s.r.o. (rôzne služby) ❖ SALÓN EXCLUSIVE s.r.o. (kozmetický salón)	ArtDenis s.r.o. (maľba)	❖ FIBRU s.r.o. (služby v poľnohospodárstve a záhradníctve) ❖ Sliačan (svojpomocné podielnícke družstvo)

Zdroj: Interná evidencia obce

Ekonomická aktivita: V obci Liptovské Sliače bolo k 1.1.2021 evidovaných 1 547 pracujúcich v produktívnom veku (41,61%) a 182 pracujúcich dôchodcov (4,90%). Ako nepracujúcich dôchodcov obec evidovala až 728 obyvateľov

(19,58%) a **159 obyvateľov bolo evidovaných ako nezamestnaných (2,72%)**. V domácnosti na materskej, rodičovskej dovolenke alebo dobrovoľne (osoba v domácnosti) zotrvalo 245 osôb (6,58%).

Územná jednotka	Spolu	pracujúci (okrem dôchodcov)	pracujúci dôchodca	dôchodca	osoba v domácnosti	osoba na materskej dovolenke	osoba na rodičovskej dovolenke	nezamestnaný	dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky	žiak ZŠ	žiak SŠ	študent VŠ	iná	nezistené
Lipt. Sliače	3 718	1 547	182	728	182	26	37	159	281	300	154	93	7	22
podiel v %	100%	41,61%	4,9%	19,58%	4,90%	0,70%	1,00%	4,28%	7,56%	8,07%	4,14%	2,50%	0,19%	0,59%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_16_OK_SK0318_OB

Kategórie zamestnania: V obci Liptovské Sliače bolo k 1.1.2021 najviac zamestnancov evidovaných na pracovných pozíciách Pracovníci v službách a obchode (116,88%), Špecialisti (14,1%) a Technici a odborní pracovníci (13,32%).

Územná jednotka	Spolu	Príslušníci ozbrojených síl	Zákondarcovia, riadiaci pracovníci	Špecialisti	Technici a odborní pracovníci	Administratívni pracovníci, úradníci	Pracovníci v službách a obchode	Kvalifikovaní robotníci a remeselníci	Operátori a montéri strojov a zariadení	Pracovníci v poľnohospodárstve a lesníctve	Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	Nezistené
Lipt. Sliače	1 546	27	38	218	206	100	261	190	196	12	121	177
podiel v %	100%	1,75%	2,46%	14,1%	13,32%	6,47%	16,88%	12,29%	12,68%	0,78%	7,83%	11,45%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_18_OK_SK0318_OB

Odvetvie klasifikácie ekonomických činností (OKEČ): V obci Lbolo k 1.1.2021 najviac pracujúcich evidovaných v Priemyselnej výrobe (17,80%), v Zdravotníctve a sociálna pomoc (12,95%) a vo Veľkoobchode a maloobchode (12,11%).

OKEČ	početnosť	podiel v%
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	76	4,24%
Ťažba a dobývanie	2	0,11%
Priemyselná výroba	319	17,80%
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	2	0,11%
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	41	2,29%
Stavebníctvo	161	8,98%
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	217	12,11%
Doprava a skladovanie	53	2,96%
Ubytovacie a stravovacie služby	43	2,40%
Informácie a komunikácia	28	1,56%
Finančné a poisťovacie činnosti	6	0,33%
Činnosti v oblasti nehnuteľností	20	1,12%
Odborné, vedecké a technické činnosti	62	3,46%
Administratívne a podporné služby	43	2,40%
Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	138	7,70%
Vzdelávanie	84	4,69%
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	232	12,95%
Umenie, zábava a rekreácia	23	1,28%
Ostatné činnosti	33	1,84%
Nezistené	209	11,66%
Spolu	1 792	100%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z01_19_OK_SK0318_OB

2.2 MIESTNE SLUŽBY CESTOVNÉHO RUCHU

Obec Liptovské Sliače sa profiluje a zviditeľňuje ako **živá folklórna obec** a všestranne športovo založená obec, prostredníctvom činnosti dobrovoľného hasičského zboru, ale vo veľkej miere sa zameriava aj na propagáciu kultúrne - historického a prírodného dedičstva a jeho interpretáciu. Návštevníkmi obce sú najmä turisti a návštevníci pravidelných

kultúrnych podujatí organizovaných v obci alebo návštevníci Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie vo Vyšnom Sliači.

PREHĽAD PRIMÁRNEJ PONUKY CESTOVNÉHO RUCHU obce Liptovské Sliače k 31.12.2022				
Zložka ponuky	PRÍRODA	KULTÚRA A HISTÓRIA	ŠPORT	ATRAKcie
Liptovské Sliače	PR Sliačske Travertíny - mofetový prameň Teplica	Goticko-rímsko-katolícky kostol sv. Šimona a Júdu	Futbalové ihrisko	Turistické a cyklistické chodníky
	Medokýš	Kostol Najsvätejšieho srdca Ježišovho a Nepoškvrneného srdca Panny Márie - kostol Dvoh srdc	Multifunkčné ihrisko	Dom na strome

Zdroj: Interné spracovanie obce

Podľa štatistickej evidencie ŠÚ SR bolo v obci v roku 2022 registrované **3 ubytovacie zariadenia so 62 lôžkami**, kým v roku 2020 (počas pandémie COVID-19) bolo v obci evidovaných 74 lôžok v 4 ubytovacích zariadeniach. Údaje o počte prenocovaní a návštevníkoch ŠÚ SR nezverejňuje.

PREHĽAD VÝKONOV CESTOVNÉHO RUCHU v obci Liptovské Sliače za obdobie rokov 2017 - 2022						
Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Celkový počet ubytovacích zariadení	4	5	4	4	3	3
Celkový počet izieb	22	25	21	21	18	18
Celkový počet lôžok (vrátane kempingových miest)	78	78	74	74	62	62
Počet návštevníkov	D	D	D	D	D	D
Počet prenocovaní	D	D	D	D	D	D

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, cr3809qr, cr3803mr

Podľa ponuky ubytovacích portálov megaubytovanie.sk a booking.com je v obci Liptovské Sliače ponúkaných **8 ubytovacích zariadení** (Chalúčky v kúte, Apartmány u klokana, Drevenica na Liptove, AEDA chalupa, Penzión Prameň, Penzión Brejk, Deluxe Apartmán Lara, Penzión Saty).

Obec Liptovské Sliače má zavedenú na základe VZN daň z ubytovania v hodnote 0,30 Eur na prenocovanie dospelých osoby a 0,15 Eur na prenocovanie dieťaťa. Najvyššia miestna daň z ubytovania bola obcou vybraná v pandemickom roku 2020 vo výške 897,45 Eur.

PREHĽAD VYBRANEJ DANE Z UBYTOVANIA v obci Liptovské Sliače za obdobie rokov 2017 - 2022						
Ukazovateľ	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vybraná daň z ubytovania ročne v Eur	341,70 €	351,15 €	543 €	897,45 €	62,50 €	
Sadzba miestnej dane v Eur	0,3 € / 0,15 €	0,3 € / 0,15 €	0,3 € / 0,15 €	0,3 € / 0,15 €	0,3 € / 0,15 €	0,3 € / 0,15 €

Zdroj: Interná evidencia obce

2.3 LESNÉ HOSPODÁRSTVO

V katastri obce Liptovské Sliače hospodária dva pozemkové spoločenstvo: **Pozemkové spoločenstvo urbáru občanov obce Liptovské Sliače** založené v roku 1996. Pozemkové spoločenstvo Liptovské Sliače eviduje 5-9 zamestnancov, a v roku 2022 znížilo svoj zisk o 49% na 39 tis. Eur a jeho tržby klesli o 1%. A **Pozemkové spoločenstvo urbárialistov Nižný Sliač – Laziská Dolina**, ktorého zisk sa v roku 2022 zvýšil o 14% a tržby klesli o 26%.

3 MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY

3.1 ÚZEMNÉ PLÁNOVANIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ

Obec Liptovské Sliače má spracovaný ai **schválený Územný plán** z augusta 2006, doplnený **2 zmenami a doplnkami**.

3.2 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Služieb, ktoré sa týkajú starostlivosti o životné prostredie z úrovne miestnej samosprávy je niekoľko. Dôležitosť tejto témy narastá najmä v súvislosti s hroziacou **klimatickou zmenou**, čo prináša viaceré výzvy pre obce a mestá v oblasti najmä zadržiavania vody v krajine a hospodárenia s vodou formou tzv. zelenej a modrej infraštruktúry.

Medzi hlavné kompetencie, ktorými sa miestna samospráva zaoberá patrí: **(1) Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá, (2) Protipovodňové opatrenia, (3) Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie, (4) Odpadové hospodárstvo, (5) Environmentálne vzdelávanie.**

Starostlivosť o zeleň a verejné priestranstvá: Pasportizácia stavu verejnej zelene nebola zatiaľ zrealizovaná. Verejná zeleň sa nachádza predovšetkým v Strednom Sliači. V obci sa nenachádza žiadna líniová alej.

Obec sa v rámci údržby verejnej zelene a verejných priestranstiev stará aj o **4 obecné cintoríny** s kapacitou Vyšný Sliač 543 hrobových miest, Stredný Sliač 703 hrobových miest, Nižný Sliač 716 hrobových miest a Dom nádeje 500 hrobových miest.

Územná jednotka	VEREJNÁ ZELEŇ a VEREJNÉ PRIESTRANSTVÁ					
	Výmera plôch verejnej zelene v m ²	Výmera verejných priestranstiev v m ²	Počet parkov a parčíkov	Počet verejných záhonov	Počet stromov verejnej zelene	Počet lavičiek
Lipt. Sliače	63 822,19	neeviduje	0	0	300	30

Zdroj: Interná evidencia obce

Hospodárenie s pitnou vodou a odkanalizovanie: Obec poskytuje obyvateľom pripojenie na kanalizačnú a vodovodnú sieť prostredníctvom **Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, a.s.**, ktorej je akcionárom.

Takmer všetci obyvatelia obce (99,9% obyvateľov) sú napojení na verejný vodovod, ale nie na verejnú kanalizáciu (87,8% obyvateľov). Od roku 2015 pribudli pripojenia najmä na verejnú kanalizáciu (264 prípojok; 41,5%%), ale aj na verejný vodovod (66 prípojok; 6,6%). Pripojení na verejný vodovod je v obci o 170 menej ako pripojení na verejnú kanalizáciu. Verejná kanalizačná sieť je pripojená na ČOV pred obcou.

Vodovodná a kanalizačná sieť v obci Liptovské Sliače bola v sledovaných rokoch rozšírená do ulíc Do Pažíť a predĺžená na ulicu J. Hanulu. Odkanalizovanie prebehlo na uliciach Tatranská a Nižné Hradý. Investorom týchto aktivít bola obec Liptovské Sliače a Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s..

VEREJNÝ VODOVOD A KANALIZÁCIA v obci Liptovské Sliače		2015	2022	abs. zmena 2022/2015	zmena v %
Verejná kanalizácia	Počet prípojok	636	900	264	41,5%
	Dĺžka kanalizačnej siete v km	20,1	21,7	2	8,2%
	Počet napojených obyvateľov obce	2 166	3 306	1 140	52,6%
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	57,6%	87,8%	0	52,4%
Verejný vodovod	Počet prípojok	1 004	1 070	66	6,6%
	Dĺžka vodovodnej siete v km	26,1	27,6	2	5,8%
	Počet napojených obyvateľov obce	3 767	3 762	- 5	-0,1%
	Podiel napojených obyvateľov obce (v %)	100,0%	99,9%	- 0	-0,1%

Zdroj: Interná evidencia Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s.

Odpadové hospodárstvo: Téma znižovania množstva komunálneho odpadu na skládkach a zvyšovania miery separovania odpadov prípadne opätovného používania odpadov bude v nasledujúcich rokoch ešte viac zdôrazňovaná.

Obec nemá okrem **Zberného dvora** a **Bioplynovej stanice** žiadnu ďalšiu infraštruktúru odpadového hospodárstva.

Počas sledovaného obdobia boli v obci zlikvidované 2 čierne skládky. Momentálne sa v obci nachádzajú **ďalšie 2 čierne skládky**, ktoré rieši Okresný úrad v Ružomberku.

INFRAŠTRUKTÚRA ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA NA ÚZEMÍ OBCE k 31.12.2022							
Samospráva	Skládka odpadov	Zberné dvory	Zariadenia na zhodnocovanie odpadov	Zariadenia na zneškodňovanie odpadov	Kompostárne	Bioplynové stanice	Zariadenia na prípravu na opätovné použitie
Liptovské Sliače	nie	áno	nie	nie	nie	áno	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Dlhodobým zmluvným partnerom obce v oblasti zneškodňovania zložiek komunálneho odpadu sú spoločnosti **OZO a.s.** pre zmesový komunálny odpad a drobný stavebný odpad a spoločnosť **Lupčianka** pre komodity plasty, sklo, papier a lepenka.

V roku 2022 obyvatelia obce Liptovské Sliače vytriedili na **303,63 kg komunálneho odpadu na obyvateľa**.

PARTNERI ZNEŠKODŇOVANIA ZLOŽIEK KOMUNÁLNEHO ODPADU v obci Liptovské Sliače k 31.12.2022			
Zložka odpadu	Číslo z katalógu odpadov	Vytriedené množstvo (v tonách)	Názov spoločnosti
Zmesový komunálny odpad	20 03 01	727,465	OZO a.s.
Plasty	20 01 39	55,366	Lupčianka s.r.o.
Drobný stavebný odpad	20 03 08	19,060	OZO a.s.
Sklo	20 01 02	67,456	Lupčianka s.r.o.
Papier a lepenka	20 01 01	23,692	Lupčianka s.r.o., Zberné suroviny Žilina a.s.,
Biologicky rozložiteľný odpad	20 02 01	55,872	Obec Liptovské Sliače
Kovy - železo a oceľ	20 01 40 05	62,826	BRA SK s.r.o., DRU SUR, s.r.o., KOUEX, s.r.o., KOVOT s.r.o., ŽP EKO QELET a.s., D+K services s.r.o., Zberné suroviny Žilina a.s.
Iné komodity		130,041	
ODPAD spolu		1 140,147	

Zdroj: Ročný výkaz o komunálnom odpade za rok 2022

Obec Liptovské Sliače medzi rokmi 2019 a 2022 zvýšila úroveň vytriedenia odpadu o 28,16% na 30,39%, kým na úrovni okresu Ružomberok to bolo o 22,7% na hodnotu 49,29%. **Obec Liptovské Sliače patrí v okrese Ružomberok medzi obce s podpriemernou úrovňou triedenia zložiek komunálnych odpadov.**

ÚROVEŇ VYTRIEDENIA KOMUNÁLNYCH ODPADOV v %						
Samospráva	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2019	
					abs.	v %
Liptovské Sliače	23,713%	21,047%	33,83%	30,39%	6,68%	28,16%
okres Ružomberok	40,16%	43,98%	48,62%	49,29%	9,13%	22,7%

Zdroj: Štatistický úrad SR, DATACUBE, [zp3002rr]; údaje za okres získané zo stránky www.ruzomberok.sk²

Environmentálne vzdelávanie: Obec nemá uzatvorenú žiadnu spoluprácu s organizáciami mimovládneho sektora alebo štátnymi organizáciami, s ktorými by pravidelne organizovala na materskej a základnej škole alebo pre verejnosť vzdelávacie aktivity v oblasti zvyšovania environmentálneho povedomia alebo v šírení osvetu v starostlivosti o životné prostredie.

² www.ruzomberok.sk/informacie-o-komunalnom-odpade-vplyvajuco-zo-zakona.html

3.3 DOPRAVA

Obcou Liptovské Sliače prechádza cesta I. triedy v dĺžke 13 km, cesta II. triedy v dĺžke 15,6 km, ktoré spravuje Regionálna správa ciest a cesta III. triedy, ktoré spravuje Správa ciest Žilinského samosprávneho kraja (cesty III/2220) v dĺžke 5,7 km.

Územná jednotka	CESTNÁ INFRAŠTRUKTÚRA		
	Cesty I. triedy (v m)	Cesty II. triedy (v m)	Cesty III. triedy (v m)
Liptovské Sliače	5 500	15 671	5 700

Zdroj: Interná evidencia obce

Miestne komunikácie, ktoré spravuje samotná obec sú v dĺžke 15,7 km a sú vo vyhovujúcom stave. Obec by odhadom potrebovala dobudovať 8 km nových úsekov miestnych komunikácií.

Okrem miestnych komunikácií spravuje obec **1 km peších chodníkov a 300 parkovacích miest**. Potrebovala by ich postupne rekonštruovať a vybudovať ďalších 3 km peších chodníkov a 500 parkovacích miest.

Územná jednotka	MIESTNE KOMUNIKÁCIE (MK)				CHODNÍKY		PARKOVACIE MIESTA	
	Počet úsekov	Celková dĺžka (v m)	MK v nevyhovujúcom stave (v m)	Potreba nových MK (v m)	Odhad nákladov (v Eur)	Existujúce (v m)	Potreba nových (v m)	Existujúce miesta (počet)
Liptovské Sliače		15 671	0	2 992	748 000 €	1 006	3 006	300

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec eviduje v katastri obce dve značené cyklotrasy v dĺžke 7,3 km, a to (1) cyklotrasu Ružomberok - Liptovské Sliače - Partizánska Ľupča a (2) cyklotrasu Liptovské Sliače - Lisková - Lúčky - Kalameny. V obci nebol vybudovaný žiadny cyklochodník, tento ani nie je plánovaný.

Územná jednotka	CYKLOMOBILITA			
	Značené cyklotrasy počet	Značené cyklotrasy (v km)	Cyklochodníky - zrealizované (v km)	Cyklochodníky - v príprave (v km)
Liptovské Sliače	2	7,3	0	0

Zdroj: Interná evidencia obce

Na prospech občanov obce Liptovské Sliače zabezpečuje Žilinský samosprávny kraj službu vo verejnom záujme prostredníctvom dodávateľskej dopravnej spoločnosti ARRIVA LIORBUS, a.s. **službu prímestskej autobusovej dopravy** a to na **jednej autobusovej linke**.

PREHĽAD SPOJOV PRÍMESTSKEJ AUTOBUSOVEJ DOPRAVY v roku 2022			
Územná jednotka	Počet liniek	Číselné označenie linky/liniek, ktorá jazdí do obce	Počet autobusových zastávok v obci
Liptovské Sliače	1	❖ 508411: Ružomberok - Liptovské Sliače	12

Zdroj: Interná evidencia obce

3.4 ENERGETIKA

Obec Liptovské Sliače **nie je plynofikovaná. Až 93,14% bytov je vykurovaných pevným palivom** a len 3,69% elektrinou, čo má veľmi negatívny dopad na životné prostredie v obci. Pre porovnanie v okrese Ružomberok je vykurovanie pevným palivom evidované len u 36,03% bytov.

Územná jednotka	Spolu	Plyn	Elektrina	Kvapalné palivo	Pevné palivo	Solárna energia	Iný	Žiadny	Nezistený
Liptovské Sliače	1 327	2	49	11	1 236	1	22	2	4
podiel v %	100,00%	0,15%	3,69%	0,83%	93,14%	0,08%	1,66%	0,15%	0,3%
okres Ružomberok	23 287	6 208	2 366	39	8 391	25	5 797	192	269
podiel v %	100,00%	26,66%	10,16%	0,17%	36,03%	0,11%	24,89%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_10_OK_SK0318_OB

Dominantným typom kúrenia v bytoch je **ústredné lokálne kúrenie** na úrovni 79,95% bytov, čo je pomerne vysoká závislosť, kým v okrese Ružomberok je to len 45,09%.

Územná jednotka	Spolu	Ústredné kúrenie diaľkové	Ústredné kúrenie lokálne	Etážové kúrenie	Samostatné vykurovacie teleso	Iný	Bez kúrenia	Nezistený
Liptovské Sliače	1 327	2	1 061	16	232	10	2	4
podiel v %	100,00%	0,15%	79,95%	1,21%	17,48%	0,75%	0,15	0,3%
okres Ružomberok	23 287	7 768	10 501	486	3 287	783	192	270
podiel v %	100,00%	33,36%	45,09%	2,09%	14,12%	3,36%	0,82%	1,16%

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_09_OK_SK0318_OB

Verejné osvetlenie prechádza postupne od roku 2017 **čiasťou modernizáciou** na šetrnejšie osvetlenie s LED technológiou. Momentálne je zrekonštruovaných 8% siete verejného osvetlenia.

Územná jednotka	Verejné osvetlenie s LED technológiou	Rok modernizácie	Poznámka
Liptovské Sliače	čiasťou	2017	Od roku 2017 prebieha postupná rekonštrukcia, momentálne je na úrovni 8%.

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec má **zateplených 6 verejných budov** z 26 budov (23,07%), ktoré má zahrnuté v majetku obce.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	z toho zateplených	Poznámka
Liptovské Sliače	26	6	❖ Kultúrny dom s Obecným úradom ❖ Zdravotné stredisko ❖ Požiarna zbrojnica VS ❖ ZpS a DSS ❖ Základná škola ❖ Materská škola

Zdroj: Interná evidencia obce

3.5 ŠKOLSTVO

V obci Liptovské Sliače pôsobí **Základná škola s materskou školou Jozefa Hanulu**. Základná škola má **obidva stupne** (1-9.ročník). V MŠ je aj jedáleň. Základná škola spravuje dve budovy, jednu pre I. stupeň a druhú pre II. stupeň, telocvičňu, dielne, jedáleň, školský klub a vonkajšie multifunkčné ihrisko. Obe školy prešli v minulosti rekonštrukciou, ale plánom obce je v ich modernizácii, vrátane modernizácie vybavenia, pokračovať.

Vývoj počtu detí v **materskej škole** v sledovaných rokoch 2015 - 2022 mal stúpajúci trend. Počet žiakov sa postupne zvyšoval až do roku 2021, kedy materskú školu navštevovala 129 detí. Na základe tejto skutočnosti sa zvýšil počet tried z piatich na šesť tried. V roku 2022 bolo v MŠ evidovaných **125 detí na 11 pedagógov** (11,36 dieťaťa na jedného pedagóga).

Podľa evidencie ŠÚSR v **základnej škole** v sledovanom období, pribudlo oproti roku 2015 deväť detí a dvaja pedagógovia. V roku 2022 navštevovalo ZŠ v obci **286 žiakov a pôsobilo tu 25 pedagógov** (8,74 žiaka na jedného pedagóga), kým v roku 2015 to bolo 277 žiakov a 23 pedagógov.

PREHĽAD O ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH v obci Liptovské Sliače za roky 2015 - 2022									zmena 2022/2015	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	abs.	v %
Materská škola										
počet tried	5	5	5	5	5	5	6	6	1	20%
počet žiakov	97	96	101	103	103	103	129	125	28	28,86%
počet pedagógov	10	10	10	10	10	10	10	11	1	10%

PREHĽAD O ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH v obci Liptovské Sliače za roky 2015 - 2022									zmena 2022/2015	
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	abs.	v %
Základná škola 1.-9.ročník										
počet tried	16	16	16	17	14	13	14	14	2	12,5%
počet žiakov	277	279	271	260	249	251	274	286	9	3,24%
počet pedagógov	23	23	23	23	20	20	24	25	2	8,69%

Zdroj: ŠÚSR, sv5002rr

V **Národnom meraní Testovanie 9** u žiakov 9. ročníka v školskom roku 2021/2022 dosiahli žiaci ZŠ s MŠ Liptovské Sliače **nadpriemerné výsledky v testovaní Slovenský jazyk a literatúra**.

Národné meranie - Testovanie 9		
Územná jednotka	Slovenský jazyk a literatúra	Matematika
ZŠ s MŠ Liptovské Sliače	60,2	50,2
Slovensko	59,1	53,2

Zdroj: NÚCEM

3.6 SOCIÁLNE A ZDRAVOTNÉ SLUŽBY

Zo sociálnych služieb poskytuje obec Liptovské Sliače v **plne zrekonštruovanom a modernizovanom zdravotnom stredisku služby štyroch lekárov**, vrátane pediatra, všeobecného lekára pre dospelých, stomatológa a gynekológa.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH ZDRAVOTNÝCH SLUŽBÁCH v roku 2022		
Územná jednotka	Zdravotné stredisko	Aké ambulancie sú poskytované v zdravotnom stredisku
Liptovské Sliače	áno	pediater, praktický lekár pre dospelých, stomatológ, gynekológ

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Sliače poskytuje v zmysle zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách **tri sociálne služby**, a to (1) Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb a (2) denné centrum pre seniorov.

PREHĽAD O POSKYTOVANÝCH SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH v roku 2022 v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách									
Územná jednotka	Opatrovateľská služba v prirodzenom (domácom) prostredí klienta	Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb (DSS)	Denné centrum pre seniorov s jedálňou	Det'ské jasle	Komunitné centrum	Útulok pre občanov bez prístrešia	Zariadenie núdzového bývania	Nočľaháreň	Denný stacionár pre seniorov a zdravotne znevýhodnené osoby
Lipt. Sliače	nie	áno	áno	nie	nie	nie	nie	nie	nie

Zdroj: Interná evidencia obce

Opatrovateľská služba je financovaná z Národného projektu "Podpora opatrovateľskej služby" a z finančného rozpočtu obce Liptovské Sliače. Postupne ako sa znižovala finančná podpora z národného projektu, klesal aj počet opatrovateľiek a opatrovaných osôb.

OPATROVATEĽSKÁ SLUŽBA v obci Liptovské Sliače v rokoch 2015 - 2022									
Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Počet opatrovateľiek	10	12	10	13	11	9	5	3	
Počet klientov	13	12	11	14	12	10	5	3	

Zdroj: Interná evidencia obce

Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb (DSS) je financované z dotácie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, finančného rozpočtu obce, sponzorských darov a poplatkov od klientov. Zariadenie je kapacitne plne obsadené.

ZARIADENIA PRE SENIOROV A DOMOV SOCIÁLNYCH SLUŽIEB v obci Liptovské Sliače v rokoch 2015 - 2022

Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet zamestnancov	28	31	31	35	36	36	27	32
Počet klientov	47	32	33	32	33	33	33	30

Zdroj: Interná evidencia obce

Denné centrum funguje od roku 2022 a navštevujú ho prevažne dôchodcovia na rôzne aktivity, prípadne matky s deťmi (cca 50 ľudí týždenne).

V miestnom **Klube seniorov** zriadenom pri Jednote dôchodcov bolo v roku 2022 organizovaných 33 dôchodcov, pričom v roku 2015 to bolo 29 dôchodcov. Celkovo zo 728 evidovaných dôchodcov podľa SOBD2021 je v Klube seniorov organizovaných len **4,53% dôchodcov žijúcich v obci**.

POČTY SENIOROV ORGANIZOVANÝCH V KLUBE SENIOROV v obci Liptovské Sliače v rokoch 2015 - 2022

Sociálna služba	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	zmena 2022/2015
Počet dôchodcov organizovaných v Klube seniorov	29	31	33	36	35	34	33	33	4

Zdroj: Interná evidencia obce

3.7 BÝVANIE

V obci je podľa Sčítania obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021) evidovaných **1 231 domov a 1 327 bytov** s priemernou podlahovou plochou 107,02 m², z čoho len 6 bytov v jednom bytovom dome. Až 79,88% bytov je obývaných obyvateľmi s trvalým pobytom v obci.

Územná jednotka	Počet domov	z toho rodinné domy	bytové domy	Počet bytov	z toho v rodinných domoch	bytových domoch	obecné byty	Priemerná podlahová plocha bytu v m ²	Obývanosť s trvalým pobytom
Liptovské Sliače	1 231	1 208	1	1 327	1 298	6	4	107,02 m ²	79,88%
okres Ružomberok	14 483			23 287					76,79%
podiel na okrese v %	8,50%			5,70%					

Zdroj: Sčítanie obyvateľstva v roku 2021 (SOBD2021), Z03_01_OK_SK0318_OB, Z02_01_OK_SK0318_OB

Od roku 2015 v obci vzniklo **päť miestnych obytných štvrtí Blážová, Nižné Hrady, Stredné Hrady, Tatranská ulica a Vyšné Skaliská** s 50 rodinnými domami. Vďaka tejto novej výstavbe zatiaľ pribudlo v obci približne 150 nových obyvateľov. Ďalšia IBV sa plánuje na ulici Vyšné Skaliská, Nižné Hrady, Blážová vrátane dobudovania inžinierskych sietí a miestnych komunikácií.

K 31.7.2023 obec eviduje 30 žiadostí o stavebné povolenie, z toho sú všetky **žiadosti na rodinné domy**.

Obec poskytuje dva nájomné byty, z čoho **má vo vlastníctve jeden nájomný byt**. Obec **neplánuje budovať nájomné byty**.

3.8 BEZPEČNOSŤ

Obec Liptovské Sliače **nemá zriadenú obecnú políciu**, v prípade potreby spolupracuje so štátnou políciou. Bezpečnosť majetku občanov a situáciu v obci monitoroval **kamerový systém**, ktorý je ale momentálne nefunkčný.

Podľa vyjadrenia vedenia obce je **kriminalita v obci** nízka.

Dopravná nehodovosť súvisí s prejazdami najmä osobných motorových vozidiel cez obec. Neúnosná je najmä situácia na vstupe do obce počas víkendov. V obci chýbajú **prechody pre chodcov** s modernými signalizačnými zariadeniami.

V obci pôsobí v objekte hasičskej zbrojnice **Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ): Stredný** (12 členov), **Vyšný** (34 členov) a **Nižný** (35 členov). Na obecné pomery je veľmi dobre vybavený. Obec každoročne poskytuje hasičskému zboru dotáciu vo výške 3 000 Eur na vybavenie a činnosť. Všetky tri hasičské zbrojnice sú zrekonštruované.

Protipovodňové opatrenia: Obec zatiaľ **nemá vypracovaný protipovodňový plán**, ale momentálne v spolupráci so SVP je v štádiu vypracovania.

Civilná ochrana: Obec zabezpečuje **civilnú ochranu (CO)** v zmysle platnej legislatívy prostredníctvom vyškoľených zamestnancov obce a sklad CO.

4 SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VECÍ VEREJNÝCH

4.1 FUNGOVANIE OBECNEJ SAMOSPRÁVY

Obecné zastupiteľstvo v Liptovských Sliačoch má **11 poslancov**. Popri obecnom zastupiteľstve pôsobí **7 poradných komisií** s 31 členmi: (1) Komisia výstavby územného plánovania, poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva - 3 členovia, (2) Komisia pre financie, správu a hospodárenie s majetkom obce - 6 členov, (3) Komisia sociálno-zdravotná, verejného poriadku obchodu, cestovného ruchu a podnikateľskej činnosti - 8 členov, (4) Redakčná rada obecných novín - 4 členovia, (5) Inventarizačná a likvidačná komisia - 3 členovia, (6) Komisia pre ochranu u verejného záujmu pri výkone funkcie verejných funkcionárov - 3 členovia a (7) Komisia pre kultúru a šport - 4 členovia.

Obecný úrad zamestnáva **27 zamestnancov** vrátane starostu obce.

Obec má jednu partnerskú obec v Českej republike “**Háj ve Slezsku**”. Obec Liptovské Sliače doteraz realizovala jeden projekt z cezhraničným partnerom “Zlepšenie cezhraničnej spolupráce SR - ČR prostredníctvom revitalizácie oddychovej zóny, súvisiacej infraštruktúry a vybavenia PR Sliačske travertíny”.

Obec je členom **dvoch regionálnych partnerstiev**: (1) Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov, (2) Združenie miest a obcí Slovenska. Obec Liptovské Sliače je členom neformálneho územného partnerstva - **územia udržateľného mestského rozvoja UMR Liptov**.

V obci sú aktívnymi socio - ekonomickými partnermi najmä zástupcovia občianskeho sektora. Na obci pôsobia a je registrovaných **22 združení a spolkov**, ktoré sú aktívne: (1) Slovenský zväz telesne postihnutých ZO telesne postihnutých detí a mládeže “Ružičky”; (2) DHZ Liptovské Sliače - Nižný, Stredný, Vyšný; (3) Šport Skeet Liptovské Sliače; (4) Slovenský klub netradičných športov; (5) Folklórna skupina Sliačanka; (6) ZO Odborového zväzu PŠaV na Slovensku pri MŠ; (7) Dráčik; (8) Autotraktorový klub - Sliačanský drapák; (9) Šachový klub Liptovské Sliače; (10) TRI SLIAČE; (11) OFK Liptovské Sliače; (12) VODA JE ŽIVOT - AQUA EST VITA; (13) LIPTOVSKÉ ZDRUŽENIE pre výskum, ochranu, propagáciu a šírenie NÁRODNEJ KULTÚRY SLOVENSKA; (14) Tenisový klub Liptovské Sliače; (15) Nohejbalový oddiel Sliače; (16) Turist klub Liptovské Sliače; (17) Sliačanský oddiel kulturistov Klasik; (18) Sliačanská sedmička; (19) Stolnotenisový klub Liptovské Sliače; (20) InfoLiptov; (21) Materské centrum Pramienok; (22) Pasienkové spoločenstvo Sliač Nižný, Stredný a Vyšný.

4.2 ROZPOČET A MAJETOK OBCE

Obec netvorí rozpočet v štruktúre programového rozpočtu, ani nevyčleňuje časť rozpočtu na participatívny rozpočet.

Obec v roku 2022 hospodárila s **ročným rozpočtom na úrovni 2,24 mil. Eur**, z čoho 33,30% vynakladala na kapitálové výdavky. Priemerný výdavok na obyvateľa predstavuje 595,67 Eur, čo je suma nižšia ako priemerná hodnota výdavku na obyvateľa na území UMR Liptov (priemerná hodnota 892,47 Eur na obyvateľa).

PREHĽAD VÝDAVKOV OBCE za rok 2022						
Územná jednotka	Bežné výdavky (BV)	Kapitálové výdavky (KV)	Finančné operácie (FO)	SPOLU	Počet obyvateľov	Suma výdavku na obyvateľa
Liptovské Sliače	1 323 213 €	744 866 €	168 657 €	2 236 736 €	3 755	595,67 €
podiel v %	59,15%	33,30%	7,54%	100,00%		
UMR Liptov						892,47 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec vynaložila od roku 2017 do roku 2022 až **2,23 mil. Eur na investície**, ktoré vykazovala ako kapitálové výdavky. Väčšinou išlo o investície do výkupu pozemkov, nákupu vybavenia a techniky, obstarania projektových dokumentácií investičných akcií a realizáciu samotných investičných akcií (rekonštrukcie miestnych komunikácií a chodníkov, budovanie kanalizácie, výstavba kurtov, rozšírenie verejného osvetlenia, asfaltovanie miestnych komunikácií, vybudovanie CZIS, rekonštrukcie budovy ZŠ, výstavba chodníkov, revitalizácie oddychovej zóny, úprava amfiteátra, ai.).

PREHLAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Liptovské Sliače za roky 2017 - 2022

Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
2017	120 805 €	❖ územný plán obce, ❖ stavba garáže DHZ, ❖ technické dokumentácie, ❖ účelová miestna komunikácia do Partizánskej Ľupče, ❖ nákup pozemkov, ❖ chodníku ku kostolu, ❖ oddychová zóna, ❖ kanalizačné prípojky, ❖ asfaltovanie miestnych komunikácií, parkovacích miest, ❖ zakúpenie vysokozdvížného vozíka, ❖ zakúpenie kosiaceho traktora, ❖ rozšírenie verejného osvetlenia, ❖ výstavba kurtov, ❖ zakúpenie fotoaparátu s príslušenstvom, ❖ rekonštrukcia bezdrôtového MR, ❖ rekonštrukcia obvodového plášťa budovy ZŠ, ❖ zakúpenie profesionálnej práčky
2018	2 100 €	❖ nákup sušičky,
2019	135 884 €	❖ technické dokumentácie k stavbám, ❖ nákup auta, ❖ stavba garáže pre DHZ, ❖ nákup pozemkov, ❖ vybudovanie chodníka. ❖ rekonštrukcia schodiska, ❖ zakúpenie valčekového sypača, ❖ projektové dokumentácie, ❖ revitalizácia oddychovej zóny, ❖ ZŠ čerpadlo s príslušenstvom do kotolne, ❖ ŠJ a ZŠ nákup varného kotla,
2020	828 606 €	❖ technické dokumentácie k stavbám, ❖ nákup autobusovej zastávky, ❖ vybudovaní CIZS,
2021	402 003 €	❖ technické dokumentácie k stavbám, ❖ nákup ojazdeného auta, ❖ asfaltovanie ulice Do Pažíť, ❖ nákup pozemkov (MK), ❖ nákup pozemkov pre zberný dvor, ❖ nákup búracieho kladiva, ❖ vybudovanie vodovodu a kanalizácie Pod Kopanicami, ❖ vodovod Blážová, ❖ vybudovanie CZIS, ❖ zavlažovacie zariadenie na ihrisku, ❖ MŠ vybudovanie altánku a nákup hracej zostavy
2022	744 866 €	❖ technické dokumentácie, ❖ nákup auta, ❖ zvýšenie energetickej účinnosti kultúrneho domu a obecného úradu - zatep- lenie, ❖ nadstavba hasičskej zbrojnice Stredný Sliač, ❖ nákup pozemkov, ❖ výstavba chodníka, ❖ nákup pozemkov, ❖ nákup kontajnerov na zberný dvor, ❖ projektové dokumentácie, ❖ nákup rotačného lasera,

PREHLAD KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV obce Liptovské Sliache za roky 2017 - 2022

Rok	Kapitálové výdavky v Eur	Špecifikácia investícií
		❖ nákup traktorovej kosačky, ❖ vybudovanie CIZS, ❖ úprava amfiteátra Pažite, ❖ vybudovanie altánku pri MŠ, ❖ vybudovanie rozvodov vykurovania v ZŠ
CELKOM	2 234 264 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Sliache od roku 2017 do roku 2022 získala **na dotáciách 6,44 mil. Eur**, z čoho do 65% predstavovali dotácie na krytie bežných výdavkov ZŠ s MŠ v obci. Výnimkou bol rok 2021 kedy obec získala od MVSR dotáciu na Odstránenie škôd po prítalovej povodni vo výške 50 tis. Eur a na testovanie a výdavky spojené s Covidom vo výške 79 tis. Eur. V roku 2020 získala obec dotáciu od Úradu vlády SR vo výške 65 tis. Eur. na odstránenie škôd po prítalovej povodni. V rokoch 2019, 2018 a 2017 získala obec dotáciu na materiálno-technické vybavenie DHZ vo výške 9 tis. Eur.

PREHLAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovské Sliache za obdobie rokov 2017 - 2022

rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Prijatá dotácia v Eur	571 084 €	762 651 €	835 975 €	1 700 703 €	1 379 783 €	1 190 286 €

Zdroj: Interná evidencia obce

V roku 2022 obec prijala z externých zdrojov 1,19 mil. Eur, z toho najviac na bežné výdavky ZŠ s MŠ (61,94%). Okrem dotácií na prenesený výkon štátnej správy získala dotácie z MŽP na vybudovanie zberného dvora (119 tis. Eur), dary od sponzorov na realizáciu tradičného podujatia Liptovských dní matky (21 tis. Eur).

PREHLAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovské Sliache v roku 2022

Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
OÚ RK	Ubytovanie Ukrajina	10 980 €	
OÚ RK	Referendum 2023	2 024 €	
OÚ RK	Voľby VÚC a Komunálne voľby 2022	7 533 €	
MPSVaR SR	Transfer pre ZpS DSS	238 488 €	
MPSVaR SR	Dotácia pre ZpS DSS na energie	16 665 €	
MŽP SR	Dotácia z EÚ a ŠR na Zberný dvor	7 799 €	
MV SR	Matrika	5 749 €	
MV SR	REGOB	1 223 €	
MV SR	Register adries	37 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	PK ZŠ	636 398 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	PK ZŠ na učebnice	4 877 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	PK ZŠ asistent učiteľa	8 314 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	PK ZŠ na energie	36 622 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	ZŠ lyžiarsky kurz	5 593 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	ZŠ škola v prírode	3 000 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	Vzdelávacie poukazy	7 117 €	
MDaV SR	Úsek dopravy	160 €	
MDaV SR	Úsek stavebného poriadku	4 801 €	
OÚ ZA	Starostlivosť o životné prostredie	372 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	Príspevok na výchovu a vzdelávanie detí MŠ predškola	23 735 €	
Reg. úrad školskej správy v ZA	ZŠ edukačné publikácie - Plán obnovy	4 265 €	

PREHĽAD O PRIJATÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovské Sliače v roku 2022

Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
Dobrovoľná požiarna ochrana SR	BT na zabezpečenie MTZ vybavenia pre DHZ	9 000 €	
ÚPSVaR	Dotácia na podporu výchovy k stravovacím návykom dieťaťa pre MŠ a ZŠ	7 426 €	
ÚPSVaR	NP-Podpora zamestnanosti - Príspevok na podporu rozvoja miestnej aj regionálnej zamestnanosti	7 091 €	
OÚ RK	Dotácia na výdavky COVID-19	660 €	
MV SR	Vojnové hroby	18 €	
Darovacie a Reklamné zmluvy	Liptovské dni matky 2022	21 300 €	
MŽP SR	Zberný dvor FP z EÚ	106 509 €	
MŽP SR	Zberný dvor FP z ŠR	12 530 €	
CELKOM		1 190 286 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec každoročne vyčleňuje **financie z obecného rozpočtu aj na dotácie pre organizácie a spolky**. Najviac to bolo v roku 2018 vo výške 47 tis. Eur a najmenej v roku 2020 vo výške 15 tis. Eur (počas pandémie Covid-19). Pravidelným príjmom je OFC, OZ Dráčik, Turistický oddiel, Tenisový klub, Folklórny súbor Sliačanka, Jednota dôchodcov a Spišská katolícka charita.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH z rozpočtu obce Liptovské Sliače za obdobie rokov 2017 - 2022

rozpočtový rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Poskytnutá dotácia v Eur	44 145 €	47 135 €	40 800 €	15 117 €	20 727 €	36 669 €

Zdroj: Interná evidencia obce

Dotácie v roku 2022 boli vyčlenené pre **deväť aktívnych subjektov v obci**: Obecný futbalový klub, Centrum voľného času Elán v Ružomberku, Turistický klub, Tenisový klub, Folklórny súbor Sliačanka, Jednota dôchodcov, Spišská katolícka charita, Kultúrnický klub a Stolnotenisev klub.

PREHĽAD O POSKYTNUTÝCH DOTÁCIÁCH obce Liptovské Sliače v roku 2022

Názov subjektu	Oblasť pôsobenia	Suma dotácie v Eur	Špecifikácia
OFC	šport	28 270 €	na činnosť
CVČ Elán	voľnočasové	600 €	zájmové krúžky
Turistklub	šport	675 €	na činnosť
Tenisový klub	šport	1 200 €	na činnosť
FSK Sliačanka	kultúrne	1 800 €	na činnosť
Jednota dôchodcov	komunitné	350 €	na činnosť
Spišská katolícka charita	komunitné	474 €	na činnosť
Kultúrnický klub	šport	1 800 €	na činnosť
Stolný tenis	šport	1 500 €	na činnosť
CELKOM		36 669 €	

Zdroj: Interná evidencia obce

Obec Liptovské Sliače je vlastníkom a správcom **26 verejných budov a objektov**.

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Poznámka
Liptovské Sliače	26	❖ Klub Vyšný Sliač, ❖ ELSE klub, ❖ Požiarna zbrojnica Nižný Sliač, ❖ Polyfunkčný dom Vyšný Sliač, ❖ Kultúrne stredisko, ❖ Bývalé MNV - cukráreň,

Územná jednotka	Počet budov vo vlastníctve	Poznámka
		❖ Materská škola Vyšný Sliač, ❖ Obchod U Luptákov, ❖ Kultúrny dom, ❖ Požiarna zbrojnica Stredný Sliač, ❖ Obecný úrad, ❖ Dom smútku, ❖ Materská škola Nižný Sliač, ❖ Základná škola a školská jedáleň, ❖ Tribúna OFC, ❖ Rodinný dom, ❖ Garáž DHZ VS, ❖ Zdravotné stredisko, ❖ Spoločenská miestnosť DD Nižný Sliač, ❖ Tenisové kurty, ❖ Šatne - staré ihrisko, ❖ DHZ garáž, ❖ Požiarna zbrojnica Vyšný Sliač, ❖ Drevenica Pažite, ❖ Amfiteáter PAŽITE s príslušenstvom, ❖ Altánok v MŠ

Zdroj: Interná evidencia obce

Obecná školská infraštruktúra pozostáva z 6 budov: budova MŠ, budova ZŠ 1. stupeň, budova ZŠ 2. stupeň, jedáleň, školský klub detí, dielne a telocvičňa. V budove Materskej školy je aj jedáleň, ale chýba tu telocvičňa. Budova bola kompletne zrekonštruovaná. Budovy základnej školy a materskej školy prechádzajú postupnou rekonštrukciou už od roku 2009. Momentálne by niektoré z nich vyžadovali modernizáciu interiéru aj vybavenia.

Budova **Obecného úradu a Kultúrneho domu** prešla v posledných rokoch postupnou rekonštrukciou a aj modernizáciou vnútorných priestorov.

Tri hasičské zbrojnice od roku 2015 prešli postupne všetky rekonštrukciou (budova Nižný Sliač, Stredný Sliač, Vyšný Sliač).

4.3 KOMUNIKÁCIA SAMOSPRÁVY S OBČANOM

Obec aktívne komunikuje s občanmi prostredníctvom **obecnej web stránky** www.liptovskesliace.sk, ktorú prevádzkuje. Tlačené periodikum **Zrkadlo Sliačov** vychádza v tlačenej podobe trikrát do roka.

Na informovanie v obci slúži **miestny rozhlas**, ktorý však nebol modernizovaný a funguje na technológii drôtového šírenia signálu. **Úradná tabuľa** obce nie je digitalizovaná. Obec má zriadené **miesto prvého kontaktu s občanom** priamo na Obecnom úrade. **Verejné hovory** obec neorganizuje.

Poskytovatelia internetu v obci sú formou anténového pripojenia spoločnosti Orange a Telecom a lokálnymi poskytovateľmi internetových služieb.

V obci naďalej **pôsobí pobočka Slovenskej pošty**, a.s. a je umiestnený aj balíkobox ZBOX na individuálne vydvihovanie zásielok.

5 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
MIESTNY POTENCIÁL	
❖ výhodná poloha obce vzdialenej 10 km od Ružomberka a jej dobrá dopravná dostupnosť (zjazd z diaľnice D1), ❖ jedna z najdlhších obcí Liptova (8,5 km na dĺžku) členená na Nižný, Stredný a Vyšný Sliač; ❖ 6 susediacich katastrov obcí, ❖ klesajúci počet obyvateľov medzi rokmi 2000 a 2019 a následný nárast; 6,47% podiel na obyvateľstve okresu RK, ❖ obec so silným rímsko - katolíckym vierovyznaním (až 89,86% obyvateľov obce), ❖ obec s jednou z najväčších výmer poľnohospodárskej pôdy v okrese Ružomberok (32,08%), ❖ obec osídlená už v neolite (výšinné sídlisko), ❖ obyvatelia obce sa pôvodne živili poľnohospodárstvom, chovom oviec, výrobou salašníckych predmetov a šperkov, obchodom s dobytkom, ❖ lesné pozemky zaberajú 1/3 výmery katastra obce; na juhu zasahujú do NAPANT, ❖ prírodné zaujímavosti: Prírodná rezervácia Sliačske travertíny so 117 minerálnymi prameňmi (12,6% všetkých oficiálne evidovaných prameňov na Slovensku); vzácny biotop karpatských travertínových slanísk; prameň geotermálnej vody - Medokýš, ❖ jedna národná kultúrna pamiatka (NKP): Farský kostol sv. Šimona a Júda z roku 1326 s pôvodnými gotickými maľbami zo 14. a 15. storočia, ❖ významná moderná architektonická pamiatka - Kostol Najsvätejšieho srdca Ježišovho a Nepoškvrneného srdca Panny Márie vo Vyšnom Sliači, ❖ jedny z najstarších a najznámejších folklórnych súborov na Slovensku: FSK Sliačanka (1932) a detský FS Sliačanček (1949); záujem o zachovanie tradícií a sliačanského kroja, ❖ zrekonštruovaný obecný kultúrny dom; k dispozícii aj Amfiteáter Pažitie na konanie folklórneho podujatia Liptovské dni matky (8 000 návštevníkov), ❖ v obci pôsobí 10 kultúrno - komunitných organizácií a spolkov vrátane mládežníckeho spevokolu a detského chrámového spevokolu; organizovaných je 6 tradičných kultúrnych podujatí, ❖ z obce pochádza Jozef Hanula - akademický maliar a spoluzakladateľ Spolku slovenských umelcov v Martine (1941), ❖ Obecný športový klub (OŠK) 1.OFC Liptovské Sliače - športové zázemie vo futbale, tenise, stolnom tenise a kulturistike, ❖ organizované 3 významné športové podujatia - najvýznamnejší Beh okolo Liptovských Sliačov (2 000 bežcov).	❖ zníženie výmery poľnohospodárskej pôdy o 8,5 ha (najmä ornej pôdy) od roku 2015 na prospech urbanizácie obce, ❖ nevyužitý potenciál archeologických nálezísk na území obce, ❖ len jeden náučný chodník (Via Magna; 1 km), ❖ žiadna pamättná izba ani schválený zoznam miestnych pamätihodností, ktorý by mal zahŕňať cenné miestne pamiatky ako kaplnky, zvonice, pomníky, drevené a kamenné kríže ai., ❖ obecná knižnica neprešla rekonštrukciou, ❖ málo atraktívne kultúrne podujatia určené skôr pre miestnych obyvateľov ako turistov s výnimkou podujatia Liptovské dni matky.
MIESTNA EKONOMIKA A PODNIKANIE	
❖ nezamestnanosť v obci na úrovni 2,72% (údaj z roku 2021), ❖ rastúci počet podnikateľov od roku 2016 (o 12,9%; 658 subjektov),	❖ len 3 oficiálne evidované ubytovacie zariadenia v obci podľa ŠÚSR; nízky výber dane z ubytovania;

❖ 568 podnikateľov a 10 samostatne hospodáriaci roľníkov (SHR); Mliekárň Liptovské Sliače (družstvo), ❖ 13 firiem podniká v stavebníctve, ❖ obec má registrovaný sociálny podnik Sliačanské obecné služby, s.r.o. (9 zamestnancov), ❖ prosperujúci urbariát - Pozemkové spoločenstvo Urbáru občanov obce Liptovské sliače, ❖ dve značené cyklotrasy v obci.	❖ podľa ubytovacích portálov je v ponuke v obci 8 ubytovacích zariadení (nesúladi s oficiálnou štatistikou), ❖ chýbajúce turistické atrakcie, ❖ chýbajúca vybavenosť pre cestovný ruch, ❖ žiadne cyklochodníky a vybudované zázemie pre cykloturistiku, ❖ dochádzanie občanov za prácou väčšinou do Ružomberka.
MIESTNE VEREJNÉ SLUŽBY	
❖ miestne komunikácie sú vo vyhovujúcom stave (15,7 km), ❖ obec má vybudované chodníky (1 km) aj parkovacie miesta (300 miest); potrebuje dobudovať 3 km chodníkov a 500 parkovacích miest, ❖ kompletná sieť školských zariadení v obci (ZŠ s MŠ Jozefa Hanulu - 1. až 9. ročník) so stabilným alebo rastúcim záujmom od roku 2015 (nárast záujmu o MŠ o 28,86% a záujmu o ZŠ o 3,24%), ❖ nadpriemerné hodnotenie v testovaní 9. ročníkov NÚCEM zo slovenského jazyka a literatúry, ❖ odkanalizovaná obec (napojených 87,8% obyvateľov) a 100% obyvateľov napojených na verejný vodovod v správe Vodárenskej spoločnosti Ružomberok, ❖ 63 822,19 m² verejných priestranstiev v obci, ❖ od roku 2015 v obci zlikvidované dve čierne skládky, ❖ verejné osvetlenie po čiastočnej renovácii (8%), ❖ vo vlastníctve obce zberný dvor a bioplynová stanica, ❖ stabilný záujem o Klub seniorov; len 4,5% miestnych seniorov organizovaných v Klube seniorov (33 dôchodcov), ❖ mládež organizovaná v eLSe klub, ❖ plne zrekonštruované zdravotné stredisko so 4 lekármi, ❖ 3 poskytované sociálne služby: Opatrovateľská služba pre 5 klientov, DSS pre 33 klientov, Denný centrum pre 50 osôb, ❖ od roku 2015 vybudovaných päť nových obytných štvrtí s 50 rodinnými domami a ďalšie sú v príprave.	❖ chýbajúca pasportizácia zelene; obec nemá prehľad o stave verejnej zelene, ❖ zateplených len 6 verejných budov z 26 budov vo vlastníctve obce, ❖ v obci chýba plynofikácia; vysoká závislosť domácností na vykurovaní pevným palivom (až 93,14% domácností), ❖ slabé využívanie OZE na vykurovanie a výrobu energie, ❖ chýbajúca obecná kompostáreň, ❖ dve čierne skládky v riešení Okresného úradu, ❖ obec s nízkou intenzitou triedenia zložiek komunálneho odpadu (len 30,39% v roku 2022), ❖ obec vlastní jeden nájomný byt a neplánuje do nájomného bývania investovať, ❖ slabé environmentálne povedomie a chýbajúce environmentálne vzdelávanie.
SPRAVOVANIE MAJETKU OBCE A VEČÍ VEREJNÝCH	
❖ obec má schválený územný plán obce (z roku 2006) s 2 zmenami a doplnkami, ❖ obec tvorí programový rozpočet, ❖ 7 poradných komisií pri obecnom zastupiteľstve s 31 členmi, ❖ 22 záujmových organizácií, spolkov a občianskych združení aktívnych v obci, ❖ partnerská obec z Českej republiky - podaný projekt cezhraničnej spolupráce Interreg, ❖ člen zoskupenia územnej spolupráce UMR Liptov (Ružomberok - Liptovský Mikuláš), ❖ člen 2 územných partnerstiev: MAS Stredný Liptov a ZMOS, ❖ dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) v troch častiach obce s 81 členmi, výborným vybavením a zrekonštruovanými 3 hasičskými zbrojnicami, ❖ úspešné získavanie mimorozpočtových zdrojov, ❖ 9 podaných projektov subjektmi z obce v programovom období 2014-2020 na financovanie z EŠIF, z toho 5 podala obec (4 úspešné), 2 podala obecná DSS (obidva úspešné), 1 podala ZŠ s MŠ J.Hanulu (úspešný).	❖ obec participatívny rozpočet, ❖ priemerný ročný výdavok na obyvateľa je pod priemerom hodnoty za mestá a obce UMR Liptov (595,67 Eur v roku 2022), ❖ nefunkčný kamerový systém, ❖ nemodernizovaný obecný rozhlas.

PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
❖ finančné zdroje z EŠIF (Program Slovensko, IÚS UMR Lip-tov, IÚS VÚC, Plán obnovy a odolnosti), Program rozvoja vidieka, cezhraničná spolupráca INTERREG, ❖ podpora zelenej tranzície a dekarbonizácie v EÚ a prechodu na obnoviteľné zdroje energie, ❖ podpora digitalizácie verejných služieb v EÚ, ❖ podpora komunitného organizovania a zapájania verejnosti do spravovania vecí verejných, ❖ štátna sociálna politika pre sociálne ohrozené skupiny, ❖ nárast využívania internetu a sociálnych sietí na komuniká-ciu s občanmi, ❖ rozvoj obecnej a mimoobecnej spolupráce - budovanie partnerstiev s podnikateľských a neziskovým sektorom a inými samosprávami (susedné obce, samospravy v regióne aj mimo neho), ❖ nárast digitálnych zručností a environmentálneho povedo-mia občanov, ❖ rastúci záujem Slovákov o cestovanie po Slovensku, ❖ rozvoj práce z domu a na diaľku.	❖ starnutie populácie na Slovensku, ❖ vysoká byrokratická záťaž pri čerpaní eurofon-dov, ❖ nízka miera decentralizácie kompetencií, právo-mocí a financií na obce - chýbajúce vlastné zdroje na rozvoj obce, ❖ historicky najnižšia miera dôvery občanov v štát a vymožitelnosť práva, ❖ nestabilné legislatívne prostredie a časté zmeny zákonov, ❖ odchod mladých ľudí z vidieka do mesta prí-padne do zahraničia za štúdiom a prácou, ❖ globálna zmena klímy a klimatické ohrozenia (zvyšovanie teplôt, sucho, extrémne zrážky, ve-terné smršte, ai) - prívalové dažde a lokálne záplavy spôsobené zmenou klímy aj nadmer-nými výrubmi, ❖ priemyselné znečisťovanie ovzdušia a prostredia ako MONDI SCP Ružomberok, ❖ energetická a ekonomická kríza a výrazne ras-túce výdavky domácností a životné náklady jed-notlivcov, ❖ rýchle životné tempo, pasívne trávenie voľného času v rodinách, uzatváranie sa do seba a svo-jich rodín, nízka miera angažovania sa v komu-nitách, ❖ zmenené návyky detí a mládeže - rastúce tráve-nie voľného času na internete.

**STRATEGICKO -
PROGRAMOVÁ
ČASŤ**

STRATEGICKO - PROGRAMOVÁ ČASŤ

Pri spracovaní strategicko - programovej časti sme vychádzali aj z **predošlého PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2015 - 2021** a jeho plnenia, ktorý mal stanovené nasledovné ciele.

Vízia	Liptovské Sliache, ekologická obec s atraktívnym bývaním, vytvárajúca vhodné podmienky pre život a prácu občanov s kvalitným fungovaním školskej výchovy, kultúrneho, športového a duchovného života, s rozvinutým cestovným ruchom, založeným na udržateľnosti folklórnych tradícií a prírodných daností.						
Strategický cieľ	Do roku 2021 zlepšiť kvalitu životného prostredia, sociálnu infraštruktúru a podmienky pre rozvoj cestovného ruchu zlepšením spolupráce medzi samosprávou, obyvateľmi, podnikateľmi a mimovládnyimi subjektami pôsobiacimi v obci						
Špecifické ciele	Priority	Opatrenia	Projekty R = realizované, ČR = čiastočne realizované, NR = nerealizované				
			Počet	R	ČR	NR	
1. Kvalitné životné prostredie	1.1 Znižovanie ekologickej záťaže životného prostredia	1.1.1 Odpadové hospodárstvo	11	2	3	6	
		1.1.2 Vodné hospodárstvo a revitalizácia	9	0	2	7	
2. Rozvoj konkurencieschopného cestovného ruchu	2.1 Rozvoj partnerstiev a sieťovania medzi aktérmi rozvoja v obci a v regióne	2.1.1 Rozvoj partnerstiev a spolupráce	8	0	7	1	
		2.2 Kvalitná infraštruktúra cestovného ruchu	22	0	11	11	
	2.2 Kvalitná infraštruktúra cestovného ruchu	2.2.1 Rozvoj materiálnej základne a ekonomiky	10	0	4	6	
		2.2.2 Rozvoj cestovného ruchu a služieb	7	0	1	6	
		2.3 Zvýšenie úrovne informovanosti, propagácie a budovania pozitívneho imidžu obce	6	2	4	0	
3. Rozvoj sociálnej infraštruktúry	3.1 Rozvoj bývania a vzhľadu obce	3.1.1 Rozvoj bývania	12	2	3	7	
		3.1.2 Rozvoj vzhľadu obce	6	2	2	2	
	3.2 Rozvoj sociálnej oblasti	3.2.1 Rozvoj sociálnych služieb	8	2	2	4	
		3.2.2 Rozvoj kultúry	6	0	3	3	
		3.2.3 Rozvoj školstva a športu					

Zdroj: PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2015 - 2021

Podkladom pre vypracovanie strategicko-programovej časti PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2023 - 2030 je analytická časť tohto strategického dokumentu a strategicko-programová časť predchádzajúceho PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2015-2021. Zo správy o plnení rozvojovej stratégie navrhnutéj v predchádzajúcom PHSR obce na roky 2015-2021 obce Liptovské Sliache (tabuľka vyššie) vyplýva, že viaceré navrhnuté opatrenia a aktivity **v predošlom PHSR obce skôr neboli realizované, alebo len čiastočne realizované**, a preto sú mnohé pre obec naďalej aktuálne aj pre obdobie rokov 2023 až 2030.

Analytická časť tohto strategického dokumentu identifikovala hlavný rozvojový potenciál obce jeho limity a trendy rozvoja, ktoré vyplývajú z nastavenia podporných nástrojov politiky EÚ pre stimulovanie regionálneho rozvoja z úrovne EÚ, najmä pre čerpanie EŠIF pre roky 2021-2027 v Programe Slovensko. Túto strategicko - programovú časť sme **na princípe kaskádového strategického programovania** napojili na Integrovanú územnú stratégiu (IÚS) UMR Liptov, ktorá je zároveň kaskádovito napojená na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja / IÚS VÚC Žilinský samosprávny kraj 2021+.

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2023 - 2030 obsahuje návrh "Stromu cieľov" zloženého z nasledovných častí:

1 vízie a 1 hlavného cieľa	4 strategické ciele v 4 prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu (2) Podpora miestnej ekonomiky (3) Rozvoj miestnych služieb (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	20 špecifických cieľov	55 opatrení
---------------------------------------	--	---------------------------------------	------------------------

Dôležitým zdrojom informácií pre stanovenie cieľov, opatrení a typových aktivít PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2023 - 2030 boli aj osobné stretnutia so starostom obce a poslancami obecného zastupiteľstva obce Liptovské Sliache.

Vízia rozvoja obce Liptovské Sliache do roku 2030

(je čiastočne prevzatá z predošlého PHSR nakoľko je naďalej aktuálna):

Obec Liptovské Sliache by mala byť do roku 2030 atraktívnejšia pre život svojich obyvateľov, so zelenými, čistými a bezpečnými verejnými priestormi a priestranstvami, s efektívne spravovaným majetkom obce, s možnosťami kultúrneho vyžitia, spolupracujúca a podporujúca miestne podnikanie a územnú spoluprácu, a to všetko v záujme maximálneho využitia potenciálu miestnych ľudí, prírodného daností a folklórnych tradícií.

Hlavný cieľ

Ďalší rozvoj obce Liptovské Sliache a naplnenie vízie jej rozvoja do roku 2030 bude podmienený schopnosťou samosprávy a aktérov územnej spolupráce koordinovane reagovať na príležitosti a výzvy, ktorým obec bude čeliť v nasledovných prioritách: (1) Plné využitie miestneho potenciálu, (2) Podpora miestnej ekonomiky, (3) Rozvoj miestnych služieb a (4) Lepšie spravovanie obce a vecí verejných.

Priorita	Strategický cieľ	Špecifické ciele (počet)
PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1. Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.	4
PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2. Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.	4
ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3. Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídla na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.	9
LEPŠIE SPRÁVOVANIE OBCE A VECÍ VEREJNÝCH	4. Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.	3

Každý strategický cieľ má zadané špecifické ciele, ktoré sú uvedené v prehľade nižšie. Každý špecifický cieľ má zadané opatrenia, ich typové aktivity a kľúčové indikátory úspechu.

Priorita	Špecifický cieľ	Opatrenie
----------	-----------------	-----------

			(počet)
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	3
	1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3
	1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	2
	1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2
	2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2
	2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	3
	2.4	Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	4
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	2
	3.2	Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	4
	3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	1
	3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	5
	3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2
	3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3
	3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4
	3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3
	3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	2
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1	Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	5
	4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	2
	4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	1
CELKOM		20	55

Zadefinovaných 20 špecifických cieľov strategickej časti PHSR obce sú napĺňané prostredníctvom **55 navrhnutých opatrení**. Každé opatrenie má v Prílohe č.2 definované typové aktivity, ktoré by obec v období rokov 2023 až 2030 mohla napĺňať.

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifické ciele		Opatrenie	
1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	1.1.1	Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy
		1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny
		1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd
1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	1.2.1	Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci
		1.2.2	Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce

		1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu
1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1.3.1	Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení
		1.3.2	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít
1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek
		1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifické ciele		Opatrenie	
2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	2.1.1	Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)
		2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov
2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	2.2.1	Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti
		2.2.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku
2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	2.3.1	Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)
		2.3.2	Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike
		2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho.
2.4	Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	2.4.1	Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť
		2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov
		2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov.
		2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov.

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifické ciele		Opatrenie	
3.1	Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	3.1.1	Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja
		3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine
3.2	Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	3.2.1	Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine
		3.2.2	Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine
		3.2.3	Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov

		3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien
3.3	Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou
3.4	Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla
		3.4.2	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon
		3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry
		3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce
		3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy
3.5	Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	3.5.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania
		3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE
3.6	Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení
		3.6.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov
		3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inklúzne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania
3.7	Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci
		3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu
		3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia
		3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce
3.8	Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	3.8.1	Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu
		3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón
		3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)
3.9	Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií
		3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifické ciele	Opatrenia
4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	4.1.1 Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát
	4.1.2 Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce
	4.1.3 Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie

		4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov
		4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi
4.2	Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám
		4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom
4.3	Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce

Kľúčové priority obce Liptovské Sliače na roky 2023 – 2030 napĺňania opatrení strategickej časti PHSR sme zadefinovali tak, že Zásobník projektov obce Liptovské Sliače uvedený v Prílohe 1 tohto dokumentu, ktorý obsahuje 62 projektov, sme previazali na Opatrenie PHSR obce podľa **tematického zamerania projektu**. Takto sme určili počet projektov v danom tematickom opatrení a následne urobili poradie opatrení s najvyšším počtom projektov. Ako uvádza tabuľka nižšie kľúčové priority obce Liptovské Sliače pre obdobie rokov 2023 až 2030, dané počtom projektov v každom z opatrení PHSR obce, sú nasledovné:

SUMARIZÁCIA STRATEGICKÝCH PRIORÍT obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030			
Priorita	Zameranie	Opatrenie	Počet projektov
1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel	3.4.1	7 projektov
	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	4.3.1	7 projektov
2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	3.5.2	4 projekty
	Podporovať ochranu vôd , zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	1.1.3	4 projekty
	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	3.1.2	4 projekty

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Liptovské Sliače podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030			
Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	4	7, 8, 9 12
1.2.2	Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce	1	59
1.2.3	Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	1	60
1.3.1	Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení	2	1, 57
1.4.1	Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez ohľadu na vek		
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	1	61
2.1.1	Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)	1	33
2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov	1	28
2.2.2	Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	2	32, 34
2.3.1	Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	1	36
2.4.1	Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť	3	37, 38, 43

TEMATICKÉ ZAMERANIE projektov v Zásobníku projektov obce Liptovské Sliače podľa Opatrení PHSR obce na roky 2023-2030			
Číslo	Názov opatrenia PHSR obce	Počet projektov	Číslo projektu v Zásobníku
2.4.2	Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	2	39, 40
3.1.1	Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty samospráv v súlade s princípmi udržateľného rozvoja	1	44
3.1.2	Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídiel, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	4	51, 52, 53, 54
3.2.2	Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	2	10, 11
3.2.3	Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov	1	5
3.3.1	Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou	1	6
3.4.1	Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídiel	7	2, 3, 22, 23, 24, 25, 55
3.4.3	Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	2	41, 42
3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy	2	26, 27
3.5.1	Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania	1	49
3.5.2	Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	4	4, 13, 14, 29
3.6.1	Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	1	62
3.7.1	Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	1	56
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	1	58
3.9.1	Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	1	30
4.1.1	Zabezpečovať otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	1	35
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	2	48, 50
4.1.5	Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	2	46, 47
4.2.1	Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	1	31
4.2.2	Skvalitňovať existujúce informačné služby samosprávy a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	1	45
4.3.1	Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	7	15, 16, 17, 18, 19,, 20, 21
Celkový počet projektov v Zásobníku projektov		62	

Zdroj: Zásobník projektov obce Liptovské Sliače z roku 2023

Strategicko-programová časť PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030 je plne v súlade s PHSR Žilinského samosprávneho kraja 2021+ a s IÚS UMR Ružomberok - Liptovský Mikuláš ďalej ako IÚS Liptov 2030.

SÚLAD STRATEGICKÝCH CIEĽOV v kľúčových strategických dokumentoch s PHSR obce Liptovské Sliače 2023 - 2030		
PHSR obce Liptovské Sliače 2023 - 2030	PHSR Žilinský kraj 2021+	IÚS Liptov 2030
1. Plné využitie miestneho potenciálu	1. Inovácie a vzdelávanie 2. Životné prostredie 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 2. Životné prostredie 5. Identita a sebestačnosť

SÚLAD STRATEGICKÝCH CIEĽOV v kľúčových strategických dokumentoch s PHSR obce Liptovské Sliače 2023 - 2030

PHSR obce Liptovské Sliače 2023 - 2030	PHSR Žilinský kraj 2021+	IÚS Liptov 2030
2. Podpora miestnej ekonomiky	1. Inovácie a vzdelávanie 4. Sociálna stabilita 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 5. Identita a sebestačnosť
3. Rozvoj miestnych služieb	1. Inovácie a vzdelávanie 2. Životné prostredie 3. Infraštruktúra 4. Sociálna stabilita	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 2. Životné prostredie 3. Infraštruktúra 4. Sociálna stabilita
4. Lepšie spravovanie obce a vecí verejných	1. Inovácie a vzdelávanie 3. Infraštruktúra 5. Identita a sebestačnosť	1. Vzdelávanie, ekonomika a inovácie 3. Infraštruktúra 5. Identita a sebestačnosť

**FINANČNO -
REALIZAČNÁ
ČASŤ**

FINANČNO - REALIZAČNÁ ČASŤ

VÝCHODISKÁ REALIZAČNEJ ČASŤI

Realizačno-finančná časť PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023-2030 je návodom na prácu s týmto strategickým dokumentom, podporuje jeho implementáciu v celom období platnosti a je východiskovým dokumentom pre relevantnosť jednotlivých projektových zámerov, ktoré sú súčasťou **projektového zásobníka a budú financované z interných alebo externých finančných zdrojov** v období platnosti tohto PHSR obce.

Súlad a previazanosť vypracovaného PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 – 2030 s PHSR/Integrovanou územnou stratégiou Žilinského samosprávneho kraja 2021+ ako aj Integrovanou územnou stratégiou UMR Liptov 2030 dáva PHSR obce Liptovské Sliače dôležitosť ako jedného zo **základných pilierov územného partnerstva pri napĺňaní oboch stratégií vyššej úrovne**.

Podmienkou kvalitnej implementácie PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030 bude jej **pravidelné vyhodnocovanie a sledovanie (monitorovanie) plnenia jednotlivých opatrení** na princípe participácie, spolupráce, partnerstva a komunikácie pri získavaní potrebných informácií a dát. To si vyžaduje nastavenie interných procesov obce pre zber a vyhodnocovanie dát a informácií a vytvorenie kapacít, ktoré tieto procesy implementácie budú strážiť a budú za ne zodpovedať. Podporou v tomto smere môže byť pre obec Liptovské Sliače Technický sekretariát Kooperačnej rady IÚS UMR Ružomberok – Liptovský Mikuláš (ďalej ako UMR Liptov) ako aj Odbor regionálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja prípadne MAS Dolný Liptov, ktorý má skúsenosti s prípravou a implementáciou strategického dokumentu pre integrované územie, ktorého je obec Liptovské Sliače členom.

Predchádzajúci PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2015-2021 ako program rozvoja obce, platný do 31.12.2021, bol vypracovaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a formálne schválený obecným zastupiteľstvom v roku 2015. PHSR bol len neformálne vyhodnocovaný a monitorovacie správy neboli predkladané na ročnej báze na vedomie poslancom obecného zastupiteľstva.

Riadenie rizík

Pri nastavovaní akejkoľvek stratégie je kľúčové zaoberať sa identifikáciou a analýzou rizík a ich dopadov na plnenie cieľov stratégie či už v pozitívnom, alebo negatívnom smere, a priebežne počas procesu monitorovania (v Správach o plnení PHSR) prijímať opatrenia, ktoré riziká minimalizujú alebo znižujú ich nežiadúci vplyv.

Pred prípravou PHSR obce sme identifikovali nasledovné riziká, ktoré môžu mať vplyv na jeho implementáciu.

Identifikované riziko	Opatrenie na zmiernenie
1. Nepochybná socio-ekonomických partnerov zapojiť sa do spracovania a implementácie strategického dokumentu.	Priebežná komunikácia v procese spracovania a implementácie strategického dokumentu a výzvy k zapojeniu.
2. Nedostatok finančných zdrojov na zozbierané projektové zábery v zásobníku projektov.	Prepojenie dokumentu s IÚS ZASK a IÚS UMR Liptov a vzájomné zdieľanie zásobníkov projektov.
3. Chýbajúce kapacity pre implementáciu strategického dokumentu a získavanie externých zdrojov financovania.	Nábor interných a externých odborných kapacít na čiastočné pracovné pomery na výpomoc obci.

Zdroj: Vlastné spracovanie.

Proces implementácie a vyhodnocovania PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023-2030

Implementácia, vyhodnocovanie a sledovanie plnenia PHSR obce na roky 2023-2030 bude prebiehať na ročnej báze, prostredníctvom zodpovedného pracovníka obecného úradu, starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva. Monitorovanie a vyhodnocovanie bude vykonávané formou prerokovania „Správy o implementácii PHSR na roky 2023-2030“. Sledované by malo byť plnenie **32 vybraných kľúčových indikátorov úspechu** pre jednotlivé opatrenia PHSR obce, ktoré sú ako povinné ukazovatele uvedené v strategicko – programovej časti tohto dokumentu.

Systém monitorovania PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023-2030

Východiskom pre stanovenie indikátorov na meranie dopadov opatrení PHSR v systéme monitorovania bol PHSR vyššieho stupňa, a to PHSR VÚC Žilinského samosprávneho kraja, ktorý vychádza z piatich cieľov politiky súdržnosti EÚ stanovených Európskou komisiou v roku 2018: (1) Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva; (2) Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa; (3) Prepojenejšia Európa – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT; (4) Sociálnejšia Európa – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv; (5) Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív. Je to aj z toho dôvodu, že na implementácii PHSR obce sa vo výraznej miere budú podieľať finančné zdroje z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF), ktorých smerovanie určuje Partnerská dohoda SR na roky 2021-2027 a Program Slovensko.

Ako uvádzame vyššie, systém monitorovania je zabezpečovaný aj cez **sledovanie kľúčových indikátorov úspechu** (ďalej ako “merateľné indikátory” alebo “indikátory”) navrhnutých pre jednotlivé opatrenia v strategicko-programovej časti tohto dokumentu. Indikátory sú zrozumiteľné a dobre sledovateľné a vyžadujú si zavedenie internej evidencie obce. Ku každému z indikátorov je uvedený zdroj pre čerpanie informácií. Niektoré indikátory majú uvedené východiskové hodnoty v analytickej časti tohto dokumentu. Vyhodnocovanie plnenia indikátorov bude súčasťou ročnej Správy o implementácii PHSR obce.

Pre PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030 sme stanovili **32 povinných merateľných ukazovateľov** ako **kľúčové indikátory úspechu** na úrovni špecifických cieľov. Okrem povinných ukazovateľov sme navrhli aj voliteľné ukazovatele v danom špecifickom celi. Povinné ukazovatele by obec mala sledovať na ročnej báze. Pri voliteľných ukazovateľoch si obec môže zvoliť či ich bude alebo nebude sledovať, prípadne či ich vyhodnotenie použije v Záverečnej správe plnenia PHSR obce na roky 2023 - 2030. Tieto povinné ukazovatele sú vybrané z IÚS UMR Liptov do roku 2030, aby došlo k ľahšiemu vyhodnocovaniu tohto nadradeného strategického dokumentu, ktorého implementácie sa obec Liptovské Sliače zúčastňuje.

MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030				
Priorita	Špecifický cieľ		Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1	Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prírodných ekosystémov)	1. Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd 2. Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením	Vodárenská spoločnosť Interná evidencia obce
	1.2	Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	3. Počet podporených projektov na ochranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne 4. Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách	Interná evidencia obce Rozpočet obce
	1.3	Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	5. Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	Interná evidencia obce
	1.4	Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	6. Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	Interná evidencia obce
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1	Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	7. Ekonomická aktivita obyvateľov ročne	ŠÚSR
	2.2	Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	8. Miera zamestnanosti vyjadrená v % 9. Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+	ŠÚSR a ÚPSVaR
	2.3	Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	10. Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne	Interná evidencia obce

MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2023 - 2030			
Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	11. Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne	ŠÚSR
3. ROZVOJ Miestnych služieb	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti	12. Vypracovaný a schválený územný plán obce 13. Plocha verejnej zelene v m² v priestore správy obce	Interná evidencia obce
	3.2 Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy	14. Počet projektov adaptačných opatrení 15. Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne	Interná evidencia obce
	3.3 Zavádzať princípy obhospodarovania hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	16. Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky 17. Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok	Ročný výkaz o odpadoch
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	18. Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov 19. Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce 20. Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	Interná evidencia obce
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	21. Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)	Interná evidencia obce
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	22. Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9	Zverejnené výsledky v národnom testovaní
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	23. Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci 24. Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci 25. Podiel obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít	Interná evidencia obce
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	26. Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)	Interná evidencia obce
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	27. Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok 28. Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci	Interná evidencia obce
4. Lepšie spravovanie vecí verejných	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	29. Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom 30. Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania	Interná evidencia obce
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať	31. Modernizovaný obecný rozhlas	Interná evidencia obce

MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030			
Priorita	Špecifický cieľ	Povinný ukazovateľ sledovania PHSR	Zdroj ukazovateľa
	rozvoj „informačnej spoločnosti“		
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	32. Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci	Interná evidencia obce

Ako definuje zákonná norma a určuje prax v regionálnom rozvoji v systéme monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR obce sme stanovili **tri typy správ o plnení PHSR**.

SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA PLNENIA PHSR OBCE		
Priebežná ročná správa o plnení PHSR	Záverečná správa o plnení PHSR	Mimoriadna správa o plnení PHSR
1.1. - 28.2. príprava správy za predchádzajúci rok	Predložená k 28.2.2031.	V prípade mimoriadnej potreby aktualizácie PHSR

Priebežná ročná správa o plnení PHSR obce bude spracovaná jedenkrát ročne. Bude ju schvaľovať obecné zastupiteľstvo. Pre naplnenie zásad transparentnosti a otvorenosti verejnej správy bude táto správa zverejnená na webovom sídle obce a mala by obsahovať nasledovné časti:

1. Zhrnutie plnenia stratégie rozvoja v PHSR po špecifických cieľoch vrátane porovnania vývoja s predchádzajúcim rokom a plnenia stanovených opatrení v predchádzajúcom roku;
2. Prehľad projektov/aktivít za jednotlivé opatrenia realizovaných v danom roku a ich zhodnotenie ako súčasť plnenia Akčného plánu PHSR a vývoja v zásobníku projektov;
3. Hlavné zistenia a návrhy kľúčových aktivít na nasledujúci rok;
4. Zhodnotenie plnenia povinných kľúčových indikátorov úspechu.

Prvá správa o implementácii PHSR obce Liptovské Sliače bude vypracovaná za rok 2024 najneskôr do 28.2.2025.

Záverečná hodnotiacia správa plnenia PHSR obce: Pred ukončením obdobia strategického dokumentu PHSR obce zostaveného na roky 2023 – 2030 by mala byť odborne spracovaná komplexná ex-post evaluácia zameraná na vyhodnotenie plnenia stratégie ako celku, ktorá bude základným vstupným podkladom pre tvorbu nového strategického dokumentu.

Komunikačná stratégia implementácie PHSR obce

Starosta obce, ako koordinátor implementácie PHSR, pravidelne komunikuje s partnerskými subjektmi na území obce a s osobami, ktoré sú zodpovedné za plnenie konkrétnych aktivít a realizáciu konkrétnych projektov v PHSR. Na komunikáciu s občanmi a partnermi využíva osobné stretnutia, verejné hovory, miestne médiá, profily na sociálnych sieťach a web stránku obce. Zapájanie občanov do implementácie PHSR a ich informovanie je kľúčové pre dosiahnutie podpory zo strany verejnosti pre konkrétne aktivity a projekty zahrnuté v PHSR.

Zásobník projektov a Akčné plány plnenia PHSR obce

Zásobník projektov obsahuje zoznam projektov, ktoré má obec vo výhľade realizovať v období rokov 2023 – 2030. Vznikol po konzultácii so starostom obce. Obsahuje aj tie projekty, s ktorými sa počíta do Integrovaných územných investícií (IÚI) VÚC Žilinský samosprávny kraj a UMR Liptov a tzv. integrovaných projektových balíčkov.

Integrované územné investície (IÚI) spoločne s **integrovanými projektovými balíčkami** sú kľúčovými nástrojmi synergie opatrení a aktivít implementácie integrovaných rozvojových stratégií, vytvárané podľa jednotného metodického rámca pre prípravu Integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021-2027. IÚI vznikajú prepojením minimálne jednej kľúčovej aktivity/projektu s jednou doplnkovou aktivitou/projektom zo zásobníka projektov, ktoré sú financované z EŠIF v programovom období 2021-2027 z Programu Slovensko. Ak je doplnková aktivita financovaná z iného zdroja ako EŠIF, napr. z CLLD stratégie, vlastných rozpočtov samospráv, projektov cezhraničnej spolupráce Interreg a pod., ide o integrovaný projektový balíček. Návrhy na vytváranie integrovaných územných investícií a integrovaných projektových balíčkov spoločne so socio-ekonomickými partnermi v obci by mali byť jednou z prioritných aktivít implementácie PHSR obce Liptovské Sliače.

Akčný plán pre PHSR obce slúži na podporu realizácie PHSR obce Liptovské Sliače a je previazaný so Zásobníkom projektov. Akčný plán a Zásobník projektov obsahujú nasledovné informácie:

- ❖ Číslovanie projektu;
- ❖ Názov a stručný popis projektu;
- ❖ Žiadateľ projektu;
- ❖ Odhadované náklady na realizáciu;
- ❖ Stav pripravenosti projektu (zámer/projekt v príprave/projekt v realizácii/dokončený projekt);
- ❖ Predpokladaný termín realizácie – previazanosť zásobníka projektov na Akčný plán;
- ❖ Väzba na opatrenie PHSR obce;
- ❖ Väzba na opatrenie Program Slovensko;

Zásobník projektov obce Liptovské Sliače, ktorý je Prílohou 1 tohto PHSR obce Liptovské Sliače obsahuje **62 projektových zámerov** v celkovej predbežnej finančnej hodnote 350 tis. EUR. Realizačné náklady projektu však boli odhadnuté len u štyroch prioritných projektov, s ktorých realizáciou sa počíta v časovom období rokov 2023 – 2026, čo finančnú hodnotu projektov v Zásobníku výrazne skresľuje. Z toho žiadny projekt nie je zatiaľ investične pripravený.

V Akčnom pláne k PHSR obce na roky 2023 - 2030 sú jednotlivé projektové zámery zo Zásobníka projektov rozdelené na základe stavu pripravenosti a relevantnosti **do 3 časových období realizácie projektových zámerov**:

1. obdobie rokov 2023 – 2026: 11 projektov,
2. obdobie rokov 2026 – 2030: 12 projektov,
3. obdobie rokov 2023 – 2030: 39 projektov.

Práca s Akčným plánom a Zásobníkom projektov je priebežná. Zásobník projektov je permanentne otvorený a kontinuálne dopĺňaný a aktualizovaný o nové projektové zámery, čo má na zodpovednosti starosta obce. Tento tiež koordinuje spájanie projektov do balíkov tzv. **integrovaných územných investícií** (IUI) pre VÚC Žilinský kraj aj pre UMR Liptov. Komunikuje so žiadateľmi a garantmi projektových zámerov, aktualizuje stav pripravenosti projektov, ich odhadované náklady na realizáciu a termín realizácie o čom informuje v Priebežnej ročnej správe o plnení PHSR obce.

Pri rozhodovaní o podpore aktivít a projektov zo zásobníka projektov by mali mať prednosť tie, ktoré najpozitívnejšie prispievajú k napĺňaniu špecifických cieľov a opatrení definovaných v PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023-2030 a plneniu IÚS UMR Liptov.

VÝCHODISKÁ FINANČNEJ ČASTI

ZHODNOTENIE PROGRAMOVÉHO OBDOBIA EŠIF 2014-2020 Z POHLÁDU OBCE LIPTOVSKÉ SLIAČE

Celková alokácia pre programové obdobie 2014-2020 v Slovenskej republike predstavovala k 31.12.2021 sumu 16,68 mld. Eur³ pre: 6 hlavných operačných programov (Ľudské zdroje, Integrovaná infraštruktúra, Kvalita životného prostredia, Integrovaný regionálny operačný program, Efektívna verejná správa a Technická pomoc), Operačný program Rybné hospodárstvo, Program rozvoja vidieka (PRV), Program spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Rakúsko, Poľsko a Program spolupráce Interact III. Iniciatíva REACT-EU je balíčkom podpory Európskej komisie na eliminovanie dopadov pandémie COVID-19 bola **absorpčná schopnosť Žilinského samosprávneho kraja čerpať EŠIF** v programovom období 2014-2022⁴ na základe analýzy dostupných otvorených dát na portáli ITMS2014+ je pomerne nízka. V počte 2618 podaných žiadostí v sume 1,52 mld. Eur je na 6. mieste, v počte 1562 schválených žiadostí v sume 0,69 mld. Eur na 5. mieste. Pomerom schválených žiadostí voči podaným žiadostiam bol ZASK na 3. mieste, pričom tento pomer predstavoval 59,7%. V Žilinskom kraji boli schválené žiadosti vo výške 998,99 Eur na obyvateľa, kým v najúspešnejšom Bratislavskom kraji to bolo 16 453,04 Eur na obyvateľa. Žilinský kraj sa tak radí k trom slovenským krajom s najnižšou čiastkou na obyvateľa. Najviac žiadostí bolo podaných v rámci OP Životné prostredie (613 žiadostí s úspešnosťou 58,7%) a najmenej v OP Efektívna verejná správa (16 žiadostí s úspešnosťou 56,25%). Najúspešnejšie žiadosti boli v OP Ľudské zdroje na úrovni 67,05% pri 348 schválených žiadostiach. Najviac zamietnutých žiadostí bolo v programe cezhraničnej spolupráce Interreg V-A SK-CZ (80 zamietnutých žiadostí zo 116 podaných).

V obci Liptovské Sliače bolo cez portál ITMS2014+ v programovom období 2014 – 2020 **registrovaných 9 žiadostí v celkovej žiadanej sume dotácie 3,24 mil. Eur**, z čoho u jednej žiadosti obce Liptovské Sliače nebolo zatiaľ ukončené konanie a ostatné žiadosti boli schválené. Žiadateľmi bola v 5 prípadoch obec Liptovské Sliače, v 2 prípadoch Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb Liptovské Sliače, jedna žiadosť bola podaná od ZŠ s MŠ J.Hanulu a jedna žiadosť od súkromnej spoločnosti HOLZWOOD s.r.o. Najvyššiu dotáciu zo schválených projektov získala spoločnosť HOLZWOOD s.r.o. na inovácie výrobného procesu (1,5 mil. Eur) a obec Lipt. Sliače na projekt “Vybudovanie centra integrovanej zdravotnej starostlivosti v obci Liptovské Sliače” (988 tis. Eur).

Názov žiadateľa	Stav	Názov projektu	Celkové výdavky	NFP	Poskytnutá podpora	Operačný program
Obec Liptovské Sliače	Konanie neukončené	Podpora riešenia migračných výziev spôsobených ruskou agresiou voči Ukrajine v obci Liptovské Sliače	44 200,00 €	44 200,00 €		IROP
Obec Liptovské Sliače	Schválené	Detské ihrisko v obci Liptovské Sliače	49 183,20 €	49 183,20 €	49 183,20 €	Program rozvoja vidieka 2014-2020
Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb Liptovské Sliače	Schválené	Podpora opatrovateľskej služby v obci Lipt. Sliače	73 440,00 €	73 440,00 €	73 440,00 €	OP Ľudské zdroje
HOLZWOOD s.r.o.	Schválené	Inovácia výrobného procesu HOLZWOOD s.r.o.	3 000 000,00 €	1 500 000,00 €	1 500 000,00 €	OP Integrovaná infraštruktúra
Obec Liptovské Sliače	Schválené	Výstavba chodníka v obci Liptovské Sliače – SO1 a SO2	65 885,57 €	65 885,57 €	65 885,57 €	Program rozvoja vidieka 2014-2020
Obec Liptovské Sliače	Schválené	Vybudovanie centra integrovanej zdravotnej starostlivosti v obci Liptovské Sliače	1 040 363,07 €	988 344,92 €	988 344,92 €	IROP
Obec Liptovské Sliače	Schválené	Zberný dvor Liptovské Sliače	285 701,38 €	271 416,31 €	271 416,31 €	OP Kvalita životného prostredia

³“Informácia o stave implementácie európskych štrukturálnych a investičných fondov v programovom období 2014-2020” (interná správa MIRRI)

⁴ Podľa prepočtov spracovateľov PHSR Žilinský kraj 2021+ k 7.1.2022.

Názov žiadateľa	Stav	Názov projektu	Celkové výdavky	NFP	Poskytnutá podpora	Operačný program
Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb Liptovské Sliače	Schválené	Podpora opatrovateľskej služby v obci Liptovské Sliače	118 560,00 €	118 560,00 €	118 560,00 €	OP Ľudské zdroje
Základná škola Jozefa Hanulu, Školská ulica 927/2, Liptovské Sliače	Schválené	Úspech pre každého	136 350,00 €	129 532,50 €	129 532,50 €	OP Ľudské zdroje
SUMA CELKOM			4 813 683,22 €	3 240 562,50 €	3 196 362,50 €	

Zdroj: ITMS2014+ prostredníctvom EUPCMiner

Dostupné finančné zdroje pre implementáciu PHSR obce

Podľa paragrafu 4 zákona č. 539/2008 o podpore regionálneho rozvoja sa regionálny rozvoj financuje z viacerých zdrojov tzv. viaczdrojové financovanie:

- zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtovej kapitoly ministerstva investícií a z rozpočtových kapitol iných ministerstiev,
- zo štátnych účelových fondov,
- z rozpočtov vyšších územných celkov (VÚC)
- z rozpočtov obcí,
- z prostriedkov fyzických osôb,
- z prostriedkov právnických osôb,
- z úverov a príspevkov medzinárodných organizácií,
- z prostriedkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi Slovenskou republikou a inými štátmi,
- z iných prostriedkov, ak to ustanoví osobitný predpis.

Podľa tohto zákona doplnkovým zdrojom finančného zabezpečenia podpory regionálneho rozvoja sú finančné prostriedky z fondov Európskej únie (ďalej ako EŠIF) poskytované podľa osobitných predpisov.

Programové obdobie EŠIF 2021-2027

PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023-2030 rieši problémy obce komplexne prostredníctvom všetkých 5 cieľov politiky súdržnosti EÚ a implementácia bude financovaná aj z Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). Komplementárnymi finančnými nástrojmi bude aj podpora opatrení prostredníctvom miestneho rozvoja vedeného komunitou (financovanie prostredníctvom EPFRV, Programu rozvoja vidieka v rámci nástroja LEADER) a tiež Plán obnovy a odolnosti, programy cezhraničnej spolupráce INTERREG a iné komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ.

React EÚ: Ide o pomoc pri obnove v rámci politiky súdržnosti a pri obnove území po pandémie koronavírusu v Európe ako rozšírenej reakcie na krízu a na opatrenia na zmiernenie a nápravu dôsledkov tejto krízy. Prispeje k zelenej, digitálnej a odolnej obnove hospodárstva. Slovensko by z európskeho protikrizového nástroja malo dostať až 780 miliónov Eur.

Plán obnovy a odolnosti: Jednotlivé komponenty programu majú vyviešť slovenskú ekonomiku z krízy vyvolanej pandemiou COVID-19, akcelerovať digitálnu a zelenú tranzíciu (transformáciu) ekonomiky, prispieť k splneniu európskych reformných a investičných požiadaviek, a tým zabezpečiť základ pre dlhodobý ekonomický rozvoj SR. Z plánu obnovy bude možné čerpať 6,5 miliárd Eur, k dispozícii je však aj nevyčerpaných 8 miliárd Eur z EŠIF 2014-2020.

PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI SR		
Komponent	Popis	Finančná alokácia
1. Zelená ekonomika	Obnoviteľné zdroje energie a energetická infraštruktúra; obnova budov; udržateľná doprava; dekarbonizácia priemyslu; adaptácia na zmenu klímy.	2,3 mld. €
2. Vzdelávanie	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch; vzdelávanie pre 21. storočie; zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl.	0,9 mld. €
3. Veda, výskum, inovácie	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja, inovácií a digitálnej ekonomiky; lákanie a udržanie talentov.	0,7 mld. €
4. Zdravie	Moderná a dostupná zdravotná starostlivosť; humánna, moderná a dostupná	1,5 mld. €

PLÁN OBNOVY A ODOLNOSTI SR		
Komponent	Popis	Finančná alokácia
	starostlivosť o duševné zdravie; dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno-zdravotná starostlivosť.	
5. Efektívna verejná správa a digitalizácia	Zlepšenie podnikateľského prostredia; reforma justície; boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí; bezpečnosť a ochrana obyvateľstva; zdravé verejné financie; digitálne Slovensko – štát v mobile; kybernetická bezpečnosť; rýchly internet pre každého; digitálna ekonomika.	1,1 mld. €
Spolu		6,5 mld. €

Zdroj: Plán obnovy a odolnosti SR

Národné operačné programy EŠIF: V zmysle partnerskej dohody SR na roky 2021-2027 budú operácie financované z EFRR (cieľa Investovanie pre rast a zamestnanosť), ESF+, KF a FST realizované **prostredníctvom jedného Programu Slovensko** (OP Slovensko). Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (MPRV SR) bude riadiacim orgánom pre Strategický plán SPP 2023-2027 a bude zodpovedné za jeho prípravu, ako aj za implementáciu EN-RAF a zároveň riadiacim orgánom pre Operačný program Rybné hospodárstvo na roky 2021-2027.

Celková alokácia Programu Slovensko na programové obdobie 2021-2027 činí **12,59 mld. Eur**, čo je v programe rozdelené v rámci 5 cieľov politik a ich jednotlivých priorít. Najväčšia finančná alokácia je pridelená na prioritu 3P1 Doprava (2,18 mld. Eur) a prioritu 2P2 Životné prostredie (2,03 mld. Eur). Pre Fond na spravodlivú transformáciu v prioritě 6 bolo vyčlenených celkom 0,44 mld. Eur.

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
Cieľ politiky 1: KONKURENCIESCHOPNEJŠIA A INTELIGENTNEJŠIA EURÓPA na presadzovanie inovatívnej a inteligentnej transformácie hospodárstva a regionálnej prepojenosti IKT	1 890 150 000 €	15,01%
1P1: Veda, výskum a inovácie	1 778 050 000 €	14,12%
1P2: Digitálna pripojiteľnosť	112 100 000 €	0,89%
Cieľ politiky 2: ZELENŠIA EURÓPA podporujúca prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility	4 227 647 279 €	33,57%
2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	1 306 549 999 €	10,37%
2P2: Životné prostredie	2 030 497 280 €	16,12%
2P3: Udržateľná mestská mobilita	890 600 000 €	7,07%
Cieľ politiky 3: PREPOJENEJŠIA EURÓPA vďaka posilneniu mobility	1 999 903 170 €	15,88%
3P1: Doprava	1 999 903 170 €	15,88%
Cieľ politiky 4: SOCIÁLNEJŠIA A INLUZÍVNEJŠIA EURÓPA implementujúca Európsky pilier sociálnych práv	3 251 604 336 €	25,82%
4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce	527 471 548 €	4,19%
4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	623 293 550 €	4,95%
4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	241 606 000 €	1,92%
4P4: Záruka pre mladých	283 969 292 €	2,25%
4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby	1 169 957 946 €	9,29%
4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít	269 000 000 €	2,14%
4P7: Sociálne inovácie a experimenty	68 153 000 €	0,54%
4P8: Potravínová a materiálna deprivácia	68 153 000 €	0,54%
Cieľ politiky 5: EURÓPA BLIŽŠIE K OBČANOM vďaka podpore udržateľného a integrovaného rozvoja všetkých typov území a miestnych iniciatív	403 637 715 €	3,21%
5P1: Moderné regióny	403 637 715 €	3,21%
Priorita 6: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%
6P1: Fond na spravodlivú transformáciu	440 658 242 €	3,50%

Priorita Programu Slovensko	Finančná alokácia v Eur	podiel
Priorita 7: Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
7P1-7P4:Technická pomoc	380 134 191 €	3,02%
CELKOM	12 593 734 933 €	100% 100%

Zdroj: Program Slovensko (schválený vládou SR dňa 28. júna 2022).

Indikatívny časový plán čerpania EŠIF z Programu Slovensko 2021-2027 v Eur							
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	SPOLU
0 €	2 110 774 072 €	2 178 968 551 €	2 131 671 778 €	2 219 229 074 €	1 927 707 085 €	2 025 384 373 €	12 593 734 933 €

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+ podľa Program Slovensko verzia 1.0 (december 2021)

V nasledujúcej tabuľke je orientačne znázornené prepojenie jednotlivých priorít Programu Slovensko na Špecifické ciele PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2023-2030:

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Liptovské Sliache na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
1. PLNÉ VYUŽITIE MIESTNEHO POTENCIÁLU	1.1 Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prirodzených ekosystémov)	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	1.2 Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície	5P1: Moderné regióny 4P4: Záruka pre mladých
	1.3 Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl	1P1: Veda, výskum a inovácie 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P4: Záruka pre mladých
	1.4 Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce	2P3: Udržateľná mestská mobilita 5P1: Moderné regióny 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P4: Záruka pre mladých
2. PODPORA MIESTNEJ EKONOMIKY	2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 1P1: Veda, výskum a inovácie
	2.2 Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce	4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu 4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P7: Sociálne inovácie a experimenty
	2.3 Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb	5P1: Moderné regióny 4P1: Adaptabilný a prístupný trh práce 4P7: Sociálne inovácie a experimenty 2P2: Životné prostredie
	2.4 Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov	5P1: Moderné regióny 3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
3. ROZVOJ MIESTNYCH SLUŽIEB	3.1 Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja miest a obcí na princípoch participácie verejnosti	2P2: Životné prostredie 5P1: Moderné regióny
	3.2 Podporovať adaptáciu sídiel a krajiny na dopady zmeny klímy	2P2: Životné prostredie 4P4: Záruka pre mladých
	3.3 Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom	2P2: Životné prostredie 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.4 Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu	3P1: Doprava 2P3: Udržateľná mestská mobilita
	3.5 Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry	2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
	3.6 Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie	4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu

Priorita	Špecifický cieľ PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2023-2030	Priorita Programu Slovensko
	3.7 Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 4P8: Potravinová a materiálna deprivácia
	3.8 Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít
	3.9 Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku	4P5: Aktívne začlenenie a dostupné služby 4P6: Aktívne začlenenie rómskych komunít 1P2: Digitálne prepojitelnosť 2P1: Energetická efektívnosť a dekarbonizácia
4. LEPŠIE SPRÁVOVANIE VECÍ VEREJNÝCH	4.1 Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy	1P2: Digitálna prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie 4P2: Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie 4P3: Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu
	4.2 Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“	1P2: Digitálne prepojitelnosť 1P1: Veda, výskum, inovácie
	4.3 Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce	5P1: Moderné regióny

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

Programy cezhraničnej spolupráce Interreg Europe a nadnárodnej spolupráce Central Europe a Interreg Danube: Zameriavajú sa na zlepšenie regionálnych politík prostredníctvom výmeny skúseností, inovatívnych postupov a budovania kapacít medzi subjektmi podieľajúcimi sa na implementácii a príprave regionálnych politík. Ide o projekty mäkkého charakteru, kde môžu byť realizované pilotné investičné aktivity v obmedzenom rozsahu. Podpora je zameraná od výskumu a inovácií, životného prostredia, klimatických zmien, sociálnej problematiky, dopravy a mobility až k previazaným oblastiam integrovaného rozvoja.

INTERREG Slovensko - Poľsko na roky 2021-2027: Oprávnená oblasť sa rozprestiera na oboch stranách Karpát, prevažne v horských oblastiach. Práve tieto horské podmienky sťažujú obyvateľom pohraničia a návštevníkom rýchle a pohodlné cestovanie. Rozloha programovej oblasti je viac ako 39 tisíc km², z čoho je takmer 60% na poľskej strane. Na Slovensku programová oblasť zahŕňa Žilinský samosprávny kraj, Prešovský samosprávny kraj a okres Spišská Nová Ves v Košickom samosprávnom kraji. V roku 2018 dosiahol počet obyvateľov programovej oblasti takmer 5,2 miliónov, z ktorých približne 70% žilo na poľskej strane. Riadiacim orgánom pre programové obdobie 2021-2027 bude Ministerstvo fondov a regionálnej politiky Poľskej republiky. MIRRI SR bude národným implementačným orgánom. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1. K prírode ohľaduplné a bezpečné pohraničie	- Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy - Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	24 830 251 €
2. Prepojenejšie pohraničie	Rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility odolnej proti zmene klímy vrátane zlepšeného prístupu k TEN-T a cezhraničnej mobilite	23 005 741 €
3. Tvorivé a turisticky atraktívne pohraničie	Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	62 649 562 €
4. Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia	- Posilňovanie inštitucionálnej kapacity orgánov verejnej moci, najmä tých, ktoré sú oprávnené riadiť osobitné územie, ako aj zainteresovaných strán - Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	10 342 917 €
CELKOM		120 828 471 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027 Poľsko – Slovensko (verzia december 2021)

INTERREG Slovensko – Česko na roky 2021-2027: Programovou oblasťou na Slovensku sú regióny NUTS III Trnavský samosprávny kraj, Trenčiansky samosprávny kraj a Žilinský samosprávny kraj, v Českej republike je to Juhomoravský kraj, Zlínsky kraj a Moravskosliezsky kraj. V programovom období 2021-2027 bude program riadiť Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (MIRRI SR), ktoré pôsobí ako riadiaci orgán, a Spoločný technický sekretariát. Miera spolufinancovania bude 80%.

Program INTERREG SLOVENSKO - ČESKO 2021-2027		
Priorita	Špecifické ciele	Finančná alokácia bez technickej pomoci
1.1 Životné prostredie	Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia	19 935 420 €
2.1 Vzdelávanie	Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu	7 176 751 €
2.2 Kultúra a cestovný ruch	Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie	43 060 507 €
3.1 Inštitucionálna spolupráca	Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch	4 784 501 €
3.2 Miestne iniciatívy	Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“	4 784 501 €
CELKOM		79 741 680 €

Zdroj: Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Česko 2021-2027 (verzia 4.4.2022)

Indikatívny časový plán čerpania programov cezhraničnej spolupráce v rokoch 2021-2027 vrátane technickej pomoci v Eur								
Program	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	CELKOM
Interreg Poľsko – Slovensko	17 390 306	17 738 112	18 092 874	18 454 732	18 823 827	19 200 303	19 584 309	129 284 462
Interreg Slovensko – Česko	11 477 044	11 706 585	11 940 717	12 179 531	12 423 121	12 671 584	12 925 016	85 323 597
	28 867 350	29 444 697	30 033 591	30 634 263	31 246 948	31 871 887	32 509 325	214 608 059

Zdroj: PHSR Žilinský kraj 2021+

Komunitárne programy a finančné iniciatívy EÚ sú pomerne náročné programy na prípravu a implementáciu pre obec ako samosprávnú jednotku. **Sú pre ne však realizovateľné v partnerskej spolupráci s mimovládnyimi organizáciami, mestami alebo inštitúciami verejnej správy.** Ide o fondy, ktoré sú spravované centrálné, priamo Európskou komisiou alebo ňou poverenými inštitúciami – tzv. centrálné riadené programy, ktorých finančné alokácie v programovom období 2021-2027 porastú. Žiadosti o ich čerpanie sú však náročné na prípravu z dôvodu celoeurópskej konkurencie a ich zamerania, ktoré musí spĺňať atribúty inovatívnosti a kreativity, udržateľnosti a prenositeľnosti znalostí v kontexte EÚ. Ide o 11 centrálnych programov:

1. **Horizont Európa/Horizon Europe** (veda, konkurencieschopnosť, inovácia);
2. **Connecting Europe Facility – CEF** (Nástroj pre prepojenie Európy – transeurópska dopravná, energetická a digitálna infraštruktúra);
3. **Erasmus+** (vzdelávanie/odborná príprava, mládež, šport);
4. **Kreatívna Európa/Creative Europe** (delí sa na dve časti: Kultúra a Média; kultúrna a jazyková rozmanitosť, kultúrne dedičstvo a konkurencieschopnosť, audiovizuálna tvorba);
5. **CERV/Citizenship, Equality, Rights and Values** – Práva a hodnoty (nahradil program Europe for Citizens/Európa pre občanov, podporuje európske práva, hodnoty, rovnosť a participáciu občanov);
6. **LIFE** (životné prostredie, zmena klímy);
7. **Program pre jednotný trh** (bezpečnosť potravín, ochrana spotrebiteľa, konkurencieschopnosť MSP, efektívny jednotný trh, európske štatistiky, účinné štandardy);
8. **Program na podporu reforiem** (správa verejných rozpočtov, podnikateľské prostredie, vzdelávanie a odborná príprava/sociálna oblasť, životné prostredie/energetika);
9. **InvestEU** (udržateľná infraštruktúra, výskum/inovácia/digitalizácia, malé a stredné podniky – MSP, sociálne podnikanie a zručnosti);

10. **Digitálna Európa** (výkonná výpočtová technika, umelá inteligencia, kybernetická bezpečnosť a dôvera, pokročilé digitálne zručnosti, využitie digitálnych kapacít a interoperabilita);
11. **European Solidarity Corps** (solidarita a podpora tretím krajinám).

Zdrojom financovania projektov v partnerskej spolupráci s inými subjektmi je aj **Vyšehradský fond** (Visegrad Fund). Je medzinárodná donorská organizácia založená v roku 2000 vládami krajín V4 (Slovenska, Česka, Maďarska a Poľska) na podporu regionálnej spolupráce medzi krajinami V4 a medzi regiónom V4 a ďalšími krajinami (regiónom západného Balkánu a Východného partnerstva). Fond z príspevkov členských krajín V4 poskytuje 8 miliónov Eur prostredníctvom grantov, podporou mobilit a štipendií. Ostatné darcovské krajiny (Kanada, Nemecko, Holandsko, Južná Kórea, Švédsko, Švajčiarsko, Spojené štáty americké) poskytli ďalších 10 miliónov Eur prostredníctvom rôznych grantových programov vedených fondom od roku 2012. Fond podporuje nasledovné oblasti: (1) Kultúrna a spoločná identita; (2) Vzdelávanie a budovanie kapacít; (3) Regionálny rozvoj, životné prostredie a turizmus; (4) Verejná politika a inštitucionálne partnerstvo; (5) Inovácia, výskum, vývoj, podnikanie; (6) Demokratické hodnoty a médiá; (7) Sociálny rozvoj.

Fondy EHP a Nórska: Slovenská republika je od roku 2004 príjemcom podpory z Nórskeho finančného mechanizmu (EEA grants), ktorý doteraz zafinancoval podporu pre projekty v hodnote 263 mil. Eur. V rokoch 2014-2021 boli sumou približne 113 mil. Eur podporené projekty zamerané na oblasť kultúry, občianskej spoločnosti, dobrej správy vecí verejných, základných práv a slobôd a ďalej na oblasť životného prostredia, energetiky, zmeny klímy a nízkouhlíkového hospodárstva. V nasledujúcom období do roku 2027 je možné opätovne počítať s týmito fondmi.

EPC financovanie: Hlavným predmetom energetických služieb so zaručeným výsledkom (Energy Performance Contracting – EPC) je návrh, projektovanie a realizácia investičných úsporných opatrení v existujúcej budove, areáli alebo inej prevádzkovej jednotke vrátane energetického manažmentu. Investičné náklady hradí dodávateľ, úsporné opatrenia sú niekoľko rokov splácané z dosiahnutých úspor. Pre celý projekt je len jeden dodávateľ (poskytovateľ energetických služieb/ESCO), ktorý na seba berie väčšinu finančných aj technických rizík. Metóda EPC je všeobecne vhodná pre objekty s vysokou spotrebou energie a s horšou energetickou účinnosťou. Výhody tejto metódy financovania sú: záruka úspešnosti projektu, dlhodobo dosahované zníženie spotreby energie, jeden dodávateľ, rovnaká motivácia dodávateľa i zákazníka, možnosť zaistenia financovania projektu, zlepšenie kvality pracovného a životného prostredia. Táto metóda je predovšetkým vhodná pre štátne inštitúcie a organizácie, pre kraje, mestá, obce a ich príspevkové organizácie.

Modernizačný fond: Hlavným cieľom je podporiť členské štáty EÚ modernizáciou a dekarbonizáciou ich energetických systémov. Fond podporuje projekty, ktoré pomôžu splniť ciele pre znížovanie emisií skleníkových plynov, zvyšovanie energetickej účinnosti a rozvoj obnoviteľných zdrojov energie. Podpora z fondu doplní financie z Programu Slovensko tak, aby sa neprekrývali, a zároveň aby bola podpora prístupná čo najširšiemu okruhu žiadateľov a ich technologickým riešeniam.

ZOZNAM SKRATIEK

SR	Slovenská republika	OOOR Región	Oblastná organizácia cestovného ruchu Región
ČR	Česká republika	Liptov	Liptov
PL	Poľská republika	SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kura- tela
ŽSK	Žilinský samosprávny kraj	SŠ	Stredná škola
ZASK	Žilinský samosprávny kraj	V4	Neformálne združenie krajín Poľsko, Sloven- sko, Česká republika a Maďarsko
MDaV SR	Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej re- publiky	VÚC	Vyšší územný celok
MIRRI	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky	ZMOS	Združenie miest a obcí Slovenska
MPRV	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vi- dieka Slovenskej republiky	ZŠ	Základná škola
MPSVaR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky	ZUŠ	Základná umelecká škola
MV SR	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky	I.tr.	Cesta I. triedy
PPA	Poľnohospodárska platobná agentúra	a i.	a iné
SK8	Spolupráca 8 krajov	a pod.	a podobne
ŠÚSR	Štatistický úrad Slovenskej republiky	a. s.	Akiová spoločnosť
ŠOP SR	Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky	atď.	a tak ďalej
REGOB	Register obyvateľov Slovenskej republiky	BRO	Biologicky rozložiteľný odpad
RÚSS Žilina	Regionálny úrad školskej správy v Žiline	BV	Bežné výdavky
UPSVaR	Úrad práce sociálnych vecí a rodiny	CD	Cestná doprava
CVČ	Centrum voľného času	CIZS	Centrum integrovanej zdravotnej starostlivosti
CVTI	Centrum vedeckých a technických informácií	CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
EK	Európska komisia	CO	Civilná ochrana
EÚ	Európska únia	CO ₂	Oxid uhličitý
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	CR	Cestovný ruch
IoT	Internet vecí	ČOV	Čistička odpadových vôd
ISEMI	Inštitút pre medzinárodnú bezpečnosť a krí- zové riadenie	D1	Diaľnica, súčasť vetvy „A“, 5. paneurópskeho koridoru a európskych ciest E50
IVPR	Inštitút pre výskum práce a rodiny	DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad	EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
MAS	Miestna akčná skupina	EHP	Európsky hospodársky priestor
MŠ	Materská škola	EMAS	Schéma pre environmentálne manažérstvo a audit
ODI	Okresný dopravný inšpektorát	ENRAF	Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond

EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka	MA 21	Miestna agenda 21
EPC	Energy Performance Contracting	MAD	Mestská autobusová doprava
ESF+	Európsky sociálny fond	MHD	Mestská hromadná doprava
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	mil.	Milión
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета	mld.	Miliarda
EUI	European Urban Initiative	MRK	Marginalizovaná rómska komunita
EZ	Environmentálna záťaž	MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
CEF	Connecting Europe Facility	NDS	Národná diaľničná spoločnosť
Eur	Euro – spoločná európska mena	NP	Národný park
EVVO	Environmentálne vzdelávanie, výchova a osвета	NKP	Národná kultúrna pamiatka
EZ	Environmentálne záťaž	NPP	Nepoľnohospodárska pôda
FO	Fyzická osoba	NUTS III	Územná jednotka na úrovni VÚC
FO	Finančné operácie	OKEČ	Odvetvie klasifikácie ekonomických činností
FST	Fond na spravodlivú transformáciu	OP	Operačný program
GIS	Geografický informačný systém	ORKO	Oblasť riadenia kvality ovzdušia
ha	hektár	OŠK	Obecný športový klub
HBV	Hromadná bytová výstavba	OZ	Občianske združenie
CHKO	Chránená krajinná oblasť	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
CHVÚ	Chránené vtáčie územie	PHSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
IBV	Individuálna bytová výstavba	UMR Liptov	Územie udržateľného mestského rozvoja Ružomberok – Liptovský Mikuláš
ID	Integrovaná doprava	PP	Poľnohospodárska pôda
IDS	Integrovaný dopravný systém	PO	Právnická osoba
IKT	Informačne a komunikačné technológie	PRV	Program rozvoja vidieka
IROP	Integrovaný regionálny operačný program	PUM	Plán udržateľnej mobility
IS	Informačné systémy	RIC	Regionálne inovačné centrum
ISO	Systém riadenia kvality podľa Medzinárodnej organizácie pre štandardizáciu	RIÚS	Regionálna integrovaná územná stratégia
IÚI	Integrované územné investície	RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
IÚS	Integrovaná územná stratégia	SEAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky
IZS	Integrovaný záchranný systém	SECAP	Akčný plán v oblasti udržateľnej energetiky a klímy
KF	Kohézny fond	SODB2021	Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2021
KO	Komunálny odpad	SPP	Slovenský plynárenský priemysel
KV	Kapitálové výdavky	s. r. o.	Spoločnosť s ručením obmedzeným
LED	Svetlo vyžarujúca dióda (skratka z anglického light-emitting diode)	SSE	Stredoslovenská energetika

SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba	UMR	Územie udržateľného mestského rozvoja
tis.	Tisíc	VOD	Verejná osobná doprava
TKO	Tuhý komunálny odpad	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie
TV	Televízia	V4	Krajiny Vyšehradskej spolupráce
TEN-T	Transeurópska dopravná sieť	ZŤP	Osoba zdravotne ťažko postihnutá
ÚPN	Územný plán	ZRPŠ	Združenie rodičov a priateľov školy

ZOZNAM VÝCHODISKOVÝCH DOKUMENTOV

- ❖ Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021-2027
- ❖ Program Slovensko 2021-2027
- ❖ Národná stratégia regionálneho rozvoja SR (NSRR) 2014-2030
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2022-2030
- ❖ Integrovaná územná stratégia UMR Liptov na roky 2023 - 2030
- ❖ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Sliače na roky 2015 - 2021

PRÍLOHY

PRÍLOHA 1

ZÁSOBNÍK PROJEKTOV A AKČNÝ PLÁN OBCE LIPTOVSKÉ SLIAČE PRE OBDOBIE 2023 - 2030

Príloha 1 Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Sliače na roky 2023 - 2030

ZÁSOBNÍK PROJEKTOV a AKČNÝ PLÁN obce Liptovské Sliače pre obdobie 2023 - 2030

Odhadovaná potreba finančných zdrojov:

350 000,00 €

p. č.	Názov projektového zámeru	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY				Odhad obdobia realizácie				Poznámka
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	11 projektov	12 projektov	39 projektov	Opatrenie PHSR obce	
				áno/nie	áno/nie	áno/nie		2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030		
1	Detské ihrisko	Obec Lipt. Sliače	60 000,00 €					x			1.3.1	
2	Rekonštrukcia chodníka "Ulička" Vyšný Sliač	Obec Lipt. Sliače	50 000,00 €					x			3.4.1	
3	Chodník v Strednom Sliači	Obec Lipt. Sliače	50 000,00 €					x			3.4.1	
4	Zvýšenie energetickej účinnosti kultúrneho domu a obecného úradu	Obec Lipt. Sliače	190 000,00 €					x			3.5.2	
5	Propagácia a osвета separovania odpadu	Obec Lipt. Sliače								x	3.2.3	
6	Obstaranie odpadových nádob na separovaný zber v obci	Obec Lipt. Sliače						x			3.3.1	
7	Rekonštrukcia a dobudovanie kanalizačného systému	Obec Lipt. Sliače							x		1.1.3	
8	Revitalizácia brehov potoka	Obec Lipt. Sliače							x		1.1.3	
9	Pravidelné čistenie potoka a odstraňovanie invazívnych burín v jeho okolí	Obec Lipt. Sliače								x	1.1.3	
10	Realizácia protipovodňových opatrení	Obec Lipt. Sliače							x		3.2.2	
11	Vybudovanie a úprava odvodňovacích rigolov	Obec Lipt. Sliače							x		3.2.2	
12	Rekonštrukcia vodovodu	Obec Lipt. Sliače							x		1.1.3	
13	Znižovanie energetickej náročnosti obecných budov	Obec Lipt. Sliače								x	3.5.2	
14	Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie	Obec Lipt. Sliače								x	3.5.2	
15	Podpora efektívneho fungovania Združenia pre cestovný ruch	Obec Lipt. Sliače								x	4.3.1	
16	Podpora efektívneho fungovania Združenia podnikateľov a živnostníkov obce	Obec Lipt. Sliače								x	4.3.1	
17	Podpora efektívneho fungovania spolupráce obce s tretím sektorom	Obec Lipt. Sliače								x	4.3.1	
18	Spolupráca s okolitými obcami	Obec Lipt. Sliače								x	4.3.1	
19	Spolupráca obce s MAS a mikroregiónmi Liptova	Obec Lipt. Sliače								x	4.3.1	
20	Rozšírená a systémová spolupráca so zahraničnými	Obec Lipt. Sliače								x	4.3.1	

p. č.	Názov projektového zámery	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY				Odhad obdobia realizácie				Poznámka
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	11 projektov	12 projektov	39 projektov	Opatrenie PHSR obce	
				áno/nie	áno/nie	áno/nie		2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030		
	partnermi a družobnými obcami											
21	Rozvoj spolupráce s farským úradom	Obec Lipt. Sliache								x	4.3.1	
22	Rekonštrukcia miestnych komunikácií	Obec Lipt. Sliache								x	3.4.1	
23	Vybudovanie chodníkov	Obec Lipt. Sliache								x	3.4.1	
24	Dobudovanie a skvalitnenie vedľajších ciest	Obec Lipt. Sliache								x	3.4.1	
25	Skvalitnenie ciest do Liptovskej Štiavnice a Partizánskej Ľupče	Obec Lipt. Sliache							x		3.4.1	
26	Bezpečnostné opatrenia na nebezpečných dopravných úsekoch	Obec Lipt. Sliache							x		3.4.5	
27	Realizácia parkovísk a odstavných plôch pre kamióny na začiatku obce	Obec Lipt. Sliache						x			3.4.5	
28	Vytvorenie komplexu služieb v centre obce	Obec Lipt. Sliache							x		2.1.2	
29	Modernizácia a dobudovanie verejného osvetlenia	Obec Lipt. Sliache						x			3.5.2	
30	Modernizácia a dobudovanie kamerového systému	Obec Lipt. Sliache						x			3.9.1	
31	Modernizácia a dobudovanie IT technológií a sietí	Obec Lipt. Sliache							x		4.2.1	
32	Realizácia služieb cez obecný podnik	Obec Lipt. Sliache								x	2.2.2	
33	Spolupráca s investormi pri realizácii rozvojových zámierov	Obec Lipt. Sliache								x	2.1.1	
34	Rozvoj pracovných príležitostí a podpora podnikateľských aktivít v obci	Obec Lipt. Sliache								x	2.2.2	
35	Zefektívnenie systému vymáhania platenia miestnych daní	Obec Lipt. Sliache								x	4.1.1	
36	Podpora SHR	Obec Lipt. Sliache								x	2.3.1	
37	Využitie minerálnych prameňov na rozvoj cestovného ruchu	Obec Lipt. Sliache							x		2.4.1	
38	Vytváranie produktov cestovného ruchu a zabezpečenie podmienok pre ich zavádzanie	Obec Lipt. Sliache								x	2.4.1	
39	Budovanie náučných chodníkov	Obec Lipt. Sliache								x	2.4.2	
40	Budovanie vyhliadkových veží	Obec Lipt. Sliache								x	2.4.2	
41	Budovanie a skvalitňovanie cyklotrás	Obec Lipt. Sliache						x			3.4.3	
42	Značenie cyklistických a turistických chodníkov	Obec Lipt. Sliache								x	3.4.3	
43	Podpora nových foriem CR	Obec Lipt. Sliache								x	2.4.1	
44	Vytváranie strategických dokumentov obce	Obec Lipt. Sliache								x	3.1.1	
45	Informačné tabule a kiosky	Obec Lipt. Sliache							x		4.2.2	
46	Údržba a modernizácia internetovej stránky obce	Obec Lipt. Sliache								x	4.1.5	
47	Modernizácia obecného rozhlasu	Obec Lipt.						x			4.1.5	

p. č	Názov projektového zámery	Žiadateľ	Rozpočet projektu v EUR	STAV PRÍPRAVY				Odhad obdobia realizácie				Poznámka
				Projektová dokumentácia	Stavebné povolenie	Verejné obstarávanie	Odhad nákladov na prípravu projektu	11 projektov	12 projektov	39 projektov	Opatrenie PHST obce	
								2023 - 2026	2026 - 2030	2023 - 2030		
		Sliače										
48	Vysporiadanie pozemkov v obci	Obec Lipt. Sliače								x	4.1.2	
49	Realizácia inžinierskych sietí v obci	Obec Lipt. Sliače								x	3.5.1	
50	Budovanie technickej infraštruktúry v obci	Obec Lipt. Sliače								x	4.1.2	
51	Vytvorennie oddychových zón	Obec Lipt. Sliače								x	3.1.2	
52	Budovanie drobnej miestnej architektúry a jej pravidelná údržba	Obec Lipt. Sliače								x	3.1.2	
53	Údržba čistého verejného priestranstva a plôch v okolí cestných komunikácií	Obec Lipt. Sliače								x	3.1.2	
54	Rekonštrukcia cintorínov	Obec Lipt. Sliače							x		3.1.2	
55	Modernizácia mostov	Obec Lipt. Sliače								x	3.4.1	
56	Rozširovanie poskytovaných sociálnych služieb	Obec Lipt. Sliače								x	3.7.1	
57	Podpora vzdelávania a voľnočasových aktivít	Obec Lipt. Sliače								x	1.3.1	
58	Podpora rozvoja komunitného života	Obec Lipt. Sliače								x	3.7.4	
59	Osveta v oblasti folklóru a histórie obce	Obec Lipt. Sliače								x	1.2.2	
60	Podpora kultúrneho rozvoja obce	Obec Lipt. Sliače								x	1.2.3	
61	Výstavba, rekonštrukcia a modernizácia športovej infraštruktúry obce	Obec Lipt. Sliače								x	1.4.2	
62	Modernizácia a rekonštrukcia ZŠ a MŠ	Obec Lipt. Sliače						x			3.6.1	

PRÍLOHA 2

TYPOVÉ AKTIVITY PRE JEDNOTLIVÉ OPATRENIA PHSR OBCE LIPTOVSKÉ SLIAČE NA ROKY 2023 - 2030

PRIORITA 1: Plné využitie miestneho potenciálu

Strategický cieľ 1: Vytvárať podmienky pre ochranu a zlepšovanie prírodných zdrojov, zhodnocovanie kultúrne - historického dedičstva, pre všestranný rozvoj talentu detí a mládeže a aktívne športové vyžitie obyvateľov obce.

Špecifický cieľ 1.1

Zabezpečovať ochranu a zlepšovať kvalitu prírodných zdrojov (ovzdušia, pôdy, lesov, biodiverzity, vody a prírodných ekosystémov)

Opatrenie	Typové aktivity
1.1.1 Prispievať k ochrane ovzdušia, lesov a poľnohospodárskej pôdy	❖ využívať metodickú podporu a koordináciu v oblasti mitigačných opatrení s cieľom znižovania produkcie skleníkových plynov v sídlach (nízkouhlíková stratégia Žilinského kraja, podpora tvorby SECAP, komunitnej energetiky a i.) a zabezpečovať komplexné riešenia na znižovanie emisií oxidu uhličitého a ďalších skleníkových plynov do roku 2030, ❖ zaviesť a udržiavať systém monitorovania kvality ovzdušia a o výsledkoch monitorovania pravidelne informovať obyvateľov, ❖ spolupracovať na zlepšovaní kvality ovzdušia v oblastiach s riadenou kvalitou ovzdušia s využitím medzinárodných a národných projektov (napríklad program LIFE), ❖ podporovať výmeny kotlov na tuhé palivo v domácnostiach vrátane podpory sociálne slabších obyvateľov, ktorí nedosiahnu na štandardné podmienky financovania výmeny kotlov, ❖ spracovať a implementovať Nízkouhlíkovú stratégiu obce a podporovať princípy prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, ❖ podporovať zriaďovanie nízkoemisných a bezemisných zón v obci a v rekreačnom území, ❖ podporovať reštrikcie voči osobným automobilom so spaľovacím motorom v nízkoemisných zónach, ❖ podporovať zriadenie obytných zón s upraveným dopravným režimom (napr. trendových Zón 30), ❖ podporovať dopravnú obsluhu zón nízkoemisnou a bezemisnou dopravou, ❖ podporovať nízkoemisné a bezemisné dopravné riešenia na území národných parkov a lokalít európsky a svetovo významného kultúrneho a prírodného dedičstva, ❖ zabezpečovať výsadbu a regeneráciu izolačnej zelene oddelujúcej obytnú zástavbu od priemyselných stavieb, komerčných areálov alebo frekventovaných dopravných koridorov, ❖ podporovať budovanie protihlukových stien a bariér a realizáciu protihlukovej výsadby, ❖ koordinovať riadenie svetelnej signalizácie na križovatkách ako tzv. "zelené vlny", ❖ identifikovať a využívať možnosti zachytávania uhlíka s dôrazom na prírode blízke opatrenia (ochrana rozsiahlejších starých lesov, mokradí a pod.), ❖ pri aktualizácii alebo vypracovaní strategických dokumentov vrátane územných plánov prioritizovať ochranu lesov a poľnohospodárskej pôdy do záväznej časti územných plánov miest a obcí v regióne, ❖ zabezpečiť ochranu a udržateľnú obnovu lesa podľa podmienok biotopov, prírodného drevinového zloženia, multifunkčného využitia, vhodného manažmentu a očakávaných dopadov zmeny klímy, ❖ v lesnom prostredí realizovať protierózne, vodozadržné, brehoochranné a podobné opatrenia,

		❖ zabezpečiť ochranu poľnohospodárskej pôdy pred zástavbou, nevhodnou urbanizáciou a infraštruktúrou ako skladovacie priestory, dopravné stavby a i., ❖ zabrániť vysychaniu poľnohospodárskej pôdy a podporovať napr. zakladanie remízok v poľnohospodárskej krajine, ❖ zmierniť povrchový odtok vytváraním vsakovacích území na poľnohospodárskych plochách agrotechnickými opatreniami, ❖ participovať na spoločných projektoch so zapojením partnerov z krajov, univerzít, mimovládnych organizácií, podnikov i verejnosti.
1.1.2	Podporovať zastavenie poklesu biodiverzity, strát biotopov, poškodzovania ekosystémov a degradácie krajiny	❖ zabrániť ďalšiemu zhoršeniu stavu zachovania významných druhov a stratám prioritných a inak významných biotopov, ❖ participatívne vypracovať Integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny a zabrániť ďalšiemu narušovaniu charakteristického rázu liptovskej krajiny, ❖ realizovať analýzu problémov, bariér a príležitostí pre integrovaný systém spoločného spravovania prírody a krajiny z pohľadu vlastníkov, správcov a užívateľov územia a ich záujmových skupín, ❖ navrhnuť systém pravidelného komplexného monitorovania udržateľnosti územia – prírody, krajiny a ekosystémových služieb, ❖ podporovať tvorbu prirodzených krajinných prvkov, ktoré môžu slúžiť ako ekokoridory, ❖ metodicky podporovať územný rozvoj samospráv (územný plán obce, zmeny a doplnky územných plánov, územné plány zón ai. v zmysle integrovaného manažmentu krajiny vrátane podpory vytvárania krajinnno-ekologických plánov, ❖ obnovovať najcennejšie časti prírodného dedičstva (druhových populácií, biotopov, segmentov krajiny), ❖ zabezpečiť ochranu krajiny pred šírením invázných a nepôvodných druhov a zabezpečiť odstraňovanie invázných druhov rastlín, ❖ zlepšiť spoluprácu so ŠOP SR a správami národných parkov s cieľom zlepšiť manažment chránených území prostredníctvom rád národných parkov vrátane urýchlenia prijatia zonácií národných parkov.
1.1.3	Podporovať ochranu vôd, zásobovanie pitnou vodou a čistenia odpadových vôd	❖ spracovať, zverejniť a implementovať koncepciu ochrany, zadržiavania a využívania vôd, ❖ spracovať projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia, ❖ zabezpečiť vypracovanie projektových dokumentácií pre územia ohrozené povodňami, ❖ zrealizovať protipovodňové opatrenia, ❖ zabezpečiť ochranu existujúcich zdrojov povrchových a podzemných vôd, ❖ rekonštruovať a intenzifikovať existujúce vodárenské zdroje podzemných vôd pri súčasnom zabezpečení splnenia požiadaviek na ich kvalitatívnu a kvantitatívnu ochranu, ❖ podporovať budovanie nových vodárenských zdrojov podzemných vôd, ❖ zabezpečovať zvýšenie retencie vody v území, ❖ zvýšiť podiel zásobovania obyvateľstva pitnou vodou verejnými vodovodmi na základe výsledkov analýzy zásobovania pitnou vodou a zistenia kapacity existujúcich vodojemov, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a údržbu verejnej vodárenskej infraštruktúry (riešenie zásobovania pitnou vodou, riešenie čistenia komunálnych odpadových vôd v oblastiach s nízkym podielom odkanalizovania), ❖ zavádzať alternatívny spôsob nakladania s odpadovými vodami tam, kde nie je vybudovaná kanalizačná sieť (domové čističky odpadových vôd).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Podiel obyvateľov napojených na kanalizáciu s čistením odpadových vôd ❖ Podiel poľnohospodárskej pôdy s ekologickým hospodárením	
Voliteľné	❖ Napojenosť % obyvateľstva z celkového počtu domácností a iných objektov napojených na infraštruktúru pre zásobovanie pitnou vodou ❖ Oblasť riadenia kvality ovzdušia – ORKO	

	❖ Monitoring kvality ovzdušia ovplyvnenej dopravou (lokálne znečistenie ovzdušia merané na monitorovacích staniciach v regióne Liptov) ❖ Emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia ❖ Vypracovaný integrovaný plán obnovy udržateľnej krajiny s osobitným cieľom zachovania charakteristického rázu liptovskej krajiny ❖ Vypracovaný projekt revitalizácie vodných tokov na území sídiel a ich bezprostredného okolia ❖ Podiel vodných útvarov v dobrom stave ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky NO₂ v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³) ❖ Priemerná ročná koncentrácia znečisťujúcej látky PM 2,5 v ovzduší v mikrogramoch na meter kubický (µg/m³)
--	--

Špecifický cieľ 1.2

Zachovávať a zhodnocovať kultúrne a historické dedičstvo, rozvíjať živú kultúru a uchovávať tradície

Opatrenie	Typové aktivity
1.2.1 Podporovať citlivú obnovu a renováciu kultúrnych pamiatok a miestnych pamätihodností v obci	❖ spolupracovať s odborníkmi na urbanizmus, architektúru, záchranu tradičnej architektúry a obnovu krajiny a dosiahnuť súlad miestne jedinečných hodnôt krajiny s urbanizovaným územím so zámerom podporovať lokálny „genius loci“, ❖ vypracovať a pravidelne aktualizovať zoznam miestnych pamätihodností v obci, ❖ zmapovať aktuálny stav kultúrnych pamiatok a pamätihodností na území obce vrátane sakrálnych, technických a vojenských pamiatok a označiť ich aj s využitím digitálnych technológií, ❖ obnovovať, rekonštruovať a revitalizovať pamiatkové objekty a miestne pamätihodnosti vo vlastníctve štátu, samosprávy, cirkvi, neziskového a súkromného sektora a iných, s možnosťou ich využitia na kultúrno-spoločenské a osvetové účely, pamätné izby, poskytovanie zážitkových foriem vzdelávania a kultúrneho turizmu, atraktívne trávenie voľného času, a s tým spojené obstaranie vybavenia, vrátane IKT vybavenia, ❖ renovovať, kreatívne zhodnocovať a oživovať nevyužívanú infraštruktúru a rôzne zanedbané objekty a areály v obci (vrátane domov) a využívať ich na rôzne kultúrne, komunitné i podnikateľské účely a aktivity, ❖ budovať priestory na umelecké rezidencie a prezentačné aktivity, ❖ obnovovať a udržiavať hroby a náhrobky významných osobností a dejateľov na miestnom cintoríne.
1.2.2 Podporovať rozvoj kultúrnych spolkov a združení na území obce	❖ podporovať kultúrne iniciatívy a činnosť miestnych spolkov aj ako spôsob podpory miestneho podnikania v kultúre a budovať verejne zdieľanú kultúrnu infraštruktúru, ❖ vytvárať podmienky pre technologické a netechnologické inovácie v kultúre, ❖ zriaďovať moderné pamätné izby a lokálne múzeá postavené na jedinečnosti miesta a interpretujúce identitu interaktívnou formou, ❖ vytvoriť podmienky pre lepšiu spoluprácu miestnych a regionálnych kultúrnych operátorov v odlišnej zriaďovateľskej pôsobnosti a rozšíriť možnosti ich vzájomnej propagácie, ❖ klásť dôraz na rozvoj ľudských zdrojov v kultúrnych spolkoch a združeniach vrátane ich ďalšieho vzdelávania, ❖ podporovať aktivity kultúrnych spolkov a združení zapájaním do regionálnych, nadregionálnych a cezhraničných projektov zameraných na výmenu skúseností a zviditeľňovania produktov a služieb kreatívnej tvorby.
1.2.3 Zhodnocovať a oživovať kultúrne dedičstvo podporou činnosti tradičných kultúrnych inštitúcií a prostredníctvom kultúrneho turizmu	❖ zlepšiť dostupnosť kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľov mimo hlavného centra a pre ľudí so zdravotným postihnutím. ❖ zbierať predmety a miestne príbehy o ľuďoch a miestach, vrátane legend a oživovať ich prostredníctvom interpretácie a zážitkov v kultúrnom turizme, ❖ podporovať živú kultúru ako súčasť posilňovania identity, miestnej ekonomiky a mobilizácie potenciálu záujmových komunít,

		❖ zavádzať digitalizáciu do prezentácie a interpretácie kultúrneho dedičstva s využitím moderných inovatívnych prístupov a technológií, a tým podporovať nové a inovatívne formy poskytovania kultúrnych zážitkov, ❖ budovať zážitkové a náučné chodníky o miestnej histórii a osobnostiach pre všetky vekové kategórie, ❖ sprístupňovať históriu a podporovať tradície regiónu formou tematických interaktívnych aktivít s využitím multimedialných prezentácií a moderných interpretačných technológií tak, aby sa stali súčasťou ponuky kultúrneho turizmu, ❖ zabezpečiť medziodvetvovú spoluprácu a prepájať živú kultúru s komunitným životom a produktami cestovného ruchu, ❖ zachraňovať, vhodne využívať a rozvíjať jedinečné oblasti miestnej kultúry ako súčasti identity územia a miestnej ekonomiky, ❖ podporiť prezentáciu a predaj dizajnových, remeselných a tradičných výrobkov na jednom mieste, ❖ rekonštruovať a modernizovať budovy a vybavenie tradičných domov kultúry (kultúrnych domov) vrátane obstarania modernej audiovizuálnej techniky a vybavenia súvisiaceho s organizáciou podujatí aj vo vonkajšom priestore, ❖ debarierizovať a modernizovať miestne expozície s využitím najmodernejších trendov a techniky vrátane ich sprístupnenia obyvateľom a návštevníkom s rôznym zdravotným postihnutím, ❖ podporovať odborný zber, vystavenie prípadne úschovu zbierkových predmetov do pamätných izieb a miestnych múzeí a digitalizáciu tohto zbierkového fondu, ❖ podporovať prezentáciu zbierkových predmetov a výsledkov vedecko-výskumnej činnosti modernou interaktívnou formou prostredníctvom múzejnej pedagogiky, ❖ zavádzať technologické, procesné a sociálne inovácie do riadenia tradičných kultúrnych inštitúcií vrátane SMART riešení, ❖ podporiť vznik zdieľaného audiovizuálneho archívu v regióne (pre múzejné inštitúcie, knižnice a pod.), ❖ podporovať činnosť miestnych divadelných súborov, folklórnych súborov, tanečných a hudobných zoskupení, umeleckých spolkov atď., ❖ podporovať tradičné a etablované podujatia regionálneho, nadregionálneho a národného významu, ❖ podporovať vydávanie hudobných nosičov s tradičnou hudbou a odborných monografií, ❖ podieľať sa na modernizácii obecných knižníc a obnove knižného fondu s cieľom zvyšovania čitateľskej gramotnosti u detí a mládeže a zvyšovania záujmu o literatúru a písanie.
--	--	---

Kľúčové indikátory úspechu

Povinné	❖ Počet podporených projektov na záchranu a obnovu kultúrneho dedičstva ročne ❖ Výdavky samosprávy na kultúru na obyvateľa v eurách ročne
Voliteľné	❖ Počet podporených projektov na záchranu a rozvoj tradičnej ľudovej kultúry ❖ Percento respondentov spokojných s kvalitou a dostupnosťou ponuky kultúrnych organizácií ❖ Percento kapitálových a bežných výdavkov obecného rozpočtu investovaných do kultúrnych pamiatok vo vlastníctve samosprávy ❖ Počet návštevníkov vybraných kultúrnych zariadení v regióne Liptov za rok

Špecifický cieľ 1.3

Vytvárať podmienky pre všestranný rozvoj talentu u detí a mládeže a podporovať ich zdravý životný štýl

Opatrenie	Typové aktivity
1.3.1 Podporovať kultúrne a športové voľnočasové aktivity detí a mládeže	❖ budovať a rekonštruovať odborné učebne na voľnočasové aktivity na ZŠ a skvalitňovať materiálno-technické vybavenie, ❖ podporovať rozvoj hudobných, tanečných, rytmických, dramatických a estetických činností zameraných na zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže,

	deže prostredníctvom škôl, záujmových klubov a združení	❖ zapájať deti predškolského veku do umeleckých činností ZŠ, diagnostikovať ich motorické, výtvarné a rytmické schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zapájať deti predškolského veku do činnosti športových klubov, diagnostikovať ich pohybové schopnosti a navrhnúť ich následný rozvoj, ❖ zabezpečiť poradenstvo pre rodičov pri rozhodovaní o ďalšom štúdiu detí s umeleckým a športovým zameraním, ❖ zlepšiť informovanosť žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti o kultúrno-umeleckých a športových aktivitách detí a mládeže, ❖ implementovať pilotné aktivity a projekty v oblasti podpory mladých kreatívnych a športových talentov a nadania, ❖ revitalizovať areály základných a stredných škôl pre systematickú športovú činnosť na školách, voľnočasové aktivity CVČ, v športových kluboch, prípadne záujmových združeníach, ❖ budovať a revitalizovať indoorové a outdoorové športové zariadenia a telocvične pre deti a mládež s možnosťou celoročnej prevádzky, ❖ skvalitňovať materiálno-technické vybavenie športových zariadení a telocviční, ❖ sprístupniť športoviská a športové areály pre všetky cieľové skupiny obyvateľov, t. j. nielen pre miestne športové organizácie a športovcov, ale aj širokej verejnosti vrátane seniorov a obyvateľov so zdravotným postihnutím.
1.3.2	Podporovať mládežnícke projekty, združovanie mladých a ich zapájanie do dobrovoľníckych aktivít	❖ posilňovať miestne iniciatívy, dobrovoľnícke aktivity a inštitucionálne rámce prostredníctvom programov verejnej správy pre prácu s mládežou (napr. Rada mládeže, mládežnícke parlamenty, kluby mládeže at.), ❖ obnoviť a udržiavať neformálne stretávanie sa a prácu mládeže v obci, ❖ podporovať činnosť a vybrané projekty mladých, ktoré ich motivujú k stretávaniu sa a k spoločným verejnoprospešným aktivitám v spolupráci s vysokými školami, odbornými organizáciami štátnej správy, miestnymi samosprávami a tretím sektorom, ❖ podporovať zavedenie nových alebo inovatívnych foriem podpory mladých s cieľom ich vzdelávania, hľadania zamestnania, stáže, ❖ stimulovať mladých k medzinárodnej mobilite aj prostredníctvom programov EÚ, ❖ integrovať aj vylúčené komunity mladých ľudí, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunít, ❖ podporovať spoločné programy cezhraničnej a medzinárodnej výmeny a vzdelávania pre študentov a učiteľov v sektore vzdelávacích inštitúcií profesijnej a odbornej prípravy, ❖ zlepšiť informovanosť pedagógov, rodičov a verejnosti o aktivitách mládeže, ❖ podieľať sa na vypracovaní medzisektorovej koncepcie systémovej práce s mládežou a podpory mladých ľudí ako súčasť stabilizácie sociálneho kapitálu a vytvárania atraktivity územia pre mladých ľudí v rôznych fázach života (napr. vzdelávanie, kariérne poradenstvo, podpora podnikania, prvá práca, podpora zakladania rodín – dostupné bývanie a verejné služby pre mladé rodiny, komunitné aktivity, dobrovoľníctvo atď.).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Zrealizované aktivity a projekty pre rozvoj kreativity a talentu detí a mládeže ročne	
Voliteľné	❖ Počet pilotných aktivít a projektov v oblasti podpory mladých umeleckých a športových talentov ❖ Miera spokojnosti žiakov, rodičov, pedagógov a verejnosti s rozsahom informovanosti o umelecko - kultúrnych a športových aktivitách detí a mládeže	

Špecifický cieľ 1.4

Vytvárať podmienky pre aktívne športové vyžitie všetkých občanov obce

Opatrenie	Typové aktivity
1.4.1 Podporovať šport ako súčasť zdravého životného štýlu bez	❖ organizovať športové podujatia zamerané na rozvoj telesných a pohybových zručností pre laickú verejnosť pod dohľadom športových profesionálov, ❖ zlepšiť informovanosť širokej verejnosti o organizácii športových podujatí v regióne,

	ohľadu na vek	❖ podporovať prevádzku a činnosti športových klubov a združení zo strany samosprávy pre prioritné športy v obci a pre ostatné organizované športy vrátane športov vyhľadávaných mladými ľuďmi, ❖ podporovať programy celoživotného a neformálneho vzdelávania športových profesionálov, ❖ odborne monitorovať športové danosti detí a mládeže v záujme efektívnej práce s ich talentom a zlepšovanie zdravia mladej generácie, ❖ vytvárať podmienky pre podporu organizovania športových podujatí regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu v záujme zvyšovania záujmu o šport u verejnosti a podpory návštevnosti regiónu, ❖ systematicky podporovať účasť reprezentantov obce na športových podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu, ❖ podporovať projektové partnerstvá na úrovni regiónu v podpore športového manažmentu a rozvoja športových talentov.
1.4.2	Efektívne budovať, renovovať a modernizovať športovú infraštruktúru a jej vybavenie	❖ podporovať budovanie, modernizáciu, obnovu a údržbu športových areálov a športovísk pre amatérsky a profesionálny šport v obci vrátane ich vybavenia, ❖ podporovať budovanie moderných, funkčných a bezpečných atletických areálov, ktoré bude zodpovedať požiadavkám pre usporiadanie štandardizovaných atletických disciplín, ❖ podporovať budovanie moderných multišportových hál na všestranný rozvoj pohybu pre všetky vekové kategórie, vrátane moderných športovísk ako napríklad trampolíny, pump track, moderný skatepark a i., ❖ rekonštruovať, modernizovať a dovybaviť školské telocvične a športové areály škôl, vnútorné a vonkajšie športoviská vo vlastníctve samosprávy podľa požiadaviek športových klubov tak, aby sa jednotlivé športoviská vzájomne podporovali, ❖ vypracovať pravidlá a sprístupniť školské športoviská aj laickej verejnosti, ❖ podporovať budovanie a údržbu bežeckých lyžiarskych tratí v zimnom období a legalizovaných cyklotrás a peších turistických trás v letnom období, ktoré prepájajú turisticky významné a vyhľadávané lokality.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Počet zrekonštruovaných, zmodernizovaných a dovybavených školských telocviční a športových areálov škôl, vnútorných a vonkajších športovísk vo vlastníctve samosprávy ročne	
Voliteľné	❖ Podiel športovísk a telocviční v areáloch a budovách verejných škôl, ktoré majú otváracie hodiny pre verejnosť ❖ Spokojnosť obyvateľov s dostupnosťou športovej infraštruktúry ❖ Počet športovcov reprezentujúcich obec na športových súťažiach a podujatiach regionálneho, nadregionálneho, národného a medzinárodného významu ročne	

PRIORITA 2: Podpora miestnej ekonomiky

Strategický cieľ 2: Stimulovať udržateľný rast miestnej ekonomiky podporou miestneho podnikania a podnikateľských investícií v obci, dobrými pracovnými príležitosťami na trhu práce a posilňovaním rozvoja cestovného ruchu.

Špecifický cieľ 2.1 Systematicky podporovať investovanie a podnikanie v obci		
Opatrenie	Typové aktivity	
2.1.1 Podporovať aktivity na prospech podnikateľov v obci (podujatia, iniciatívy a pilotné projekty)	❖ zostaviť, zverejniť a priebežne aktualizovať databázu podnikateľských subjektov a ich aktivít, ❖ iniciovať a zaviesť platformu pravidelného stretávania s podnikateľmi a zamestnávateľmi v obci za účelom výmeny informácií, ❖ podporovať začínajúcich podnikateľov v obci, ❖ podporovať flexibilné formy pre riešenie rôznych životných situácií nadaných, talentovaných a podnikavých (ako napr. podpora bývania, mimoškolskej činnosti detí a i.),	

		❖ podporovať účasť podnikateľov na špecializovaných kontraktačných a prezentačných podujatiach a zabezpečiť zdieľanú propagáciu obce a podnikateľských subjektov, ❖ podporovať odbúravanie byrokratických prekážok podnikania, ❖ organizovať vzdelávacie podujatia vrátane vzdelávania prostredníctvom nových technológií, ❖ organizovať osvetu na škole a vo verejnosti o možnostiach podnikania a samozamestnania v regióne, ❖ identifikovať a podporovať potenciál podnikateľov pre medzinárodnú spoluprácu a podporovať mobilitu a medzinárodné a cezhraničné spolupráce, ❖ overiť záujem a realizovať školské exkurzie u podnikateľov v obci s cieľom oboznámiť sa s reálnym pracovným prostredím; exkurzie a workshopy pre žiakov základných škôl zamerať na praktické zručnosti.
2.1.2	Revitalizovať nevyužívané verejné budovy a pozemky na nový účel pre podnikateľov a investorov	❖ vypracovať analýzu objektov a pozemkov vo vlastníctve samosprávy s cieľom ich efektívneho využitia a zhodnotenia pre rozvoj podnikateľských aktivít v obci, ❖ vypracovať, zverejniť a priebežne aktualizovať katalóg disponibilných nehnuteľností na podnikanie, ❖ majetkovoprávne vysporiadať nehnuteľnosti, ktoré užíva samospráva a ňou riadené organizácie, ❖ vymedziť a pripraviť nové lokality pre podnikateľské investície (pomoc pri príprave nových území pre investorov), ❖ potenciálnym investorom uľahčiť orientáciu v miestnych podmienkach poskytovaním odborného poradenstva.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Ekonomická aktivita obyvateľov ročne
Voliteľné		❖ Počet vzdelávacích podujatí vrátane počtu podujatí pre podnikateľov v obci organizovaných prostredníctvom nových technológií ❖ Počet pilotných projektov spolupráce škôl s podnikateľmi a zamestnávateľmi v záujme zvyšovania kvality odborného vzdelávania a prípravy reflektujúcej potreby trhu práce

Špecifický cieľ 2.2

Udržiavať a vytvárať dobré pracovné príležitosti na trhu práce

Opatrenie	Typové aktivity
2.2.1 Zlepšovať prístup obyvateľov k službám zamestnanosti	❖ participovať na aktivitách ÚPSVaR-u pri zvyšovaní zamestnanosti, ❖ podporovať sprístupnenie informácií o voľných pracovných miestach z databázy ÚPSVaR na verejne prístupnom mieste, ❖ podporovať pracovné poradenstvo a integrované informačné služby vrátane infraštruktúry, ❖ podporovať personalizované služby zamestnanosti a programy "rýchleho nasadenia" služieb zamestnanosti, ❖ podporovať rôzne kombinované formy práce, ❖ zavádzať programy na prechod zo školy do zamestnania, ❖ zapájať neverejných poskytovateľov pri zlepšení prístupu obyvateľov k službám zamestnanosti s dôrazom na odbornú profiláciu klientov ÚPSVaR.
2.2.2 Podporovať vytváranie pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov a pre sociálnu ekonomiku	❖ iniciovať a podporovať vytváranie zdieľaných podnikateľských služieb a infraštruktúry, ❖ iniciovať a podporovať pilotné aktivity a spoločné projekty a iniciatívy v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva, ❖ podporovať služby so zameraním na zosúladovanie rodinného a pracovného života s dôrazom na mladé rodiny, ❖ podporovať ekosystém sociálneho podnikania, ❖ podporovať miestne dodávateľsko-odberateľské vzťahy od sociálnych podnikateľov v samospráve aj v podnikateľskom prostredí,

	❖ spracovať a aktívne prezentovať príklady dobrej praxe vo vytváraní pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny obyvateľov (napr. so zdravotným postihnutím) a v sociálnom podnikaní.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Miera zamestnanosti vyjadrená v % ❖ Miera zamestnanosti vo vekovej skupine 50+
Voliteľné	❖ Miera zamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím ❖ Podiel dlhodobo nezamestnaných v celkovom počte nezamestnaných (v %) ❖ Počet realizovaných pilotných aktivít a spoločných projektov a iniciatív v oblasti zamestnanosti znevýhodnených skupín obyvateľstva

Špecifický cieľ 2.3

Udržateľne rozvíjať miestnu ekonomiku a miestne podnikanie podporou ekosystémových služieb

Opatrenie	Typové aktivity
2.3.1 Ekologizovať a udržateľným spôsobom rozvíjať kľúčové odvetvia miestnej ekonomiky (cestovný ruch, agrolesníctvo, poľnohospodárstvo, potravinárstvo, spracovanie dreva, remeslá a i.)	❖ spracovať návrh vytvárania zdieľanej verejnej infraštruktúry na podporu podnikania v sektoroch miestnej ekonomiky vo vidieckom prostredí, ❖ podporovať nárast podielu miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva, ❖ podporovať revitalizáciu a zachovanie ekologických foriem obhospodarovania pôdy, tradičnej rastlinnej a živočíšnej výroby a produkcie tradičných výrobkov, ❖ zavádzať opatrenia s cieľom zvyšovania biodiverzity a efektivity, podpora welfare prístupu v chove hospodárskych zvierat a v agrolesníctve, ❖ podporovať zavádzanie multifunkčného využitia lesov a transformácie na udržateľné obhospodarovanie a zhodnocovanie ekosystémových služieb lesa u štátnych aj neštátnych vlastníkov lesa, ❖ podporovať revitalizáciu rozmanitej drevovýroby, zvyšovanie zhodnocovania dreva vo výrobkoch dlhodobej spotreby vyšším využívaním dreva v architektúre, stavebníctve, nábytkárstve a pod., ❖ podporovať digitalizáciu v sektore pôdohospodárstva, ako napr. presné poľnohospodárstvo, digitalizácia lesného hospodárstva a ochrany lesov, digitalizácia dodávateľsko-odberateľských vzťahov, využívanie sociálnych médií a pod., ❖ vytvárať podmienky pre stimulovanie vzniku malých miestnych výrobných prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami, ❖ vytypovať lokality pre umiestnenie obecných tržníc a pravidelne organizovať trhy na predaj miestnych výrobkov, ❖ podporovať vytváranie krátkych dodávateľsko-odberateľských vzťahov v rámci mikroregiónu, miestnych a regionálnych potravinových systémov, potravinovej banky a i., ❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov nákupom technológií a vybavenia prevádzok, ❖ zapojiť samosprávy do vytvárania a zdieľaného manažmentu potravinových reťazcov (napr. stravovacie zariadenia v školských, zdravotníckych a sociálnych zariadeniach) a zavedenie spoločensky zodpovedného a zeleného obstarávania tovarov a služieb s preferenciou spotreby miestnych produktov, programy podpory zdravia obyvateľstva a pod., ❖ vytvárať partnerstvá spolupráce na územnej, sektorovej a medzisektorovej úrovni s inštitúciami vyššieho vzdelávania, vedy a výskumu, nezávislými odborníkmi v oblasti lesníctva, ekológie, spracovania dreva a stavebníctva, potravinárstva, poľnohospodárstva, cestovného ruchu, regionálneho rozvoja atď.
2.3.2 Zvyšovať podiel udržateľného cestovného ruchu v miestnej ekonomike	❖ navrhnuť model spolupráce aktérov v regióne pri interpretácii hodnôt chránených oblastí vrátane využitia ekosystémových služieb prírodného turizmu, ekoturizmu a ekologickej produkcie pôdohospodárstva pre podporu miestneho rozvoja, ❖ podporovať vybrané podnikateľské aktivity v oblasti agroturizmu, prírodného turizmu a ekoturizmu, ❖ vytvárať a posilňovať modely spolupráce na podporu udržateľného cestovného ruchu v prepojení na ďalšie odvetvia miestnej ekonomiky,

		❖ organizovať interpretačné školenia a tréningy pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva, ❖ znižovať negatívne dopady masového cestovného ruchu zvlášť v chránených a prírodne hodnotných územiach zavedením systému monitoringu, regulácie a manažmentu návštevnosti, ❖ zavádzať ekologickú dopravu v exponovaných centrách cestovného ruchu.
2.3.3	Podporovať výrobu a posilňovať predaj výrobkov "vyrobených v obci" na území regiónu Liptov aj mimo neho	❖ podporovať regionálnych výrobcov a spracovateľov jednotným systémom regionálneho značenia, označovania kvality, pôvodu a originality, ❖ podporovať vytváranie diverzifikovaných predajných kanálov, distribučných a logistických uzlov v regióne aj mimo región Liptov, ❖ realizovať propagáciu domácich podnikateľských subjektov a miestnych výrobkov mimo regiónu, cezhranične a v zahraničí.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet podporených projektov zameraných na rozvoj miestnej ekonomiky ročne
Voliteľné		❖ Počet novovytvorených miestnych fariem v systéme ekologického poľnohospodárstva a spotreby produktov ekologického poľnohospodárstva ❖ Počet nových malých miestnych výrobní a prevádzok s vhodnými environmentálne priaznivými parametrami ❖ Počet zorganizovaných interpretačných školení a tréningov pre sprievodcov a zástupcov inštitúcií zapojených do aktivít súvisiacich s ochranou prírodného a kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ 2.4

Aktívne podporovať a posilňovať udržateľný rozvoj cestovného ruchu a systém destinačného manažmentu v regióne Liptov

Opatrenie	Typové aktivity
2.4.1 Podporovať tvorbu produktov cestovného ruchu na území obce podľa požiadaviek návštevníkov, súčasných trendov a s ohľadom na celoročnosť	❖ podporovať tvorbu a inovácie autentických produktov v obci, ktorá umožní rozptýlenie návštevníkov z najfrekventovanejších lokalít do menej navštevovaných miest a poskytne pestrý a hodnotný zážitok, ❖ podporovať zatriaktívnenie miest vhodných na nenáročnú turistiku najmä pre rodiny s deťmi, ❖ v spolupráci s partnermi rozširovať ponuku produktov pre rodiny s deťmi a podporovať kultúrne a spoločenské podujatia zamerané aj na detského diváka, ❖ vyvíjať a podporovať turisticky atraktívne podujatia a edukatívne zážitky, ❖ podporovať vytváranie ponuky vidieckeho cestovného ruchu diverzifikáciou podnikania farmárov do nepoľnohospodárskych činností, ❖ podporovať regionálne gastroprodukty a tradičné regionálne výrobky a vytvárať partnerstvá s ich výrobcami, ❖ podporovať tvorbu ucelených tematických produktov založených na využívaní autentického kultúrneho a prírodného dedičstva regiónu.
2.4.2 Systémovo budovať a revitalizovať infraštruktúru cestovného ruchu v obci podľa požiadaviek návštevníkov a súčasných trendov	❖ pri významnejších investíciách do cestovného ruchu pripravovať vopred komplexné dopadové štúdiá a uplatňovať integrované plánovanie, ❖ zapojiť sa do podpory ekologickej dostupnosti turistických bodov záujmu a vybudovať celoročný integrovaný dopravný systém orientovaný na prepravu turistov medzi jednotlivými rekreačnými lokalitami, ❖ podporovať budovanie vyhlídkových bodov na zelených trasách (greenways), prírodných náučných chodníkoch, tematických kultúrnych trasách, peších turistických a vychádzkových trasách, ❖ podporovať tvorbu nových tematických prehliadkových trás historickými lokalitami venovaných rôznym oblastiam histórie a súčasnosti, ❖ v spolupráci so štátnymi orgánmi zaviesť program evidencie ubytovaných návštevníkov (napr. e-visitor, prípadne iné), realizovať podporu legálnych ubytovateľov a koordinovaný postup voči nelegálnym ubytovacím zariadeniam,

		❖ dobudovať vhodné priestory so zázemím pre organizovanie kultúrnych a spoločenských akcií v obci, ❖ podporovať vybudovanie detských zón a detských mestečiek v blízkosti turistických obcí, ❖ koordinovane zlepšovať prístup ku kultúrnym pamiatkam, prírodným pamiatkam a iným turistickým bodom záujmu (jednotná navigácia, jednotné značenie, hnedé tabule, oddychové zóny, vybavenosť a pod.), ❖ dobudovať nevyhnutnú infraštruktúru cestovného ruchu vrátane doplnkových služieb, akými sú napr. hygienické zariadenia, parkovacie a logistické systémy, doplnková infraštruktúra trás, návštevnícke centrá a pod., ❖ zaviesť jednotné vizuálne štandardy na umiestňovanie vývesných tabúl a označení na fasády historických budov s cieľom eliminovať vizuálny smog, ❖ podporovať budovanie priestorov na poskytovanie vzdelávania a organizovanie seminárov, firemných stretnutí, konferencií a kongresov, ❖ systematicky zveľaďovať a podporovať budovanie stravovacích prevádzok, oddychových miest, infobodov, fotopointov, systémov zberu a triedenia odpadu a hygienického zázemia na najnavštevovanejších turistických bodoch záujmu v obci vrátane tých, ktoré nemajú správcu alebo správca na to sám nestačí.
2.4.3	Aktívne sa zapájať do propagačných a marketingových aktivít združení a organizácií cestovného ruchu v regióne Liptov	❖ zapojiť sa do vytvárania siete jednotných a imidžotvorných miest prvého kontaktu s návštevníkom po regióne (informačné centrá, infobody a informačné terminály, vlakové stanice at.), ❖ zavádzať moderné inovatívne komunikačné prostriedky do marketingovej komunikácie založené na zbere a analýze marketingových dát, ❖ podporovať vydávanie a distribúciu online aj offline informačný magazín o turistickej ponuke a dianí v regióne určený pre návštevníkov, ❖ podporovať digitalizáciu destinačných služieb a zavádzanie nových technológií na zlepšenie komunikácie s návštevníkom počas jeho pobytu v destinácii (audioguidy, gamifikácia, mobilné aplikácie, e-produkty, chatboty a i.), vrátane digitalizácie interpretácie prírody, kultúry, technických pamiatok, verejných priestranstiev, objektov, ❖ podporovať kreatívne, efektívne a inovatívne kampane pre cieľové návštevnícke segmenty na cieľových trhoch v online prostredí (s využitím crowdsourcing-u, user generated content-u atď.).
2.4.4	Podporovať spoznávanie miestnej histórie a okolia u miestnych obyvateľov	❖ vypracovať a podporovať systém mobility žiakov obecnej ZŠ v rámci regionálnej výchovy po kultúrnych inštitúciách a kultúrnych pamiatkach na Liptove, ❖ zlepšiť informovanosť miestnych obyvateľov o turistickej ponuke v regióne Liptov, ❖ podporiť vernostný systém pre obyvateľov Liptova, ktorý bude motivovať miestnych spoznávať zaujímavosti vlastného regiónu.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Počet prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v obci ročne	
Voliteľné	❖ Počet domácich návštevníkov v ubytovacích zariadeniach v obci ročne ❖ Počet zahraničných návštevníkov v ubytovacích zariadeniach obce ročne ❖ Počet vybudovaných nových produktov, služieb a atrakcií v obci ročne	

PRIORITA 3: Rozvoj miestnych služieb

Strategický cieľ 3: Udržateľne budovať a udržiavať infraštruktúru a vybavenosť pre poskytovanie miestnych služieb samosprávou (udržateľný územný rozvoj a územné plánovanie, adaptácia sídiel na zmenu klímy, udržateľná doprava, energetické a obehové hospodárstvo, sociálne a zdravotné služby, vzdelávanie, bývanie, bezpečnosť) v záujme rastu kvality života miestnych obyvateľov.

Špecifický cieľ 3.1

Podporovať udržateľné riadenie architektonického a územného rozvoja obce na princípoch participácie verejnosti

Opatrenie	Typové aktivity
3.1.1 Sledovať a aktualizovať územnoplánovacie a rozvojové dokumenty v súlade s princípmi udržateľného rozvoja	❖ aktívne zapájať občanov, odbornú a laickú verejnosť do procesu tvorby a pripomienkovania koncepčných územnoplánovacích podkladov, ako aj dielčích problémov rozvoja jednotlivých zón – lokalít obce, ❖ vypracovať a pravidelne podľa potrieb aktualizovať územnoplánovacia dokumentácia obce, doplniť ju o územné plány zón vytypovaných lokalít, Miestny územný systém ekologickej stability (MÚSES) a Miestnu agendu 21 (MA 21), ❖ podieľať sa na spracovaní Plánu udržateľnej mobility (PUM) pre región Liptov vrátane dopravného modelu, ❖ spracovať a aktualizovať Územný generel dopravy ako podklad pre aktualizáciu územného plánu, ❖ urbanisticky doriešiť a zatriktívniť centrum obce a zabezpečiť dobudovanie nových a revitalizáciu existujúcich obecných štvrtí určených na bývanie (osvetlenie, sadové úpravy, zeleň, parkovanie, chodníky, mobiliár, oddychové zóny, čistota a bezpečnosť a i.), ❖ podporovať revitalizáciu a transformáciu starých priemyselných a iných nevyužívaných areálov, ❖ pokračovať vo vysporiadaní pozemkov na projekty vo verejnom záujme a nové obecné štvrte, ❖ spracovať projekt pozemkových úprav.
3.1.2 Podporovať zelené riešenia v urbanizme sídla, architektúre budov, v dizajne verejných plôch a priestranstiev, aj vo voľnej krajine	❖ zvyšovať estetickú hodnotu krajiny prostredníctvom ochrany nosných prvkov estetickej kvality a typického charakteru krajiny, ❖ vypracovať urbanisticko-architektonické štúdie vytypovaných verejných priestranstiev a krajinných celkov s dôrazom na vodozadržné opatrenia, ❖ humanizovať obytné časti (vybudovať oddychové zóny s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou, detské ihriská a občiansku vybavenosť) s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, ❖ zabráňovať vizuálnemu smogu a spracovať koncepciu povoľovania reklamných, informačných a propagačných zariadení na území obce, ❖ revitalizovať a udržiavať existujúce zariadenia na detských ihriskách, ❖ revitalizovať a udržiavať verejný mobiliár, ako aj reklamné a informačné prvky na území obce, ❖ vytvárať nové a revitalizovať existujúce oddychové zóny pre verejnosť a podporovať umiestňovanie jednotných prvkov drobnej architektúry v súlade s jednotným Manuálom verejných priestranstiev pri rešpektovaní ekologických zásad, architektonicko-výtvarných, ako aj dopravno-bezpečnostných princípov, ❖ zlepšovať životné prostredie prostredníctvom návrhu malých zelených lokalít v urbanizovanom prostredí (tzv. malá environmentálna architektúra), doplnených o zelenú a modrú infraštruktúru, ❖ zabezpečiť čistotu obce v súlade s harmonogramom zimnej údržby, čistenia ulíc a verejných priestranstiev, ❖ podporovať realizáciu areálov určených na voľný výbeh psov. ❖ podporovať znižovanie emisií CO₂ v oblasti materiálov pre výstavbu, prevádzku, údržbu a odstraňovanie stavieb bytového a nebytového fondu, ❖ spracovať a pravidelne aktualizovať Generel zelene a Koncepciu starostlivosti o verejnú zeleň a dreviny, ❖ vypracovať a realizovať štúdie revitalizácie a údržby parkov a verejných priestranstiev vrátane zón na bývanie s uplatnením ekologických princípov tvorby a ochrany zelene, ❖ podporovať rozširovanie, budovanie a revitalizáciu parkov, zón zelene a zelených stien, ❖ zabezpečiť dostatok zelene v sídlach, kvalitné sadovnícke úpravy a pravidelnú údržbu, ❖ podporovať aktivity v oblasti dopravnej infraštruktúry: zelené koridory pozdĺž cyklotrás (aleje, živé ploty, remízky) v súvislosti s podporou biodiverzity, ❖ zakladať komunitné záhrady, obecné aleje a ovocné sady.

Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Vypracovaný a schválený územný plán obce ❖ Plocha verejnej zelene v m² v priamej správe obce
Voliteľné	❖ Počet vybudovaných oddychových zón s kompletným mobiliárom a drobnou architektúrou s ohľadom na riešenie pre znižovanie negatívnych dopadov zmeny klímy, ❖ Koeficient ekologickej stability krajiny ❖ Vypracovaný Manuál verejných priestranstiev ❖ Počet realizácií zelených ulíc s obnovou stromov alebo s alternatívnou formou zelene

Špecifický cieľ 3.2

Podporovať adaptáciu sídla a krajiny na dopady zmeny klímy

Opatrenie	Typové aktivity
3.2.1 Navrhovať a implementovať riešenia predchádzania a eliminácie dopadov zmeny klímy v sídle a v krajine	❖ podieľať sa na vypracovaní a implementácii Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy regionálnej a miestnej úrovni vrátane opatrení environmentálnej politiky, ❖ zabezpečiť rozvoj partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy, ❖ podporovať environmentálne komunitné aktivity a aktivity záujmových združení mimovládneho sektora, ❖ podporovať cezhraničné a medzinárodné projekty a iniciatívy na riešenie dopadov zmeny klímy na samosprávy, ❖ integrovať princípy a adaptačné riešenia dopadov zmeny klímy do prípravy a realizácie projektov v ďalších oblastiach regionálneho rozvoja.
3.2.2 Podporovať a realizovať zadržiavanie vody v krajine	❖ podporovať vodozadržné opatrenia a zadržiavanie a opätovné využívanie zrážkovej vody v sídlach, ❖ zavádzať osobitné zberné systémy na odpadovú a dažďovú vodu, úpravy spevnených plôch za účelom zadržiavania vody v teréne, ❖ budovať dažďové nádrže a prečisťovať dažďové vody (ochladzovacie koridory v urbanizovanom prostredí), ❖ realizovať aktivity na zníženie dopadov tepelných ostrovov, ❖ zabezpečovať opatrenia na zlepšenie distribúcie vody v krajine a manažment vodných plôch v krajine, ❖ zabezpečovať opatrenia proti deštruktívnemu pôsobeniu vody a sucha a prevencia dopadov extrémnych poveternostných udalostí (zosuvy, rýchle povodne, vietor, obnažovanie substrátu atď.).
3.2.3 Podporovať a rozvíjať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu a zvyšovať environmentálne povedomie občanov	❖ zvyšovať záujem verejnosti o ochranu a tvorbu životného prostredia, ❖ realizovať rôzne typy zážitkových aktivít pre verejnosť (pre školy, pre rodiny s deťmi, pre dospelých), ❖ využívať metodickú podporu Žilinského kraja podľa koncepcie EVVO Žilinského kraja, podporu miestnej Agendy 21 a podporu environmentálneho manažmentu (napr. EMAS), ❖ podporovať environmentálnu výchovu, vzdelávanie a osvetu (EVVO) na školách a v neformálnom vzdelávaní. ❖ podporovať vzdelávacie aktivity a osvetu propagujúce zásady udržateľného rozvoja, ❖ spolupracovať s externými organizáciami pri environmentálnej výchove a vzdelávaní (napríklad ŠOP SR, mimovládne organizácie, školy a i.) a realizovať spoločné vzdelávacie programy vrátane vybudovania podpory aktivít ekocentier, ❖ využívať možnosti cezhraničnej a medzinárodnej spolupráce v oblasti environmentálneho manažmentu, inovácií a zapojenia verejnosti do rozhodovania, ❖ dlhodobo a systematicky podporovať informačné kampane v oblastiach, kde sa dá predpokladať nízka miera prijatia riešenia verejnosťou, ako napr. výstavba zariadenia na energetické využitie odpadov, znižovanie ťažby dreva v chránených územiach, odstreľ medveďa z dôvodu ohrozenia bezpečnosti civilného obyvateľstva a i..

3.2.4	Zavádzať systém krízového riadenia a včasného varovania v súvislosti s rôznymi ohrozeniami z dôvodu klimatických zmien	❖ navrhnuť, vypracovať a zaviesť systém postupov a opatrení včasného varovania a riešenia krízových situácií s súvislosťou s ohrozeniami z dôvodov klimatických zmien, ❖ vypracovať a realizovať vzdelávací program na systém včasného varovania pred hrozbami z dôvodu klimatických zmien, ❖ systém včasného varovania podporiť digitálnymi riešeniami.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet projektov adaptačných opatrení ❖ Počet uskutočnených vzdelávacích a osvetových aktivít environmentálnej výchovy a vzdelávania ročne
Voliteľné		❖ Vypracovanie a implementovanie Stratégie adaptačných opatrení na zmenu klímy ❖ Počet partnerov zapojených do partnerskej spolupráce na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v oblasti adaptácie na dopady zmeny klímy

Špecifický cieľ 3.3

Zavádzať princípy obehového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky a zlepšovať nakladanie s odpadom

Opatrenie	Typové aktivity
3.3.1 Podporovať predchádzanie vzniku odpadov, opätovné využívanie odpadov a zhodnocovania odpadov v súlade s EÚ legislatívou	❖ viesť informačno-propagačnú kampaň na predchádzanie vzniku odpadu, podporu triedenia odpadu a prípravu na opätovné použitie odpadu, ❖ realizovať osvetové aktivity v oblasti predchádzania vzniku biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov formou podpory domáceho kompostovania, ❖ propagovať a podporovať kompostovanie biologického odpadu v domácnostiach, v stravovacích zariadeniach aj v prevádzkach zariadení cestovného ruchu, ❖ dobudovať, vybaviť technikou a modernizovať miestne kompostárne, ❖ rozšíriť systém zberu organického odpadu, ❖ začleniť zásady obehového hospodárstva do verejného obstarávania samosprávy, ❖ zapájať samosprávu do inovačných projektov v oblasti obehového hospodárstva, ❖ podporovať budovanie siete reuse centier – centier opätovného využitia odpadov. ❖ vykonávať pravidelný monitoring množstva a štruktúry odpadov a zverejňovať jeho výsledky, ❖ spracovať a zaviesť systém odmien a pokút udeľovaných pri kontrole nakladania s odpadom, ❖ spracovať a zaviesť systém množstvomého zberu odpadov, ❖ odporovať riešenia zamerané na znížovanie množstva TKO zneškodňovaných na skládkach odpadov a na uzatváranie skládok tuhého komunálneho odpadu (TKO) v regióne, ❖ pravidelne monitorovať kvalitu životného prostredia, spracovať systém zberu informácií o kvalite životného prostredia, čiernych skládkach a podobne, pravidelne informovať občanov o jeho vývoji, ❖ zabezpečovať odstránenie nezákonne uloženého komunálneho odpadu (čiernych skládok), ❖ podporovať zber a triedenie odpadov vrátane modernizácie techniky na manipuláciu s odpadom a budovania zberných dvorov, triediacich liniek na zmesový komunálny odpad a recyklačných liniek, ❖ dovybaviť domácnosti kontajnermi na triedenie komunálneho odpadu v rodinných domoch, ❖ realizovať výstavbu uzamykateľných stojísk pre nádoby na triedenie komunálneho odpadu vrátane siete podzemných a polopodzemných kontajnerov, ❖ zefektívniť systém triedeného zberu odpadu z papiera, skla a plastov v podnikateľskej sfére (verejné inštitúcie, školské zariadenia a i.), ❖ byť aktívni v likvidácii starých environmentálnych záťaží a regenerácii kontaminovaných lokalít.

Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Podiel zmesového komunálneho odpadu ukladaného na skládky ❖ Množstvo zmesového odpadu a množstvo vytriedeného odpadu v kilogramoch na obyvateľa/rok
Voliteľné	❖ Podiel triedenia, recyklácie, energetického zhodnotenia a skládkovania v nakladaní s odpadmi ❖ Množstvo zhodnoteného odpadu kompostovaním odpadu ❖ Počet a rozloha environmentálnych záťaží (EZ) rôzneho stupňa evidovaných v informačnom systéme

Špecifický cieľ 3.4

Podporovať udržateľnú dopravnú mobilitu

Opatrenie	Typové aktivity
3.4.1 Priebežne obnovovať, modernizovať a budovať miestne komunikácie a dopravnú infraštruktúru tak, aby podporovala udržateľný rozvoj sídla	❖ priebežne monitorovať stav a kvalitu cestných komunikácií, ❖ podieľať sa na vypracovaní Generelu dopravy sídiel a centier turizmu Liptova, aby bol v súlade s Plánom udržateľnej mobility (PUM) ŽSK a príslušnými dopravnými plánovacími dokumentmi, ❖ podporovať výstavbu diaľnic a rýchlostných ciest v úsekoch uvoľňujúcich miestne komunikácie, ❖ vypracovať a aktualizovať digitálnu technickú evidenciu miestnych komunikácií a peších chodníkov, ❖ koordinovane vypracovať akčný plán údržby a rekonštrukcie cestných komunikácií v spolupráci s Regionálnou správou ciest, Slovenskou správou ciest a Národnou diaľničnou spoločnosťou (NDS), ❖ investične pripraviť a zrealizovať výstavbu miestnych komunikácií, chodníkov a parkovacích miest podľa projektových dokumentácií, ❖ priebežne dobudovať, rekonštruovať a opravovať existujúcu cestnú sieť tak, aby podporovala hospodársky rozvoj obce a zlepšovala priepustnosť cestných komunikácií, ❖ odstraňovať bodové závary a kritické nehodové úseky, ❖ rekonštruovať prieťahy ciest cez obec, sieť chodníkov pre peších a parkovísk, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov na cestnej sieti a križovatkách, na železničnej sieti, na termináloch, prestupných bodoch a zastávkach Intermodálneho dopravného systému (IDS).
3.4.2 Vytvárať podmienky pre modernizáciu vozového parku, prioritne na alternatívny pohon	❖ podporovať rozvoj servisnej infraštruktúry pre elektromobilitu vrátane nákupu a umiestňovania nabíjajúcich staníc, ❖ modernizovať vozový park obce (komunálna servisná technika, vozidlá hasičského zboru atď.) a podporovať vozidlá na alternatívny pohon, ❖ podporovať rozvoj prímestskej hromadnej dopravy a nekonvenčných autobusov na zavolanie a podporovať autobusy na báze vozidiel s alternatívnym pohonom.
3.4.3 Zvyšovať záujem o nemotorovú cyklistickú dopravu rozširovaním hlavnej a doplnkovej infraštruktúry	❖ vypracovať, implementovať a aktualizovať komplexné strategické a koncepčné dokumenty vrátane projektovej dokumentácie pre oblasť cyklistickej a nemotorovej dopravy v súlade s koncepčným dokumentom kostovej siete Žilinského kraja, ❖ podporovať budovanie Vážskej cyklomagistrály, ❖ podporovať, realizovať a udržiavať cyklistické, cyklistické/pešie komunikácie a ich značenie, ❖ zabezpečiť rekonštrukciu, modernizáciu a výstavbu infraštruktúry pre nemotorovú dopravu (cyklistické komunikácie, doplnková cyklistická infraštruktúra a vybavenosť – chránené parkoviská pre bicykle a parkovacie zariadenia typu Park&Ride, odstavné zariadenia, cyklostojany, odpočívadlá, servisné miesta, garáže, systémy automatickej požičovne bicyklov – bike sharing, hygienické zariadenia, nabíjacie stanice pre e-biky, dopravné značenie, informačný systém a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť cyklistickej dopravy, ❖ realizovať zariadenia umožňujúce prepravu bicyklov v železničnej a autobusovej doprave, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu cyklistickej dopravy.

3.4.4	Podporovať záujem o využívanie verejnej osobnej dopravy obyvateľmi obce	❖ zlepšovať infraštruktúru verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať kontroly a monitorovania autobusov verejnej hromadnej dopravy, ❖ modernizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zavádzať autobusy na zavolanie ako súčasť konceptu mobility na zavolanie (pre menej osídlené lokality, turistické lokality ai.), ❖ podporovať, modernizovať, debarierizovať a dekarbonizovať vozový park verejnej hromadnej dopravy, ❖ zabezpečiť vyššiu kvalitu dopravy pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu alebo orientácie vrátane debarierizácie, ❖ dopĺňať a modernizovať zastávky verejnej osobnej dopravy, ❖ propagáciou a osvetou zvyšovať atraktivitu verejnej osobnej dopravy, ❖ zavádzať zariadenia Inteligentných dopravných systémov vo vozidlách verejnej osobnej dopravy, ❖ podporovať stavby, modernizácie a elektrifikácie železničných tratí v rámci systému integrovanej intermodálnej dopravy (IDS), ❖ podporovať rekonštrukciu a modernizáciu vybavenosti železničných a autobusových staníc a ich bezprostredného okolia, ❖ podporovať a realizovať výstavbu debarierizovaných terminálov IDS ako moderných prestupných bodov integrujúcich prevádzku železničných a autobusových staníc a nástupných cyklistických bodov s dostatkom miest na parkovanie.
3.4.5	Navrhovať zlepšenia v oblasti parkovacej politiky v obci a bezpečnosti cestnej premávky a pešej dopravy	❖ rekonštruovať cestné komunikácie a odstavné plochy vrátane parkovísk zabezpečujúce prístup do turisticky atraktívnych a obytných zón, rekreačných oblastí a k turistickým bodom záujmu, ❖ podporovať a realizovať digitalizovanú výstavbu záchytných, odstavných a parkovacích plôch integrovanej autobusovej dopravy, doplnkovej cyklistickej vybavenosti obce (aj v okolí autobusových a železničných staníc), terminálov a prestupných bodov, ❖ vybudovať, udržiavať a modernizovať systém záchytných parkovísk pre jednoduchých návštevníkov v rekreačných zónach a v turistických bodoch záujmu, ❖ dobudovať a rekonštruovať chodníky pre peších v rekreačných lokalitách a v lokalitách s turistickým bodom záujmu, ❖ osádzať prvky upokojenia dopravy na vstupných komunikáciách do obce a rekreačných lokalít, ❖ osádzať inteligentné signalizačné zariadenia na prechody pre chodcov a osvetľovať ich, ❖ realizovať koordináciu a údržbu križovatiek a konštrukčno-technické úpravy úrovňových križovatiek, ❖ spracovať revíziu dopravného značenia a podľa potreby ho dopĺňať a obnovovať vodorovné a zvislé dopravné značenie, ❖ zvyšovať bezpečnosť zraniteľných účastníkov cestnej premávky (odstránenie úzkych miest v pešej doprave, odstraňovanie bariér pri prestupovaní atď.) a cestnej motorovej dopravy, minimalizovať jej negatívne vplyvy na obyvateľstvo a životné prostredie, ❖ zabezpečovať bezbariérovosť na miestnych komunikáciách (úpravy priechodov pre chodcov), ❖ začať využívať dostupné SMART technológie v statickej doprave, ❖ pre zvyšovanie bezpečnosti chodcov, cyklistov a in-line korčuliarov v obci, organizovať dopravnú výchovu a praktickú výchovu na dopravnom ihrisku.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖ Dĺžka nových/modernizovaných úsekov miestnych komunikácií a chodníkov ❖ Dĺžka nových úsekov cyklochodníkov a značených cyklotrás na území obce ❖ Počet ks vozidiel v modernizovanom vozovom parku obce na alternatívny pohon	
Voliteľné	❖ Objem prepravy vo verejnej osobnej doprave (VOD) a integrovanej doprave (ID) Žilinského kraja v regióne Liptov ❖ Dĺžka nových cyklokomunikácií kostrovej siete Žilinského kraja vyhradených pre cyklistickú dopravu v regióne Liptov	

Špecifický cieľ 3.5

Zlepšovať dostupnosť a zvyšovať efektívnosť energetickej infraštruktúry

Opatrenie	Typové aktivity
3.5.1 Podporovať rozvoj inžinierskych sietí, infraštruktúry prenosu a distribúcie elektriny a plynu a vykurovania	❖ podporovať realizáciu trás a zdrojov diverzifikujúcich plynárenskú sústavu, ❖ podporovať obnovu a modernizáciu plynárenskej sústavy, ❖ podporovať projekty infraštruktúry vybudovanej na napäťovej úrovni 400 kV a obnovu, modernizáciu a rozširovanie prenosovej a distribučnej sústavy v zmysle princípu primeranosti, ❖ podporovať pilotné projekty na využitie geotermálnej energie na diaľkové vykurovanie, rozširovanie centrálného zásobovania teplom, zdroje tepla na báze biomasy a geotermálnej energie.
3.5.2 Zvyšovať energetické úspory samosprávy a obyvateľstva aj s využitím OZE	❖ zvyšovať energetickú efektívnosť verejných budov a dosahovať energetické úspory budov v majetku alebo správe miest a obcí vrátane rozširovania obnoviteľných zdrojov energie (OZE), ❖ dosahovať znižovanie produkcie skleníkových plynov pri výrobe energie (zvyšovanie účinnosti pri výrobe energie, zámena palív, energetické využívanie odpadov, uskladňovanie elektriny atď.), ❖ podporovať regionálne centrum udržateľnej energetiky, ❖ podporovať výstavbu nízkoenergetických budov na území obce, ❖ vypracovať energetické audity objektov vo vlastníctve samosprávy, ❖ projekčne pripravovať a realizovať zníženie energetickej spotreby v budovách vo vlastníctve samosprávy, ❖ podporovať projekty zlepšovania tepelno-technických vlastností bytových domov a verejných budov vo vlastníctve samosprávy formou zateplenia obvodových múrov a striech a výmeny okien s cieľom odstránenia systémových porúch bytových domov, ❖ podporovať získavanie solárnej energie vo verejných budovách vlastnených samosprávou, ❖ budovať a rekonštruovať v obecnych objektoch tepelné hospodárstvo; modernizovať vykurovacie systémy vrátane rozvodov a hydraulického vyregulovania, inštalácie termoregulačných ventilov, inštalácie systémov merania a riadenia za účelom zníženia spotreby energie, ❖ podporovať modernizácie bytových domov za účelom zníženia spotreby energie, ❖ zabezpečiť modernizáciu, ekologizáciu a rozširovanie verejného osvetlenia vrátane rekonštrukcie rozvodov a výmeny výbojkových svietidiel za úsporné osvetlenie, napr. LED svietidlá, ❖ zefektívniť prevádzkový systém verejného osvetlenia.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Podiel energie z OZE na konečnej energetickej spotrebe samosprávy (%)
Voliteľné	❖ Výdavky samosprávy na podporu OZE v eurách ❖ Dosiahnutá miera energetických úspor v bytových domoch ❖ Energetická certifikácia významne obnovených budov – počet obnovených budov samosprávy s energetickým certifikátom/výčíslené úspory na energiách

Špecifický cieľ 3.6

Vytvárať podmienky pre moderné a adaptabilné vzdelávanie

Opatrenie	Typové aktivity
3.6.1 Zabezpečovať modernizáciu budov, vybavenia a dobrého spravovania škôl a školských zariadení	❖ zabezpečovať rozširovanie predškolskej výchovy detí od 3 do 5 rokov vrátane rozšírenia kapacity materských škôl, ❖ rekonštruovať, modernizovať a stavebne upravovať objekty škôl a školských zariadení s cieľom zlepšiť ich tepelno-izolačné vlastnosti a zvýšiť energetickú efektívnosť budov,

		❖ na základných školách budovať a rekonštruovať odborné učebne a laboratóriá pre polytechnickú výchovu, technické a prírodovedné zameranie, zvyšovanie remeselných zručností, jazykové učebne a učebne IKT, ❖ skvalitňovať materiálno-technické vybavenie škôl a školských zariadení a zatriktívňovať školské prostredie, ❖ podporovať rekonštrukcie, modernizáciu a zlepšovanie technického vybavenia školských knižníc, ❖ revitalizovať areály škôl vrátane detských ihrísk, športových zariadení pre deti a mládež – uzavretých aj otvorených s možnosťou celoročnej prevádzky, záhrad, vrátane prvkov zážitkového a inkluzívneho vzdelávania, ❖ zvyšovať bezpečnosť detí, žiakov, personálu a majetku školských zariadení (napr. kamerové systémy), ❖ zlepšovať podmienky pre dochádzanie žiakov a personálu školy do školských zariadení na bicykli (cykloprístrešky, cyklostojany...).
3.6.2	Kvalitným vzdelávaním zvyšovať vedomostnú úroveň a zručnosti žiakov	❖ podporovať tvorbu, inovácie a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na zvýšenie prírodovedných, matematických, environmentálnych, jazykových, IKT zručností vrátane finančnej gramotnosti, podnikateľských vedomostí a ekonomického myslenia, ❖ zabezpečovať aktívnu náborovú politiku a zvyšovanie atraktivity učiteľského povolania, ❖ zvyšovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov škôl v procese odborného vzdelávania a prípravy v súlade s kvalifikačnými požiadavkami, potrebami školy a trhu práce, ❖ zabezpečiť spoluprácu medzi materskými, základnými a strednými školami v regióne a fakultami VŠ pripravujúcimi učiteľov vrátane podpory sieťovania vzdelávacích organizácií na všetkých stupňoch vzdelávania, ❖ zabezpečovať kontinuálne zlepšovanie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl, ❖ v rámci legislatívnych možností upravovať učebné osnovy a obsahy učebných predmetov a čo najviac prepájať teoretické a praktické vzdelávanie na základných školách, ❖ podporovať vzdelávacie aktivity zamerané na chápanie súvislostí a mäkké zručnosti, ❖ podporovať zavádzanie environmentálnej výchovy na školách (obehové hospodárstvo, Miestna agenda 21 a pod.), ❖ podporovať aktivity zamerané na vytvorenie podmienok pre hybridné a dištančné vzdelávanie, ❖ podporovať spoluprácu v oblasti výmeny skúseností pedagógov vo výchovno-vzdelávacom procese, ❖ podporovať spolupráce medzi poskytovateľmi vzdelávania so zameraním prípravu, vzdelávanie a profesijnú mobilitu učiteľov, asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces, ❖ vytvárať možnosti pre zvyšovanie kvalifikácie a ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov, dôstojné životné podmienky a dostupnejšie bývanie (nájomné bývanie) pre pedagogických a odborných zamestnancov škôl, ❖ zabezpečiť mapovanie kvality poskytovania vzdelávacích služieb vo vybraných oblastiach.
3.6.3	Podporovať neformálne a zážitkové vzdelávanie, špeciálne a inklúzne vzdelávanie v školskej aj mimoškolskej činnosti a zavádzať inovácie do systému vzdelávania	❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami zážitkového vzdelávania, ❖ využívať mimoškolské zariadenia na realizáciu programov zážitkového vzdelávania, ❖ organizovať pracovné stretnutia pre učiteľov o programoch kultúrnych inštitúcií a ich využitie na zážitkové učenie pre dané vekové kategórie detí a žiakov, ❖ podporovať nové formy a obsah záujmového vzdelávania, ❖ podporovať verejnoprospešné projekty realizované žiakmi a študentmi ZŠ a SŠ pre verejný a súkromný sektor, ❖ využívať platformu na pravidelnú výmenu informácií o inováciách vo vzdelávaní a najľepšej praxi, ❖ aplikovať vypracované akčné plány inkluzívneho vzdelávania, ❖ zabezpečovať asistentov učiteľov a iného podporného personálu pre vzdelávací proces,

	❖ adaptovať školské zariadenia na zariadenia s prvkami inkluzívneho vzdelávania a modernizovať priestory pre inkluzívne vzdelávanie (triedy, učebne, spoločné priestory, internáty, areály a i.) súvisiace s inováciami vo vzdelávaní, ❖ zabezpečovať bezbariérové prostredie v školách a v školských zariadeniach, ❖ podporovať tvorbu, resp. inovácie a realizáciu programov kontinuálneho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov s dôrazom na inkluzívny aspekt, ❖ podporovať tvorbu, inováciu a realizáciu vzdelávacích programov zameraných na podporu inkluzívneho vzdelávania, napr. realizácia celodenného výchovného systému, pôsobenie pedagogických asistentov a odborných zamestnancov, ❖ sprístupňovať služby infraštruktúry škôl pre integráciu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ❖ zlepšovať kvalitu, efektívnosť a prístup k terciárnemu a ekvivalentnému vzdelávaniu s cieľom zvýšiť počet študujúcich a úroveň vzdelania, hlavne v prípade znevýhodnených skupín, ❖ vytvárať podmienky na špeciálno-pedagogický poradenský servis.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Priemerná úspešnosť žiakov ZŠ v národnom testovaní 5 a testovaní 9
Voliteľné	❖ Počet zrekonštruovaných objektov škôl a školských zariadení s cieľom zvýšiť ich energetickú efektívnosť ❖ Miera predčasného ukončenia ZŠ (%) ❖ Počet podporených pilotných aktivít a projektov inkluzívneho vzdelávania a zážitkového vzdelávania

Špecifický cieľ 3.7

Zabezpečovať moderné, dostupné, kvalitné a efektívne sociálne a zdravotné služby

Opatrenie	Typové aktivity
3.7.1 Skvalitňovať a rozvíjať infraštruktúru sociálnych služieb a služieb zdravotníckych zariadení v obci	❖ investovať do výstavby a modernizácie stavieb a vybavenia zariadení sociálnych služieb, a do výstavby a modernizácie infraštruktúry integrovanej zdravotnej starostlivosti, ❖ rekonštruovať budovy a modernizovať vybavenie denných centier pre seniorov, ❖ podporovať modernizáciu vybavenia existujúcich a rozvoj novovznikajúcich zdravotníckych zariadení, ❖ rozvíjať infraštruktúru potrebnú pre poskytovanie nových a moderných druhov sociálnych služieb vrátane rodinných druhov služieb, ❖ vybaviť zariadenia sociálnych služieb tradičnými a inovatívnymi pomôckami (kreslá pre imobilných, antidekubitné matrace, evakuačné pomôcky a pod.), ❖ rekonštruovať existujúce zariadenia na zariadenia komunitného typu za účelom deinštitucionalizácie pobytových sociálnych služieb, služieb sociálno-právnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ podporovať infraštruktúru pre špecializované služby, ❖ rekonštruovať, rozširovať a modernizovať vhodné stavebné objekty pre vytvorenie priestorových podmienok na poskytovanie a zabezpečenie komunitnej starostlivosti v súlade s princípmi deinštitucionalizácie sociálnych služieb, ❖ rekonštruovať a rozšíriť ubytovne pre sociálne slabých, ❖ zriadiť a prevádzkovať zariadenia núdzového bývania pre matky s deťmi, útulku pre ženy a matky s deťmi a ďalšie skupiny sociálne odkázaných obyvateľov, ❖ budovať a rozvíjať zázemie terénnych a ambulantných sociálnych služieb, ❖ podporovať výstavbu, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení služieb starostlivosti o dieťa do troch rokov (detské jasle) v záujme zosúladenia rodinného a pracovného života s cieľom zvýšenia energetickej hospodárnosti budovy a zlepšenia materiálno-technického vybavenia, ❖ podporovať zariadenia a služby pre deti za účelom zosúladenia rodinného a pracovného života (jasle, škôlky, opatrovatelky detí), ❖ vytvárať a implementovať efektívne nástroje pre začleňovanie rodičov s malými deťmi na trh práce po návrate z rodičovskej dovolenky,

		❖ podporovať transformáciu veľkokapacitných zariadení pre poskytovanie sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately SPODaSK s celoročným pobytom a rozvoj alternatívnych sociálnych služieb komunitného charakteru, ❖ podporovať etablovanie inovatívnych zdravotníckych zariadení a foriem poskytovanej starostlivosti, napr. neurorehabilitačné centrá, centrá pre pacientov s neurodegeneratívnymi ochoreniami, centrá pre stavy vyžadujúce intenzívnu starostlivosť, centrá podpory, zariadenia pre poskytovanie rehabilitačných a terapeutických služieb a pod., ❖ podporovať integráciu a využívanie telemedicínskych technológií a digitalizácie do praxe v zdravotníctve, ❖ podporovať ambulantnú lekársku starostlivosť s cieľom jej lepšej dostupnosti, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy zdravotnej starostlivosti, ❖ sústrediť pozornosť na aktivity vedúce k prevencii a podpore zdravia obyvateľstva, ❖ budovať zariadenia opatrovateľskej starostlivosti so zdravotníckymi službami.
3.7.2	Udržiavať a rozširovať služby pre seniorov, znevýhodnené osoby a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii a kontinuálne zvyšovať ich kvalitu	❖ zabezpečovať nástroje na pravidelný monitoring a vyhodnocovania potrieb občanov, požiadaviek seniorov, znevýhodnených osôb a ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii, ❖ poskytovať podporu vo forme poskytnutia priestorov na činnosť a finančných príspevkov pre kluby zdravotne postihnutých a kluby seniorov, ❖ podporovať využívanie moderných technológií v sociálnych a zdravotných službách, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní opatrení v sociálnej oblasti, ❖ podporovať zrovnoprávnenie financovania verejných a neverejných poskytovateľov sociálnych služieb a vyššia miera zapájania neverejných poskytovateľov do poskytovania sociálnych služieb, ❖ podporovať integráciu poskytovaných sociálnych služieb s inými druhmi verejných služieb (ako napr. služby zamestnanosti, zdravotnej služby atď.) za účelom realizácie tzv. case managementu, ❖ podporovať inovatívne typy pobytových služieb na komunitnej úrovni, ❖ podporovať zriadenie integrovaného poradenského centra právnych služieb v oblasti sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti, ❖ podporovať vznik a fungovanie poskytovateľov schopných zabezpečovať potrebné spektrum sociálnych služieb, služieb sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately, ❖ posilňovať prácu s komunitou a scitlivosť verejnosti k prijímateľom sociálnych služieb, ❖ podporovať a rozvíjať terénne formy sociálnych služieb, napĺňanie a využívanie informačného systému o poskytovaní sociálnych služieb, ❖ riešiť debarierizáciu a odstraňovať bariéry pre telesne, zrakovo, sluchovo a inak postihnutých vo verejných budovách a na verejných priestranstvách, ❖ podporovať prepravnú službu (sociálny taxík), ❖ podporovať projekty zabezpečujúce pomoc pre občanov bez prístrešia, ❖ organizovať prednášky v denných centrách a kluboch ZŤP osôb, ❖ podporovať prechod poskytovania sociálnych služieb sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (SPODaSK) v zariadení na komunitnú formu a podporovať vytváranie vhodných priestorových podmienok pre poskytovanie tohto druhu služby, ❖ zlepšovať kvalitu služieb SPODaSK vrátane vzdelávania zamestnancov, prípravy prijímateľov, prípravy komunity a riešenia priestorových podmienok, v ktorých sa poskytuje príslušná starostlivosť, ❖ vytvárať podmienky a podporné modely pre udržanie a stabilizáciu ľudských zdrojov v zdravotníctve a v sociálnych službách, ❖ vypracovať manuál dobrej praxe spojený so skúsenosťami a účinnými postupmi v regióne pri riešení globálnej pandémie spôsobenej koronavírusom COVID-19.
3.7.3	Posilňovať prevenciu a podporu duševného a telesného zdravia	❖ podporovať zriadenie zdravotníckych centier prevencie podpory duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať skvalitnenie vzdelávania a výchovy k zdravému životnému štýlu (vo všetkých vekových kategóriách obyvateľov vrátane výchovy k zdraviu na školách), ❖ zabezpečovať pravidelný monitoring a hodnotenie zdravotného stavu obyvateľov,

		❖ zaviesť pozície školských a komunitných sestier, ❖ realizovať preventívne a terapeutické programy v oblasti duševného a telesného zdravia, ❖ podporovať rozvoj športu a športových aktivít ako preventívneho modelu podpory zdravia.
3.7.4	Rozširovať možnosti a vytvárať príležitosti pre podporu dobrovoľníctva, komunitných služieb a komunitnej práce	❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre dobrovoľnícke a komunitné aktivity, ❖ zaviesť systematickú podporu dobrovoľníctva a komunitnej práce a podporovať budovanie kapacít aktérov realizujúcich dobrovoľnícke aktivity a aktivity na posilnenie komunity, ❖ podporovať vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a poskytovaní služieb pre komunitu, ❖ nastaviť schémy na podporu dobrovoľníctva a komunitného života na miestnej úrovni, aj v spolupráci so súkromným sektorom, ktorý podporuje projekty spoločenskej zodpovednosti, ❖ nastaviť finančné a nefinančné nástroje na podporu miestneho rozvoja vedeného komunitou, spolupráce komunit a dobrovoľníctva (napr. mikrogranty, regrantinové schémy), ❖ podporovať modernizáciu infraštruktúry pre voľnočasové aktivity v komunite, ❖ investovať do revitalizácie nevyužívaných objektov vo vlastníctve samosprávy v prospech iniciatív a projektov podporujúcich komunitný život vrátane kultúrnych služieb (kníhnice, čítárne, kluby a pod.), ❖ dobudovať a modernizovať zariadenia/priestory pre voľnočasové aktivity a záujmovú činnosť, ❖ zaviesť nové formy práce s komunitou, ❖ podporovať ekosystém pre fungovanie sociálnej ekonomiky, ❖ podporovať budovanie bezbariérových prístupov vo verejných budovách pre všetkých členov komunity.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Kapacity terénnych, ambulantných a pobytových sociálnych služieb (počet klientov) v obci ❖ Počet zastabilizovaných poskytovateľov zdravotnej starostlivosti v obci ❖ Počet obyvateľov, ktorí sa aktívne zapájajú do obecného diania prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít
Voliteľné		❖ Podiel obyvateľov ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením ❖ Pomer klientov zo zariadení zapojených do procesu DI, ktorí zostali v zariadení, voči klientom, ktorí bývajú samostatne ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú informovaní o sociálnej politike samosprávy ❖ Počet kompletne bezbariérových služieb v obci ❖ Počet poberateľov pomoci v hmotnej núdzi

Špecifický cieľ 3.8

Vytvárať zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľov

Opatrenie	Typové aktivity
3.8.1 Zvyšovať kvalitu a dostupnosť bývania formou výstavby alebo kúpy nových nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu	❖ spracovať koncepciu rozvoja bývania, ktorou sa zabezpečia zodpovedajúce podmienky pre bývanie pre všetky skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať rozširovanie, modernizáciu a výstavbu dostupných obecných nájomných bytových domov alebo odkúpenie bytových jednotiek bežného alebo nižšieho štandardu spolu s prislúchajúcou technickou vybavenosťou na účely nájomného bývania podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ budovať alebo prenajímať malometrážne a nízkoštandardné byty pre sociálne znevýhodnené skupiny obyvateľstva, ❖ zlepšiť podmienky v prístupe k pitnej vode a kanalizácii vo vybraných oblastiach a v súvislosti s vybranými cieľovými skupinami,

		❖ nastaviť podmienky spolupráce a koordinovať aktérov pri riešení dostupnosti bývania.
3.8.2	Zabezpečovať postupné dobudovanie a revitalizáciu existujúcich obytných zón	❖ spracovať a aktualizovať pasport lokalít bývania a ich vybavenosti, ❖ vypracovať zásady (regulatívy) architektonických štandardov jednotlivých obytných zón s prihliadnutím na miestnu tradíciu, kultúru a históriu a integrovať ich do regulatívov územného plánu obce, ❖ podporovať revitalizáciu obytných zón (občianska vybavenosť, cesty, chodníky, MHD, verejná zeleň, ihriská atď.).
3.8.3	Pripravovať podmienky pre individuálnu a hromadnú bytovú výstavbu (IBV a HBV)	❖ vyčleniť a pripraviť plochy pre výstavbu IBV, ❖ budovať inžinierske siete pre rozvoj bytovej výstavby, ❖ rekonštruovať inžinierske siete obce, primárne v obytných zónach, ❖ podporovať výstavbu bytových domov podľa koncepcie rozvoja bytovej politiky, ❖ prijímať opatrenia v súvislosti s výstavbou nízkoenergetických rodinných domov (IBV) na úkor bytových domov (HBV).
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet dokončených rodinných domov a bytov vrátane nájomných bytov za rok (celkovo)
Voliteľné		❖ Počet bytov v správe obce, ktoré je možné poskytnúť na nájomné bývanie ❖ Podiel osôb zo sociálne znevýhodnených skupín a osôb v bytovej núdzi, ktorým samospráva poskytla bývanie ❖ Spotreba pitnej vody v domácnostiach v litroch na obyvateľa a deň (l/obyv./deň)

Špecifický cieľ 3.9

Zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov a zlepšovať ochranu ich života, zdravia a majetku

Opatrenie	Typové aktivity
3.9.1 Zabezpečovať verejný poriadok a predchádzanie kriminalite, podmienky na predchádzanie mimoriadnych udalostí a riešenie mimoriadnych situácií	❖ vytvoriť jednotný informačný systém zberu údajov o trestnej a inej protispoločenskej činnosti, ❖ zvyšovať bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov obce a zabezpečovať ochranu ich majetku rozširovaním a modernizáciou kamerového systému a rozširovaním možností pripojenia na Pult centrálnej ochrany, ❖ dobudovať pripojenie elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí, ❖ prijať preventívne opatrenia na zníženie kriminality a vandalizmu monitorovaním verejných priestranstiev, ❖ zabezpečovať verejný poriadok v rizikových lokalitách zvýšenou hliadkovou činnosťou a monitorovaním, ❖ vytvárať a podporovať partnerstvá v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a prepájať verejných a neverejných poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ budovať kapacity poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ vytvárať podmienky pre vznik a činnosť poskytovateľov služieb pri ochrane zdravia, života a majetku obyvateľov a návštevníkov, ❖ ochraňovať občanov rizikových skupín pred tým, aby sa stali obeťou trestnej činnosti, prednáškovou a preventívnou činnosťou v predškolských zariadeniach, školách, kluboch dôchodcov a iných zariadeniach, viesť informačné a osvetové kampane, ❖ zabezpečovať hlásnu a informačnú službu, ❖ zabezpečovať ochranu pred požiarimi a prírodnými hrozbami, ❖ podporovať činnosť Dobrovoľného hasičského zboru (DHZ), ktorý pôsobí v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti – protipožiarna ochrana, protipovodňová ochrana, civilná ochrana (CO), ❖ podporovať aktivity hasičov a záchranárov a vytvárať podmienky pre ich činnosť vrátane budovania kapacít a modernizácie vybavenia,

		❖ z pohľadu prevencie zlepšovať protipožiarnu ochranu na verejných budovách a v domácnostiach, ❖ realizovať chýbajúce protipovodňové opatrenia, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí viesť krízový štáb a podporovať záchranné, lokalizačné a likvidačné práce, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsune zranených, ❖ v prípade mimoriadnych udalostí a potreby poskytovať núdzové zásobovanie a ubytovanie, zabezpečovať CO úkryty a evakuácie, vykonávať protiradiačné a protichemické opatrenia, organizovať prípravu síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc, ❖ vykonávať edičnú a osvetovú činnosť v civilnej ochrane.
3.9.2	Zlepšovať prevenciu sociálno-patologických javov	❖ zabezpečovať pravidelný monitoring subjektívneho vnímania bezpečnosti občanmi s dôrazom na rizikové skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať občiansku participáciu a deradikalizáciu v rámci prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, ❖ podporovať preventívne programy zamerané na vybrané socio-patologické javy na školách a u ďalších rizikových skupín obyvateľstva s dôrazom na minoritné skupiny obyvateľstva, ❖ podporovať vytváranie nízkoprahových centier pre deti a mládež, ❖ viesť informačné a osvetové kampane a zabezpečovať vzdelávanie v oblasti predchádzania sociálno-patologickým javom.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet evidovaných trestných činov a inej protispoločenskej činnosti v obci za rok ❖ Počet nových lokalít monitorovaných kamerovým systémom v obci
Voliteľné		❖ Vybudovaný a fungujúci systém pripojenia elektronického monitorovacieho zariadenia pre monitoring seniorov a osamelých ľudí ❖ Objem finančných prostriedkov samosprávy určených na podporu aktivít podporujúcich komunitný život za rok ❖ Počet evidovaných trestných činov maloletých a mladistvých páchatel'ov za rok ❖ Počet vyriešených mimoriadnych situácií záchrannými zložkami za rok

PRIORITA 4: Lepšie spravovanie obce a vecí verejných

Strategický cieľ 4: Dosiahnuť lepšie spravovanie vecí verejných s podporou optimalizácie riadiacich procesov a zvyšovaním kvality komunikácie samosprávy s občanmi, digitálnou dostupnosťou služieb samosprávy a s pomocou partnerstiev územnej spolupráce.

Špecifický cieľ 4.1		
Skvalitňovať služby občanom a optimalizovať procesy riadenia a komunikácie samosprávy		
Opatrenie		Typové aktivity
4.1.1	Zabezpečiť otvorenie samosprávy a podnikania pre nové elektronické služby a digitalizáciu dát	❖ pravidelne aktualizovať informačné systémy samosprávy a verejnej správy pre efektívne riadenie a rozhodovanie, ❖ zabezpečiť efektívnejšie využívanie existujúcich modulov informačných systémov (IS) samosprávy a verejnej správy, ❖ rozširovať oblasti práce s informáciami v samospráve a verejnej správe tak, aby tieto mali podobu otvorených dát a boli komplexne a konzistentne zhromažďované a spracované v jednom IS, ❖ podporovať digitálnu transformáciu samosprávy, verejnej správy a nové typy elektronických služieb a zabezpečiť prístup k službám pre všetkých občanov vrátane zdravotne postihnutých a znevýhodnených osôb a umožniť im vybavenie požiadaviek prostredníctvom elektronickej komunikácie, ❖ podporovať zavedenie elektronických služieb samosprávy pre podnikateľov, ❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál samosprávy a verejnej správy využívaním otvorených dát,

		❖ vytvárať dátovú základňu a príklady dobrej praxe v koordinácii so Štatistickým úradom SR, ❖ podporovať pilotné projekty v oblasti dátového manažmentu a využívania GIS na úrovni regiónu (zdieľané dátové pracovisko), ❖ podporovať manažment údajov verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť, ❖ rozširovať eGovernment v prospech občanov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiacich na území samosprávy, ❖ zlepšovať a rozširovať poskytovanie geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu, ❖ implementovať elektronický, plne automatizovaný portálový systém nahlasovania podnetov a požiadaviek občanov, ❖ podporovať digitalizáciu podnikania (tvorba a modernizácia e-shopov, podpora on-line prezentácie), ❖ podporovať spoločné cezhraničné a medzinárodné projekty a SMART prístupy v miestnych verejných službách.
4.1.2	Zefektívňovať spravovanie a využívanie majetku vo vlastníctve obce	❖ spracovať pasportizáciu nehnuteľného majetku samosprávy, ❖ posúdiť stav, efektívnosť a účelnosť využívania budov v majetku samosprávy, ❖ zmapovať a vysporiadať dubiózny majetok samosprávy, ❖ realizovať aktívnu pozemkovú politiku vrátane pozemkových úprav, ❖ zaviesť transparentné vykazovanie hospodárenia s majetkom a verejnými zdrojmi, ❖ rozširovať a skvalitňovať GIS databázu dát o majetku samosprávy, ❖ aplikovať spoločensky zodpovedné a zelené verejné obstarávanie, ❖ neustále zlepšovať výber daní a poplatkov a vymáhanie pohľadávok.
4.1.3	Zlepšovať kvalitu pracovného prostredia pre zamestnancov úradov samosprávy a podporovať ich ďalšie vzdelávanie	❖ rekonštruovať a modernizovať budovu obecného úradu (zateplenie a výmena otvorových konštrukcií, výmena elektroinštalácie a počítačových sietí, modernizácia osvetlenia, hydraulické vyregulovanie vykurovacieho systému, klimatizácia a vzduchotechnika priestorov, interiérové vybavenie, hygienické zariadenia, spoločné kuchynky s posedením atď.), ❖ zabezpečovať moderné a výkonné technické vybavenie pre spoľahlivú a bezporuchovú prevádzku informačných systémov a prácu zamestnancov, ❖ zabezpečovať skvalitnenie a zefektívnenie pracovného prostredia zamestnancov samosprávy (napr. vybudovanie regeneračnej zóny pre zamestnancov so sociálnym zázemím a i.), ❖ zvyšovať bezpečnosť a ochranu osôb a majetku samosprávy zavedením monitorovania vnútorných priestorov verejných budov, ❖ modernizovať registratúrne pracovisko, ❖ vytvoriť digitálny archív dokumentov a zdieľané pracovisko na digitalizáciu dokumentov s dostatočným technickým vybavením (skenery) a personálnym zabezpečením, ❖ zefektívniť a sprehľadniť prácu úradníkov, ❖ implementovať a udržiavať systém riadenia kvality podľa ISO 9001/2000 a zabezpečovať pravidelný procesný audit obecného úradu, ❖ systematicky mapovať dopyt a ponuku celoživotného vzdelávania, ❖ navrhnuť, implementovať a aktualizovať systém pravidelného vzdelávania pracovníkov samosprávy, ❖ poskytnúť pracovníkom samosprávy podporu pri ich zvyšovaní kvalifikácie a zručností.
4.1.4	Podporovať zavádzanie inovatívnych, experimentálnych a pilotných riešení na úrovni samosprávy, miestnych združení a podnikateľov	❖ identifikovať a podporovať inovačný potenciál podnikov v obci pre zavádzanie SMART a zelených riešení, ❖ podporovať budovanie partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia, ❖ podporovať projekty spolupráce podnikov a výskumných organizácií a investície podnikov do výskumu a inovácií (modernizácia technológií, procesov a postupov), ❖ podporovať digitálnu transformáciu podnikov, ❖ implementovať medzisektorové riešenia a výstupy cezhraničnej spolupráce, napr. v oblasti obehového hospodárstva, zdravia, aplikácie zelených riešení a energetiky a pod.,

		❖ zapájať samosprávu a neziskový sektor do pilotných projektov v oblasti inovácií, know how transfer, SMART, medzisektorových a zelených riešení, ❖ iniciovať a podporovať činnosť existujúcich a nových odvetvových klastrov a klastrových iniciatív v jednotlivých oblastiach podnikania, ako aj ich sieťovanie v medzinárodnom priestore.
4.1.5	Efektívne, otvorene a transparentne komunikovať s občanmi	❖ zaviesť procesy participácie s verejnosťou najmä v oblasti prípravy a pripomienkovania strategických a koncepcných dokumentov, zapojenia verejnosti do prípravy spoločných projektov, ❖ umožniť občanom samosprávy čerpať časť verejných financií v podobe dotácií, ❖ pravidelne organizovať stretnutia s občanmi (mládež, študenti, seniori, podnikatelia atď.) k získavaniu spätnej väzby a zberu podnetov, ❖ pravidelne monitorovať spokojnosť občanov so službami samosprávy formou prieskumov a prostredníctvom diskusií na rôzne odborné témy, ❖ využívať všetky dostupné mediálne kanály na poskytovanie aktuálnych informácií o dianí v samospráve (obecný rozhlas, TV, tlačene a online periodiká, obecný web, verejné tabule, plagátovacie plochy, sociálne siete a iné), ❖ modernizovať a spravovať vlastné tradičné a online mediálne kanály vo vlastníctve samosprávy, ❖ pravidelne komunikovať so zástupcami médií, ❖ podporovať zverejňovanie informácií nad rámec zákona na princípe „otvorenej samosprávy“.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné		❖ Počet projektov a aktivít obce pripravovaných participatívnym spôsobom ❖ Počet pracovníkov samosprávy, ktorí sa zúčastňujú pravidelného vzdelávania
Voliteľné		❖ Rozšírenie poskytovania geografických informácií pre verejnosť prostredníctvom webového GIS portálu ❖ Podiel obyvateľov, ktorí sú spokojní s mierou informovanosti a kvalitou informácií o dôležitých opatreniach, rozhodnutiach a aktivitách samosprávy ❖ Podiel obyvateľov, ktorí majú pocit, že sa môžu zapojiť do chodu obce ❖ Počet vytvorených partnerstiev zameraných na inovačný rozvoj a medzisektorové riešenia

Špecifický cieľ 4.2

Zlepšovať digitálnu dostupnosť a podporovať rozvoj „informačnej spoločnosti“

Opatrenie	Typové aktivity
4.2.1 Podporovať rozvoj a skvalitnenie prenosovej kapacity infraštruktúry internetu, a tým zlepšovať prístup k informáciám a komunikačným technológiám	❖ podporovať rozvoj pevných optických chrbticových sietí a sietí poslednej míle pripojenia na internet, ❖ podporovať zriadenie a rozširovanie siete internetu v obci, ❖ podporovať skvalitnenie súčasného plošného pokrytia vidieckeho územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 4G, ❖ podporovať rozvoj pokrytia územia mobilným širokopásmovým pripojením na internet signálom siete 5G a následných sietí, ❖ pri zachovaní vysokej triedy bezpečnosti zabezpečiť pre sieť a informačné systémy samosprávy aplikácie využívajúce „internet vecí“, ❖ realizovať a rozširovať verejnú Wi-Fi sieť vo verejných budovách, na verejných priestranstvách a vo verejnej hromadnej doprave.
4.2.2 Skvalitňovať existujúce informačné služby samospráv a rozširovať ich služby digitálnym spôsobom	❖ modernizovať technické a softvérové vybavenie zasadacích miestností a kontaktných miest s občanmi, ❖ zriadiť a vybudovať centrá prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá), ❖ skvalitňovať, zefektívňovať a integrovať poskytovanie služieb v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom (turistické informačné centrá),

		❖ zlepšiť dostupnosť služieb pre občanov a návštevníkov zvýšením počtu parkovacích miest, zlepšením možnosti parkovania bicyklov a i., ❖ vybudovať zóny pre občanov prístupom na internet v centrách prvého kontaktu občanom a návštevníkom.
Kľúčové indikátory úspechu		
Povinné	❖	Modernizovaný obecný rozhlas
Voliteľné	❖	Počet domácností s rýchlym a superrýchlym širokopásmovým prístupom na internet

Špecifický cieľ 4.3

Budovať a podporovať partnerstvá územnej spolupráce

Opatrenie	Typové aktivity
4.3.1 Posilňovať miestnu, regionálnu, nadregionálnu, cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu aktérov územnej spolupráce	❖ podporovať zdieľané kapacity pre riadenie regionálneho a miestneho rozvoja na území UMR Liptov, ❖ podporovať systém spolupráce a transferu know-how pre zavádzanie inovácií vrátane sociálnych inovácií do regionálneho rozvoja a tvorby politík, ❖ podporovať vznik klastrov, záujmových združení a sieťovania na miestnej, regionálnej, nadregionálnej a medzinárodnej úrovni, ❖ podporovať existujúce miestne záujmové združenia (MAS, OOCR, ZMOS, mikro-regióny a i.), ❖ pravidelne sa zúčastňovať stretnutí územnej a tematickej spolupráce v regióne Liptov v rámci kľúčových sektorov regionálneho rozvoja. ❖ posilniť cezhraničnú a medzinárodnú spoluprácu, ❖ aktívne vyhľadávať cezhraničných a medzinárodných projektových partnerov pre aktérov územnej spolupráce a organizovať s nimi pracovné stretnutia, ❖ podporovať prioritné a kľúčové rozvojové projekty a iniciatívy cezhraničnej spolupráce s Poľskou republikou a Českou republikou, ❖ byť aktívni v účasti na cezhraničných a medzinárodných odborných podujatiach k prenosu know-how a skúseností zo zahraničia do regiónu, ❖ podporovať spoluprácu s členskými krajinami V4 a Karpatského dohovoru (aktivity v rámci jednotlivých protokolov) v kontexte podpory budúcej európskej makroregionálnej stratégie pre karpatský región.
Kľúčové indikátory úspechu	
Povinné	❖ Počet nových partnerstiev obce na miestnej, regionálnej, cezhraničnej a medzinárodnej územnej spolupráci
Voliteľné	❖ Počet aktérov, ktorí sú súčasťou partnerstiev územnej spolupráce ❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s regionálnymi partnermi ❖ Počet zrealizovaných podujatí, aktivít a projektov s nadregionálnymi partnermi ❖ Počet nových medzinárodných partnerstiev ❖ Počet realizovaných medzinárodných/cezhraničných podujatí, aktivít a projektov